

Adroddiad ar arolygiad dirybudd

Carchar EM / Sefydliad Troseddwyr Ifanc y Parc

gan Brif Arolygydd Carchardai EM

9-19 Gorffennaf 2013

Termau

Rydym yn ymdrechu i wneud ein hadroddiadau mor eglur â phosibl, ond os byddwch yn dod ar draws termau anghyfarwydd, gweler y Rhestr o Dermau ar ein gwefan yn:

http://www.justice.gov.uk/downloads/about/hmipris/Glossary-for-web-rps_.pdf

Hawlfraint y Goron 2014

Cewch aildefnyddio'r wybodaeth hon (ac eithrio logos) yn ddi-dâl mewn unrhyw fformat neu gyfrwng, o dan delerau'r Drwydded Llywodraeth Agored. Os hoffech weld y drwydded hon, ewch i <http://www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/> neu e-bostiwch: psi@nationalarchives.gsi.gov.uk

Ble'r rydym wedi nodi deunydd hawlfraint trydydd parti bydd yn rhaid i chi gael caniatâd deiliaid yr hawlfraint dan sylw.

Dylid anfon unrhyw ymholiadau sy'n gysylltiedig â'r cyhoeddiad hwn atom yn y cyfeiriad isod, neu: hmiprisons.enquiries@hmiprisons.gsi.gov.uk

Mae'r cyhoeddiad hwn ar gael i'w lwytho i lawr yn: <http://www.justice.gov.uk/about/hmi-prisons>

Argraffwyd a chyhoeddwyd gan:
Arolygiaeth Carchardai EM
Victory House
6th floor
30-34 Kingsway
Llundain WC2B 6EX
Lloegr

Cynnwys

Cyflwyniad	5
Tudalen ffeithiau	9
Ynghylch yr adroddiad a'r arolygiad hwn	11
Crynodeb	13
Adran 1. Diogelwch	21
Adran 2. Parch	33
Adran 3. Gweithgareddau i bwrpas	47
Adran 4. Adsefydlu	53
Adran 5. Crynodeb o argymhellion a phwyntiau cadw tŷ	61
Adran 6. Atodiadau	67
Atodiad I: Y tîm arolygu	67
Atodiad II: Cynnydd ar argymhellion a wnaethpwyd yn yr adroddiad diwethaf	69
Atodiad III: Poffil poblogaeth y carchar	77
Atodiad IV: Crynodeb o'r holiaduron a chyfweliadau â charcharorion	81

Cyflwyniad

Carchar EM y Parc, ger Pen-y-bont ar Ogwr yn Ne Cymru, sy'n cael ei redeg gan G4S Care and Justice Ltd, yw un o sefydliadau mwyaf ystâd y Gwasanaeth Carchardai. Ar adeg yr arolygiad hwn roedd 1,326 o garcharorion categori B yn bennaf, yn ogystal â 57 o blant a phobl ifanc a gedwir mewn uned ar wahân sy'n cael ei harolygu ar wahân yn cael eu cadw yno. Roedd yn gweithredu ar lefel o 13% dros derfyn ei niferoedd ardystiedig arferol o 1170. Cyhoeddodd y llywodraeth gynlluniau'n ddiweddar i ychwanegu 387 o leoedd eraill at y carchar.

Mae carchar mawr iawn, gorlawn sy'n cadw rhai troseddwy'r difrifol yn un y byddwn yn bryderus iawn yn ei gylch fel arfer, ac felly buom yn archwilio'r Parc yn arbennig o drylwyr. Gwelsom un o'r carchardai lleol gorau rydym wedi'i arolygu ers amser maith ac roedd yn cyflawni canlyniadau da neu resymol dda ym mhob maes. Roedd yn gwasanaethu'r carcharorion a'r cyhoedd yn dda.

Dywedodd y rhan fwyaf o'r carcharorion wrthym eu bod yn teimlo'n ddiogel yn y carchar a chafodd hyn ei ategu gan dystiolaeth bendant. Roedd y lefelau trais yn isel ac wedi haneru ers ein harolygiad diwethaf. Roedd trefniadau sefydliadol da i leihau trais wedi'u hategu gan ymatebion cadarn i ymddygiad gwrthgymdeithasol a threisgar. Roedd y gofal i garcharorion mewn perygl o hunanladdiad a hunan niwed hefyd wedi gwella. Roedd yr achosion o hunan niwed yn uchel, mewn gwirionedd, ond roedd nifer fechan o garcharorion yn gyfrifol am gyfran uchel iawn o'r achosion. Roedd carcharorion ar ACCT (asesu, gofal dan glo a gwaith tîm agored (rheoli achosion carcharorion sy'n risg o hunanladdiad a hunan niwed) yn cael eu hannog i gymryd rhan mewn gweithgareddau fel eu bod yn cadw'n ddiwyd ac yn llai unig, ond canfuwyd gormod ar lefel sylfaenol y cynllun rheoli ymddygiad a oedd yn tansilio peth o'r gwaith da a wnaethpwyd. Roedd y rhai a oedd yn arddangos y risg fwyaf yn cael gofal rhagorol yn yr uned carchar mwy diogel gyda chyfraniad mawr gan y gwasanaeth gofal iechyd – sy'n wrthgyferbyniad llwyr i'r defnydd o wahanu i reoli carcharorion tebyg a welir mor aml mewn sefydliadau eraill. Roedd yr uned wahanu ei hun yn gyfleuster da gyda phwyslais cryf ar ailintegreiddio dynion yn ôl i leoliad arferol. Mae defnydd o rym wedi gostwng yn sylweddol ers yr arolygiad diwethaf ac ni chanfuwyd ddim dystiolaeth fod grym yn cael ei ddefnyddio mewn modd amhriodol.

Roeddem yn bryderus, fodd bynnag, bod oedolion ifanc wedi'u gorgynrychioli yn y digwyddiadau treisgar a rhai prosesau disgyblu ac roedd dystiolaeth eu bod yn cael profiad mwy negyddol na dynion hŷn mewn rhai agweddau ar fywyd y carchar. Nid oedd y carchar wedi meddwl digon am y ffordd orau o reoli ymddygiad a chynnydd rhai o'r carcharorion iau a llai aeddfed hyn.

Roedd diogelwch personol wedi'i ategu gan ddiogelwch dynamig da iawn. Roedd yr amgylchedd yn dda iawn, er bod llawer o garcharorion yn rhannu celloedd a oedd wedi'u bwriadu ar gyfer un. Roedd anghenion sylfaenol carcharorion yn cael eu diwallu'n effeithlon, er bod y cawodydd, a oedd wedi'u lleoli yng nghanol yr adenydd av yn cynnig nemor ddim preifatrwydd, yn rhyfedd. Dywedodd wyth deg y cant o'r carcharorion wrthym fod y staff yn eu trin yn barchus a gwelsom ryngweithio da a diwylliant ble'r oedd staff a carcharorion yn parchu'i gilydd. Nid oedd gan garcharorion lawer o ffydd yn y system gwyno.

Ac eithrio oedolion ifanc, roedd trefniadau i gynorthwyo carcharorion â nodweddion gwarchoddedig yn dda, er bod barn fwy negyddol wedi'i mynegi gan rai. Roedd gwladolion tramor yn cael pob cymorth ac roeddem yn falch o weld bod trefniadau wedi'u gwneud iddynt i ddefnyddio Skype o dan oruchwyliath briodol i'w galluogi i gadw mewn cysylltiad â'u teuluoedd.

Roedd y safonau gofal a hybu iechyd yn dda iawn ac roedd uned gofal iechyd dda wedi'i hagor ers yr arolygiad diwethaf. Fodd bynnag, roedd yn rhaid aros amser hir iawn am apwyntiadau os nad oeddent yn rhai brys. Roedd canfod carcharorion ag anawsterau dysgu ac anafiadau i'r ymennydd a'r cymorth a ddarperir iddynt yn dda iawn ac yn llawer gwell na'r hyn a welir fel arfer. Roedd y gwasanaethau camddefnyddio cyffuriau ac alcohol yn rhesymol, ond roedd angen i'r trefniadau rhagnodi fod yn fwy

hyblyg ac roedd effeithiolrwydd yr uned adferiad cyffuriau ac alcohol yn cael ei danseilio am ei bod yn cadw carcharorion dros ben o rannau eraill o'r carchar. Roedd y strategaeth lleihau cyflenwadau'n effeithiol. Roedd y gofal i garcharorion ag anghenion lliniarol a diwedd oes yn dda iawn. Mae'n dweud llawer am ethos y carchar bod un carcharor wedi gofyn am gael dychwelyd i'r carchar o'r ysbty i farw ymhlith pobl roedd yn eu hadnabod ac a oedd nid yn gofalu amdano ond hefyd yn malio amdano.

Roedd y rhan fwyaf o'r carcharorion yn cael cyfnodau da allan o'u celloedd ond ar adeg yr arolygiad gwelwyd gormod o garcharorion dan glo yn eu celloedd yn ystod y diwrnod gwaith am nad oedd neb i gymryd lle goruchwylwyr gweithdai yn ystod eu gwyliau blynyddol. Roedd ansawdd ac ystod y gweithgareddau'n dda ond nid felly i garcharorion agored i niwed. Roedd cymorth da i garcharorion a oedd angen help â llythrennedd a rhifedd. Roedd carcharorion yn cael eu hannog i ddatblygu sgiliau yn y Gymraeg ond nid oedd digon o gymorth ar gyfer siaradwyr Cymraeg mwy rhugl.

Roedd y rhan fwyaf o garcharorion wedi 'u dedfrydu i 12 mis neu fwy ac, o blith y rhain, roedd eu hanner wedi'u hasesu fel risg uchel neu uchel iawn o niwed. Roedd goruchwylwyr troseddwr yn cael eu hymestyn ac nid oeddent yn cael eu helpu gan y ffaith bod llawer o garcharorion yn cael eu trosglwyddo i'r Parc heb asesiad cyfoes o'u risgiau a'u hanghenion. Roedd y carchar wedi rhoi blaenoriaeth i'r gwaith hwn ond roedd hyn wedi gadael goruchwylwyr troseddwr heb lawer o amser i gael cyswllt â charcharorion y tu hwnt i gynllunio dedfrydu.

Roedd y rhan fwyaf o garcharorion yn cael cymorth effeithiol gyda'u hanghenion adsefydlu ymarferol. Roedd tua 80% o'r carcharorion yn cael eu rhyddhau i fyw yng Nghymru ac roedd trefniadau Llywodraeth Cymru yn golygu bod ganddynt sicrwydd o lety oni bai eu bod yn gwneud eu hunain yn ddigartref yn fwriadol. Roedd canfod llety i garcharorion sy'n dychwelyd i Loegr yn llawer anos. Roedd traean y carcharorion yn mynd i ryw fath o waith, addysg neu hyfforddiant ar ôl gadael y carchar. Roedd asesiad y carchar ei hun yn awgrymu bod gan chwarter y carcharorion broblemau â dyledion a rheoli arian ond nad oedd digon yn cael ei wneud i roi sylw i hyn. Roedd poblogaeth troseddwr rhyw'r carchar tua 280 ar adeg yr arolygiad ond nid oedd digon o leoedd ar raglenni triniaeth ar gael i droseddwr rhyw.

Roedd gwaith y carchar i helpu carcharorion i ddatblygu a chynnal perthnasoedd adeiladol â'u teuluoedd ac i weithio â'r teuluoedd eu hunain yn eithriadol. Gall teuluoedd y carcharorion fod yn ffynhonnell hanfodol o gymorth i garcharor, gallant y teulu hefyd gael ei gosbi gan effaith dedfryd y carcharor ac, mewn rhai achosion, gallant fod yn rhan o'r broblem sydd wrth wraidd ymddygiad troseddol y carcharor. Mewn achosion eraill efallai mai hwy yw dioddefwyr trosedd y carcharor. Roedd y Parc yn gwneud gwaith da â'r holl faterion hyn. Roedd y trefniadau ymweld yn rhagorol ac roeddent yn cael eu rheoli a'u staffio gan yr uned ymyriadau teulu, a oedd yn hybu amgylchedd positif a chroesawgar. Roedd hyd yn oed y man ymweliadau caeedig – sydd mewn carchardai eraill yn goridor llwm a thywyll gan amlaf gyda bythau ymweld tebyg i gelloedd – yn cynnwys man chwarae i blant bach. Roedd cynlluniau ar waith i ganiatáu i rai carcharorion gael mynediad at Skype o dan oruchwyliaeth i siarad ag athrawon eu plant. Roedd uned arbenigol wedi'i neilltuo i ddarparu cymorth dwys i garcharorion i ddatblygu eu perthnasoedd teuluol ac i sicrhau bod y rhain yn cael eu cynnal ar ôl iddynt gael eu rhyddhau. Roedd y carchar wedi sicrhau arian gan y loteri i sefydlu'r prosiect 'Muriau Anweledig', a oedd yn gweithio â'r teuluoedd mwyaf cythryblus ac anhrefnus i geisio creu amgylchedd mwy sefydlog ac adeiladol i garcharorion ar ôl eu rhyddhau ac i leihau'r risg o aildroseddu. Os mai aelodau'r teulu oedd dioddefwyr trosedd y carcharor ac os nad oedd cysylltiad yn briodol, roedd y trefniadau gwarchod y cyhoedd yn gadarn.

Ni ddylai neb ddiystyru'r anawsterau sydd ynghlwm wrth redeg carchar mawr; ni fu carchardai mawr eraill mor llwyddiannus. Ni fydd llwyddiant Carchar EM y Parc yn hawdd i'w efelychu ac mae'n bwysig sicrhau na fydd yr ehangu arfaethedig a fwriedir ar gyfer y Parc yn peryglu ei lwyddiant presennol. Yr hyn sy'n allweddol i'r llwyddiant hwn fu tîm o arweinwyr sefydlog, effeithiol a gweladwy iawn. Mae staff ar bob lefel, o fewn terfynau priodol, wedi cael eu hannog i arloesi, ac mae hyn wedi golygu bod yr heriau sy'n gysylltiedig â sefydliad mawr wedi bod yn fantais ac wedi arwain at ddatblygu adnoddau arbenigol sy'n diwallu anghenion penodol. Mae rhai o bolisiau goleuedig Llywodraeth Cymru i helpu i ateb anghenion ymarferol adsefydlu carcharorion wedi bod yn bwysig. Mae angen gwelliannau mewn

rhai meysydd – mae rhai gwasanaethau megis rheoli troseddwr o dan gryn bwysau; mae angen datblygu cymorth i oedolion ifanc; diffyg ffydd carcharorion yn y system gwyno, i enwi dim ond rhai – ond ar y cyfan roedd hwn yn arolygiad cadarnhaol iawn.

Nick Hardwick
Prif Arolygydd Carchardai EM

Ionawr 2014

Tudalen ffeithiau

Tasg y sefydliad

Mae'r Parc yn garchar lleol categori B sy'n cynnwys oedolion ac oedolion ifanc gwrywaidd, troseddwr rhyw a phobl ifanc ar remand ac a gafwyd yn euog.

Statws y carchar

Mae'n cael ei redeg yn breifat gan G4S Care and Justice Ltd.

Rhanbarth

Cymru

Niferoedd a gedwir yno

811 o oedolion, 294 o droseddwr rhyw sy'n oedolion, 159 o garcharorion ifanc, a 57 o bobl ifanc.

Llety arferol ardystiedig

1170

Capasiti gweithredol

1,474

Dyddiad yr arolygiad llawn diwethaf

Medi 2010

Crynodeb o hanes y carchar

Wedi'i leoli ym Mhen-y-bont ar Ogwr yn Ne Cymru, y Parc oedd y carchar cyntaf i gael ei adeiladu yn y DU o dan fenter cyllid preifat (PFI) y llywodraeth. Mae gan gwmni G4S Care & Justice Ltd gontract gweithredu 25 mlynedd i redeg y carchar ar ran Gwasanaeth Carchardai EM. Agorodd y Parc yn Nhachwedd 1997 ac mae gan y contract naw mlynedd arall i redeg.

Disgrifiad byr o'r unedau preswyl

Bloc llety A – pedair uned gyda 75 o gelloedd ar dri landing orielog. Mae'r rhan fwyaf yn cadw hyd at 110 o garcharorion mewn celloedd sengl a dwbl.

A1 – dedfrydwyd, llety safonol a sylfaenol i oedolion ac oedolion ifanc

A2 – cynefino; oedolion ifanc ac oedolion

A3 – dedfrydwyd, llety safonol a sylfaenol i oedolion ifanc ac oedolion

A4 – dedfrydwyd, llety safonol a sylfaenol i oedolion ifanc ac oedolion

Bloc llety B - pedair uned gyda 75 o gelloedd ar dri landing orielog. Mae'r rhan fwyaf yn cadw hyd at 110 o garcharorion mewn celloedd sengl a dwbl.

B1 – dedfrydwyd, llety safonol a sylfaenol i oedolion ac oedolion ifanc

B2 – dedfrydwyd, llety safonol a sylfaenol i oedolion ac oedolion ifanc

B3 – uned adferiad cyffuriau ac alcohol

B4 – llety uwch i oedolion ifanc ac oedolion wedi'u dedfrydu

Bloc llety C – uned sengl gyda 69 o gelloedd ar dri landing orielog; mae'n cadw hyd at 100 o garcharorion mewn celloedd sengl a dwbl.

C – cynefino, rhai ar reol 45, lles eu hunain, oedolion ifanc ac oedolion wedi'u dedfrydu.

Bloc llety D – uned sengl gyda 69 o gelloedd ar dri landing orielog; mae'n cadw hyd at 120 o garcharorion mewn celloedd sengl a dwbl.

D – llety cymysg i droseddwr rhyw (oedolion ifanc ac oedolion)

Bloc llety X - uned sengl wedi'i rhannu'n landing tair oriel a landing sengl.
Llawr isaf X – 16 cell sengl (gyda mynediad i gadeiriau olwyn)
X1 – 86 cell, troseddwy'r rhyw (oedolion ac oedolion ifanc) yn gymysg

Bloc llety T – pedair uned gyda chelloedd ar dri landing orielog; celloedd sengl a dwbl.
T1 – 60 cell; 80 o garcharorion, uwch a mwy
T2 – 48 cell; 60 o garcharorion, uned gweithio
T3 – 48 cell; 70 o garcharorion, uwch
T4 – 42 cell; 60 o garcharorion, uned deuluol

Bloc llety U – uned sengl gyda 16 o gelloedd, pob un â mynediad i gadeiriau olwyn, uned anghenion cymhleth, gan gynnwys diwedd oes. Mae'n cynnwys dau wely argyfwng gofal iechyd, defnyddir gan bobl ifanc yn unig.

E1 – uned pobl ifanc
E2 – Phoenix
G1 – uned pobl ifanc
Uned cadw diogelach

Enw'r cyfarwyddwr

Janet Wallsgrove

Contractwr hebrwng

GEOAmey

Darparwr gwasanaethau meddygol

G4S Medical Services

Darparwr dysgu a sgiliau

G4S

Cadeirydd y Bwrdd Monitro Annibynnol

Sylvia Scarf

Ynghylch yr arolygiad a'r adroddiad hwn

- A1** Mae Arolygiaeth Carchardai Ei Mawrhydi yn sefydliad statudol, annibynnol sy'n adrodd ar driniaeth ac amodau'r rhai hynny sydd wedi'u cadw mewn carchardai, sefydliadau troseddwy'r ifanc, canolfannau hyfforddi diogel, cyfleusterau cadw mewnfudwyr, dalfeydd yr heddlu a'r llysoedd a chaethiwed milwrol.
- A2** Mae pob arolygiad a gynhelir gan Arolygiaeth Carchardai EM yn cyfrannu at ymateb y DU i'w rhwymedigaethau rhyngwladol o dan y Protocol Opsiynol i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedol yn erbyn Arteithio a Thriniaeth Greulon, Annynol neu Ddiraddiol Arall (OPCAT). Yn ôl OPCAT mae'n ofynnol bod cyrff annibynnol yn ymweld yn rheolaidd â phob dalfa – a adwaenir fel y Mecanwaith Ataliol Cenedlaethol (NPM) – sy'n monitro triniaeth ac amodau rhai mewn caethiwed. Mae Arolygiaeth Carchardai EM yn un o sawl corff sy'n rhan o'r NPM yn y DU.

- A3** Mae pob un o adroddiadau'r Arolygiaeth Carchardai yn cynnwys crynodeb o amodau a thriniaeth y carcharorion, yn seiliedig ar bedwar prawf o garchar iach a gyflwynwyd gyntaf yn adolygiad thematig yr arolygiaeth hon *Suicide is everyone's concern*, a gyhoeddwyd ym 1999. Y profion yw:

Diogelwch bod carcharorion, yn enwedig y rhai mwyaf agored i niwed, yn cael eu cadw'n ddiogel

Parch bod carcharorion yn cael eu trin â pharch i'w hurddas fel pobl

Gweithgareddau i bwrpas bod carcharorion yn gallu, ac y disgwylir iddynt, gymryd rhan mewn gweithgarwch sy'n debygol o fod o fudd iddynt

Adsefydlu bod carcharorion yn cael eu paratoi ar gyfer eu rhyddhau i'r gymuned ac yn cael help effeithiol i leihau'r tebygrwydd o aildroseddu.

- A4** O dan bob prawf, rydym yn asesu canlyniadau ar gyfer carcharorion ac felly o berfformiad cyffredinol y sefydliad yn erbyn y prawf. Mae pedwar canlyniad posibl: Mewn rhai achosion, effeithir ar y canlyniad hwn gan faterion sydd y tu hwnt i reolaeth uniongyrchol y sefydliad, lle bydd angen i'r Gwasanaeth Cenedlaethol Rheoli Troseddwy'r roi sylw iddynt.

- **mae'r canlyniadau i garcharorion yn dda.**

Nid oes dim tystiolaeth bod y canlyniadau i garcharorion yn cael eu heffeithio'n andwyol mewn unrhyw faes pwysig.

- **mae'r canlyniadau i garcharorion yn weddol dda.**

Mae tystiolaeth o ganlyniadau andwyol i garcharorion mewn nifer fach yn unig o feysydd. Yn achos y mwyafrif, nid oes pryderon mawr. Mae gweithdrefnau i ddiogelu canlyniadau ar waith.

- **nid yw'r canlyniadau i garcharorion yn ddigon da.**

Mae tystiolaeth bod carcharorion yn cael eu heffeithio'n andwyol mewn sawl maes neu'n benodol yn y meysydd hynny o'r pwys mwyaf i les carcharorion. Mae problemau / pryderon, os na chânt sylw, yn debygol o ddatblygu i fod yn feysydd o bryder difrifol.

- **mae'r canlyniadau i garcharorion yn wael.**

Mae tystiolaeth bod y canlyniadau i garcharorion yn cael eu heffeithio'n fawr gan yr

arferion presennol. Mae'r carchar yn methu â sicrhau hyd yn oed triniaeth a / neu amodau bodddhaol i'r carcharorion. Mae angen cymryd camau ar unwaith i gywiro hyn.

A5 Gall ein hasesiadau arwain at un o'r canlynol:

- **argymhellion:** bydd angen newid sylweddol a / neu adnoddau newydd neu wedi'u hailgyfeirio, na ellir eu cyflawni ar unwaith, a bydd y modd y gweithredir hwy'n cael ei adolygu yn arolygiadau'r dyfodol.
- **pwytiau cadw tŷ:** gellir eu cyflawni mewn ychydig ddyddiau, neu wythnosau ar y mwyaf, drwy gyhoeddi cyfarwyddiadau neu newid arferion
- **enghreifftiau o arferion da:** arferion canmoladwy sydd nid yn unig yn cyrraedd neu'n rhagori ar ein disgwyliadau, ond y gallai sefydliadau eraill eu dilyn i gyflawni canlyniadau positif i garcharorion.

A6 Mae arolygwyr yn defnyddio pum prif ffynhonnell o dystiolaeth: arsylwi; arolygon barn carcharorion; trafodaethau â staff a thrydydd partion perthnasol; a dogfennaeth. Yn ystod arolygon rydym yn defnyddio ymagwedd dull cymysg tuag i gasglu a dadansoddi data, gan ddefnyddio methodolegau ansoddol a meintiol. Mae tystiolaeth o wahanol ffynonellau'n cael ei thriongli i gryfhau dilysrwydd ein hasesiadau.

A7 Ers Ebrill 2013, mae ein harolygon wedi bod yn ddirybudd, heblaw mewn amgylchiadau neilltuol. Mae hyn yn disodli'r system flaenorol o brif arolygon llawn â rhybudd a dirybudd gydag arolygon dilynol llawn neu fyr i adolygu cynnydd. Mae ein holl arolygon yn awr yn edrych ar argymhellion a wnaethpwyd yn yr arolygiad llawn diwethaf, oni bai bod y rhain wedi'u hadolygu eisoes mewn arolygiad dilynol byr.

Yr adroddiad hwn

A8 Dilynir yr esboniad hwn o'n dull gan grynodedb o ganfyddiadau ein harolygiad yn erbyn y pedwar prawf o garchar iach. Dilynir hyn gan bedair adran sydd i gyd yn cynnwys adroddiad manwl ar ein canfyddiadau yn erbyn ein *Expectations. Criteria for assessing the treatment of prisoners and conditions in prisons*. Mae'r rhifau cyfeirio ar ddiwedd rhai argymhellion yn dangos eu bod yn cael eu hailadrodd, ac yn rhoi lleoliad paragraff yr argymhelliad blaenorol yn yr adroddiad diwethaf. Mae Adran 5 yn coladu'r holl argymhellion, y pwytiau cadw tŷ a'r enghreifftiau o arferion da sy'n deillio o'r arolygiad. Mae Atodiad II yn rhestru argymhellion o'r arolygiad diwethaf, ac a ydynt wedi'u cyflawni'n ôl ein hasesiad ni.

A9 Ceir manylion am y tîm arolygu a phroffil poblogaeth y carchar yn Atodiadau I a III yn y drefn honno.

A10 Mae canfyddiadau arolwg barn y carcharorion a disgrifiad manwl o fethodoleg yr arolwg i'w gweld yn Atodiad IV yr adroddiad hwn. Sylwer ein bod yn cyfeirio at gymarebau â sefydliadau cymaradwy neu arolygon blaenorol pan fydd y rhain yn arwyddocaol yn ystadegol yn unig.¹

¹ Mae'r lefel arwyddocâd wedi'i phennu ar 0.05, sy'n golygu mai dim ond 5% o siawns sydd bod y gwahaniaeth mewn canlyniadau wedi digwydd drwy siawns.

Crynodeb

Diogelwch

A1 Roedd y Parc yn garchar mawr sy'n cadw rhai carcharorion heriol iawn ac eto roedd yn dal i fod yn ddiogel ar y cyfan. Roedd trefniadau hebrwng carcharorion i'r carchar yn bositif, roedd y trefniadau dyddiau cynnar yn dda a dywedodd y rhan fwyaf o garcharorion eu bod yn teimlo'n ddiogel ar eu noson gyntaf. Roedd y lefelau trais a bwlio'n isel ac roeddent wedi gostwng ers ein harolygiad diwethaf. Roedd cymorth da i garcharorion mewn argyfwng, ac roedd y trefniadau diogelu wedi datblygu'n dda. Roedd diogelwch yn gymesur ar y cyfan ac roedd dyfarniadau'n deg. Roedd y cynllun breintiau'n annog ymddygiad da ond nid oedd yn helpu rhai unigolion. Roedd y strategaeth lleihau defnydd o gyffuriau'n effeithiol, ac roedd ymyriadau seicogymdeithasol a chlinigol yn dda. **Roedd canlyniadau i garcharorion yn dda yn erbyn y prawf carchar iach hwn.**

A2 Yn yr arolygiad diwethaf yn 2010 gwelwyd fod canlyniadau i garcharorion yn y Parc yn weddol dda yn erbyn y cynllun carchar iach hwn. Gwnaethom 21 o argymhellion yn y maes diogelwch. Yn yr arolygiad dilynol hwn canfuwyd fod 17 o'r argymhellion wedi'u cyflawni, roedd tri wedi'u cyflawni'n rhannol, ac roedd un heb ei gyflawni

A3 Roedd y rhan fwyaf o'r siwrneiau i'r carchar yn fyr ac roedd y cerbydau hebrwng yn lân. Roedd yn cymryd gormod o amser i'w rhyddhau o'r cerbydau ac roedd y carcharorion i gyd mewn gefynnau wrth ddod o'r cerbyd hebrwng, ac roedd hynny'n ddiangen. Roedd y dderbynfa'n lân, golau a chroesawgar ond roedd y broses dderbyn yn faith a gallai'r wybodaeth a roddir i garcharorion fod yn symlach. Roedd y celloedd noson gyntaf wedi'u paratoi'n dda ac roedd y trefniadau trosglwyddo staff yn effeithiol. O gofio bod dros 1,200 o oedolion yn cael eu cadw yn y Parc a bod y nifer yn dal i gynyddu, dywedodd y carcharorion y buom yn siarad â hwy eu bod yn teimlo'n ddiogel yn ystod eu noson gyntaf ac ar y cyfan drwy gydol eu hamser yn y carchar.

A4 Roedd y lefelau trais yn isel ac wedi gostwng yn sylweddol ers yr arolygiad diwethaf a dywedodd mwyafrif y carcharorion, gan gynnwys carcharorion agored i niwed ac oedolion ifanc, eu bod yn teimlo'n ddiogel. Roedd y polisi lleihau trais yn berthnasol, yn seiliedig ar ddadansoddiad priodol o batrwm y trais yn y carchar, ac yn cael ei oleuo gan ymgynghori cyson â charcharorion. Nid oedd rhai o'r protocolau i ddelio â bwlio wedi cael eu gweithredu'n llawn, ond roedd y cynllun cymhellion ac ennill breintiau (IEP) wedi cael ei ddefnyddio'n effeithiol i roi sylw i ystod o ymddygiad gwrthgymdeithasol.

A5 Roedd y broses o fonitro sut roedd y polisi carchar mwy diogel yn cael ei weithredu yn rhagorol. Roedd nifer yr achosion o hunan niwed yn uchel, ond nifer fach o hunan niweidwyr mynych oedd yn gyfrifol am tua 40% o'r holl achosion. Roedd ansawdd asesiadau unigol, rheoli achosion gofal dan glo a gwaith tîm (ACCT) ar gyfer carcharorion mewn perygl o hunanladdiad neu hunan niwed yn dda iawn. Roedd yr uned carchar mwy diogel yn gynllun da ac roedd yn cynnig safon gofal uchel i garcharorion ag anghenion mwy cymhleth. Fodd bynnag, roedd defnyddio'r gyfundrefn sylfaenol i helpu ychydig o garcharorion ar ACCT yn amhriodol. Roedd y cynllun Gwrandawyr (carcharorion sy'n cael eu hyfforddi gan y Samariaid i ddarparu cymorth emosïynol cyfrinachol i'w cyd-garcharorion) yn cael cefnogaeth dda, roedd eu rôl yn cael ei hysbysebu'n dda ac roedd mynediad y carcharorion atynt yn dda. Roedd y tîm ymyriadau'n cynnig cymorth rhagorol i garcharorion mewn risg drwy gyfrwng ystod eang o ymyriadau i ddiwallu anghenion unigol.

- A6 Roedd gan y carchar gysylltiadau â'r bwrdd lleol diogelu oedolion, a oedd wedi cyhoeddi polisi diogelu cynhwysfawr ac a oedd â threfniadau sgrinio lleol ar gyfer rhai agored i niwed. Roedd asesiadau o risg cynhwysfawr yn cael eu cynnal yn ystod yr ychydig ddyddiau cyntaf yn y carchar.
- A7 Roedd diogelwch yn gymesur ar y cyfan, roedd diogelwch dynamig da ac roedd diogelwch gweithdrefnol a gwybodaeth yn cael eu rheoli'n dda. Roedd lefelau presenoldeb uchel yng nghyfarfodydd y pwyllgor diogelwch ac roedd ganddo broffil uchel, ac roedd ganddo gysylltiadau cryf â'r pwyllgorau lleihau trais a strategaeth gyffuriau. Roedd cyfartaledd cyfradd bositif y profion cyffuriau gorfodol yn 5.5% yn y chwe mis blaenorol, sy'n is na'r targed o 8%. Roedd trefniadau rhannu gwybodaeth da rhwng adrannau a mesurau lleihau cyflenwad priodol.
- A8 Roedd y cynllun IEP yn un cryf ac roedd yn cael effaith bositif ar ymddygiad carcharorion ond roedd yn cael effaith anghymesur o negyddol ar ychydig o garcharorion, gan gynnwys oedolion ifanc. Roedd rhai agweddau ar y cynllun yn rhy gymhleth ac roedd angen i'r sefydliad sicrhau ei hun nad oedd rhai carcharorion, megis oedolion ifanc, yn cael eu gadael ar y lefel sylfaenol am gyfnodau hir.
- A9 Roedd sampl cofnodion y gwrandawriadau dyfarnu a archwiliwyd gennym yn dangos eu bod yn cael eu cynnal yn deg a bod ymchwiliadau'n drylwyr. Roedd y grym a ddefnyddiwyd wedi gostwng yn sylweddol ers yr arolygiad diwethaf, ynghyd â'r defnydd o ataliaeth, ac roedd yr hyn a ddywedwyd wrthym gan swyddogion yn ein sicrhau bod grym yn cael ei ddefnyddio fel y cam olaf. Roedd cynrychiolaeth oedolion ifanc braidd yn uchel ond roedd nifer yr achosion yn isel ac roedd y rhan fwyaf yn rhai lefel isel. Roedd yr amodau byw a'r gyfundrefn yn yr uned wahanu yn dda ar y cyfan ac roedd tystiolaeth amlwg bod staff yn malio am amgylchiadau personol y carcharorion a oedd yno. Roedd y cynllunio ailintegreiddio'n dda ac roedd hyd cyfartalog yr arosiadau'n gymharol fyr, sef tua saith diwrnod.
- A10 Roedd y strategaeth a'r cynllun gweithredu cyffuriau ac alcohol yn seiliedig ar ddadansoddiad o angen, a gwelwyd tystiolaeth o arweinyddiaeth a chydlynu da. Ers ein harolygiad diwethaf, roedd angen cyfnewidion opioid ar lai o garcharorion, gyda 28 yn cael triniaeth ar hyn o bryd. Roedd y rhaglenni methadon yn hyblyg ond roedd disgwyl i'r rhai a oedd yn cael triniaeth Subutex (buprenorphine) gael eu dadwenwyno'n gyflym, ac nid oedd hynny'n briodol. Roedd cyd-ofal da ond nid oedd mewnbwn gan nyrs camddefnyddio sylweddau. Nid oedd ystod yr ymyriadau bellach yn eithrio defnyddwyr alcohol sylfaenol. Roedd gwasanaethau camddefnyddio sylweddau'n cynnwys y rhaglenni adeiladu sgiliau ar gyfer gwella (BSR) a COVAID (rhoi sylw i ymddygiad troseddol a achosir gan alcohol) a chwrs teulu, yn ogystal â grwpiau hunan gymorth a chymorth cymheiriaid.

Parch

A11 Mae'r Parc yn garchar mawr glân gyda chyfleusterau da, er bod preifatrwydd yn brin rhannau o'r blociau preswyl. Roedd y cysylltiadau rhwng staff a charcharorion yn dda. Roedd y trefniadau ar gyfer cydraddoldeb ac amrywiaeth yn dda, er bod rhai carcharorion o grwpiau lleiafrifol yn llai positif nag eraill ynglŷn â rhai agweddau pwysig ar eu triniaeth. Roedd cymorth i garcharorion â gwaith nodweddion gwarchoddedig wedi'i ddatblygu'n dda. Roedd trefniadau ffydd yn dda ar y cyfan ond roedd y ddarpariaeth i garcharorion agored i niwed yn gyfyngedig. Nid oedd gan garcharorion lawer o ffydd yn y system gwyno. Roedd carcharorion yn negyddol ynglŷn â'r gofal iechyd ac yn gorfod aros yn rhy hir am wasanaethau allweddol. Canfuwyd fod angen rhai gwelliannau o hyd; fodd bynnag, roedd y gwasanaeth yn gyffredinol wedi gwella ac roedd yn weddol dda. Roedd carcharorion, yn enwedig oedolion ifanc, yn anfodlon â'r bwyd ond roedd y ddarpariaeth yn dderbyniol, Roedd siop y

*carchar yn cynnig gwasanaeth gweddol dda. **Roedd y canlyniadau i garcharorion yn weddol dda yn erbyn y prawf carchar iach hwn***

- A12 *Yn yr arolygiad diwethaf yn 2010 canfuwyd nad oedd canlyniadau i garcharorion yn y Parc yn ddigon da yn erbyn y prawf carchar iach hwn.² Gwnaethom 40 o argymhellion yn y maes parch. Yn yr arolygiad dilynol hwn gwelwyd fod 30 o'r argymhellion wedi'u cyflawni, roedd saith wedi'u cyflawni'n rhannol, ac nid oedd tri heb eu cyflawni.*
- A13 Roedd y manau cymunedol yn lân iawn ac yn cael eu cadw'n dda. Roedd mwyafrif y celloedd yn lân ond roedd angen addurno rhai, roedd rhai a oedd wedi'u bwriadu ar gyfer un carcharor yn cadw dau, roedd y sgrinio mewn toiledau a chawodydd yn y celloedd yn annigonol. Roedd y cawodydd a rennir yn lân ond roedd preifatrwydd yn gwbl annigonol. Roedd gan garcharorion fynediad da at ddillad glân, cynfasau gwely, deunyddiau glanhau, post a ffonau.
- A14 Dywedodd y rhan fwyaf o'r carcharorion bod y staff yn eu trin yn barchus a gwelwyd peth rhyngweithio da gydag enwau a ffebrid yn cael eu defnyddio drwy gydol y carchar. Roedd y rhan fwyaf o gofnodion staff yn hanes achos y carcharorion yn gyson ac yn dangos lefel uchel o wybodaeth am garcharorion unigol. Roedd y trefniadau i ymgynghori â charcharorion yn dda.
- A15 Roedd rheolaeth strategol cydraddoldeb ac amrywiaeth wedi'i alinio â'r gwahanol grwpiau nodweddion gwarchoddedig ac roedd llywodraethu'n dda. Roedd trefniadau monitro'n mynd y tu hwnt i'r data sylfaenol ac yn dangos nad oedd carcharorion o grwpiau lleiafrifol yn profi gwahaniaethu. Fodd bynnag, yn ôl ein harolwg, roedd carcharorion o rai grwpiau lleiafrifol yn llai positif na'u cymheiriaid ynglŷn â diogelwch ac erledigaeth. Roedd gan garcharorion ffydd yn y broses gwyno yn erbyn gwahaniaethu ac roedd ymchwiliadau'n drylwyr ac amserol. Roedd carcharorion yn gwerthfawrogi cynrychiolwyr cydraddoldeb y carcharorion.
- A16 Roedd carcharorion o wledydd tramor yn cael gwasanaeth da, er bod nifer fach o garcharorion a gedwir yn y ddalfa'n cael eu cadw'n amhriodol ar ôl diwedd eu dedfryd. Roedd cymorth i garcharorion anabl, hŷn, hoyw a deurywiol yn dda, ac roedd y defnydd o gynlluniau byw â chymorth yn dda iawn, ond nid oedd y cymorth i garcharorion trawsrywiol wedi'u ddatblygu'n ddigonol. Roedd oedolion ifanc yn y carchar yn cael eu hintegreiddio'n briodol ond nid oedd eu hanghenion penodol yn cael eu hystyried bob amser.
- A17 Roedd darpariaeth ffydd yn dda i'r rhan fwyaf o garcharorion ond nid oedd yn ddigonol i garcharorion Catholig a Mwslemaidd agored i niwed. Roedd y cyfleusterau yn y prif gapel yn fawr a glân, ac roedd tîm y caplaniaid wedi'i integreiddio'n dda i'r carchar.
- A18 Roedd yr ymatebion i gwynion carcharorion a samplwyd gennym yn amserol, cwrtais ac wedi ateb y materion a godwyd, ac roedd trefniadau sicrhau ansawdd effeithiol ar waith. Fodd bynnag, roedd gormod o garcharorion heb lawer o ffydd yn y system gwyno ac roedd angen rhoi sylw i hyn.
- A19 Roedd y ddarpariaeth gwasanaethau cyfreithiol yn annigonol, yn enwedig gan fod y sefydliad yn cadw poblogaeth remand fechan, ac nid oedd staff gwasanaethau cyfreithiol hyfforddedig ar gael, ond roedd mynediad at ymweliadau cyfreithiol yn ddigonol.
- A20 Yn ein harolwg barn, roedd carcharorion yn llai bodlon â gwasanaethau iechyd na'r ffigur cymharol a chafwyd barn gymysg gan y carcharorion y buom yn siarad â hwy. Fodd bynnag,

² Roedd hyn yn cynnwys argymhellion ynghylch y cynllun cymhellion ac ennill breintiau sydd yn awr, yn ein Disgwyliadau wedi'u diweddarau (Fersiwn 4, 2012), yn ymddangos o dan faes diogelwch y carchar iach.

roedd gofal iechyd wedi gwella'n sylweddol ers ein harolygiad diwethaf ac roedd y gwasanaethau a welsom yn dda. Roedd ystod dda o glinigau dan ofal nyrs ac roedd y trefniadau hybu iechyd yn dda iawn. Roedd ceisiadau'n cymryd gormod o amser i gyrraedd gofal iechyd (roedd amseroedd aros i weld y meddyg teulu, deintydd, optegydd ac i roi'r gorau i ysmegu yn rhy hir, a gallai hynny egluro'n rhannol ganfyddiadau negyddol y carcharorion). Roedd llywodraethu clinigol yn dda ac roedd cyfleusterau da iawn yn yr adran gofal iechyd newydd, er bod carcharorion yn cael eu cadw'n rhy hir yn yr ystafell aros. Roedd yr holl ystafelloedd trin ar yr adeiniau angen eu hadnewyddu ac roedd y rhan fwyaf yn anaddas i'r diben. Er bod ystod y therapiau iechyd meddwl a oedd ar gael drwy ofal iechyd yn gyfyngedig, roedd hyn yn cael ei wrthbwysu gan y cymorth helaeth a oedd ar gael drwy garchar mwy diogel, ac roedd y cymorth iechyd meddwl a ddarperir yn dda iawn. Roedd y gwasanaeth anabled dysgu'n gynllun ardderchog.

- A21 Roedd ystod a safon y bwyd yn rhesymol ond roedd yn amhoblogaidd ymhlith llawer o garcharorion, yn enwedig oedolion ifanc. Roedd cownteri gweini bwyd yr adeiniau'n lân a gallai'r rhan fwyaf o garcharorion fwyta y tu allan i'w celloedd. Roedd trefniadau archebu'r siop yn gweithio'n dda ond roedd carcharorion du a lleiafrifoedd ethnig a Mwslemaidd yn teimlo nad oedd digon o eitemau ar gael ar gyfer eu hanghenion hwy.

Gweithgareddau i bwrpas

- A22 *Roedd amser y tu allan i gelloedd wedi gwella ond ar adeg yr arolygiad roedd gormod o garcharorion yn dal dan glo yn ystod y diwrnod craidd o ganlyniad i absenoldeb staff. Roedd yr arferion rheoli dysgu a sgiliau'n fwy strategol nag ar adeg ein harolygiad diwethaf. Roedd ansawdd cyffredinol y gweithgareddau ac ystod y ddarpariaeth yn dda ond yn gyfyngedig i garcharorion agored i niwed. Roedd cyraeddiadau addysgol a galwedigaethol yn dda iawn. Roedd yr holl amgylcheddau dysgu'n dda iawn. Roedd dyraniadau llafur yn deg. Roedd y llyfrgell yn wasanaeth effeithiol ond roedd mynediad yn cael ei gyfyngu i rai carcharorion. Roedd ymarfer corff a hybu iechyd yn dda ond roedd mynediad yn rhy gyfyngedig i rai carcharorion. **Roedd y canlyniadau i garcharorion yn weddol dda yn erbyn y prawf carchar iach hwn.***

- A23 *Yn yr arolygiad diwethaf yn 2010 canfuwyd nad oedd y canlyniadau i garcharorion yn y Parc yn ddigon da yn erbyn y prawf carchar iach hwn. Gwnaethom 11 o argymhellion yn y maes gweithgareddau i bwrpas. Yn yr arolygiad dilynol hwn gwelwyd fod saith o'r argymhellion wedi'u cyflawni, roedd tri wedi'u cyflawni'n rhannol ac roedd un heb ei gyflawni.*

- A24 Gallai carcharor wedi'i gyflogi'n llawn fod allan o'i gell am 10-12 awr y dydd a charcharorion heb eu cyflogi am rhwng pedair a chwe awr. Yn ystod ein harchwiliadau ar hap o'r cofrestrau gwelwyd fod cyfartaledd o 27% o garcharorion dan glo yn eu celloedd, a gellir priodoli hynny i raddau helaeth i'r ffaith nad oedd neb i gymryd lle goruchwyliwr y gweithdy a oedd ar ei wyliau blynyddol.
- A25 Roedd gan yr uwch dîm rheoli ymrwymiad clodwiw i ddysgu a sgiliau. Roedd cynllun strategol cyffredinol eglur yn diffinio sut y byddai'r ddarpariaeth yn cael ei datblygu a'i gwella. Roedd arddangosiadau da a gweithgareddau'n helpu carcharorion i wella eu hymwybyddiaeth o'r iaith Gymraeg a'r diwylliant Cymreig, ac roedd y carchar yn annog dysgwyr i ddatblygu eu sgiliau yn y Gymraeg. Nid oedd y trefniadau i werthuso effaith cynnydd y carcharorion wedi'i ddatblygu'n ddigonol ac nid oedd data ar ddatblygiad eu sgiliau sylfaenol yn cael ei ddefnyddio'n ddigon da fel sail i gynllunio strategol.
- A26 Roedd ystod y ddarpariaeth yn dda ac roedd yn ystyried anghenion y farchnad lafur leol. Roedd y ddarpariaeth ar gyfer carcharorion agored i niwed wedi gwella, ond roedd yn

gyfyngedig o hyd, yn enwedig yn achos unigolion â chyrhaeddiad uwch. Roedd maint y ddarpariaeth wedi gwella ers yr arolygiad diwethaf ac, ar y cyfan, roedd digon o leoedd i lenwi amser y carcharorion i bwrpas, yn rhan amser o leiaf.

- A27 Roedd bron pob carcharor yn cael asesiad cychwynnol o'u lefelau llythrennedd a rhifedd. Roedd llawer o garcharorion yn cwblhau cynlluniau gweithredu unigol defnyddiol a oedd yn cofnodi eu cynnydd dysgu tra'r oeddent yn y carchar. Roedd safon y dysgu'n dda ar y cyfan yn y sesiynau a welwyd gennym, gyda thua 70% o'r dysgu'n dangos llawer o gryfderau. Roedd y tiwtoriaid yn cynllunio'n dda ac yn defnyddio amrywiaeth o ddulliau i gadw diddordeb y carcharorion. Roedd y canlyniadau'n cael eu defnyddio'n dda i gynllunio gweithgareddau priodol a oedd yn gwella cyflogadwyedd y carcharorion. Roedd safon y gweithdai a'r amgylcheddau dysgu hefyd yn uchel.
- A28 Roedd gan bob dysgwr gynllun dysgu unigol a oedd yn dangos eu cynnydd mewn sgiliau sylfaenol, ond yn achos tua'u hanner roedd y targedau'n rhai rhy generig a heb fod yn ddigon penodol. Roedd carcharorion ag anghenion dysgu ychwanegol yn cael cymorth da. Roedd y mentora gan gyd garcharorion yn dda iawn ac roedd yn gwella'r profiad dysgu i garcharorion. Roedd cyfraddau llwyddo a chanlyniadau carcharorion yn dda iawn ac yn well na'r rhan fwyaf o'r ffigurau cymharol, ond nid oedd digon ohonynt yn symud ymlaen i gyrsiau sgiliau hanfodol ar lefel 3 a / neu TGAU mathemateg neu Saesneg.
- A29 Roedd presenoldeb mewn gweithgareddau dysgu, sgiliau a hyfforddiant yn dda, sef tua 85%. Roedd y carcharorion i gyd yn cyrraedd y dosbarthiadau ar amser. Roedd ychydig o ddysgwyr yn elwa ar ystod o weithgareddau cyfoethogi, a oedd yn effeithiol dros ben i ddatblygu eu lles personol a chymdeithasol.
- A30 Roedd y llyfrgell yn wasanaeth da ac yn annog dysgu. Roedd digon o ddeunydd yn Gymraeg ac ar ddiwylliant a hanes Cymru ar gael. Roedd gan garcharorion a oedd yn mynd i ddosbarthiadau addysg fynediad da i'r llyfrgell yn ystod yr wythnos. Fodd bynnag, ar adeg yr arolygiad, nid oedd digon o staff yn y llyfrgell, ac roedd hynny wedi cyfyngu ar fynediad i lawer o garcharorion eraill, yn enwedig carcharorion agored i niwed, ac wedi cyfyngu ymweliadau â'r llyfrgell i 30 munud.
- A31 Roedd y carchar yn rhoi sylw da i hybu iechyd ac i helpu carcharorion i wella eu lles. Roedd y cyfleusterau ymarfer corff yn dda ond roedd mynediad i unigolion yn amrywiol ac ni allai pob carcharor eu defnyddio o leiaf ddwywaith yr wythnos. Roedd gan garcharorion hŷn ac agored i niwed fynediad dyddiol at weithgarwch corfforol addas. Roedd staff yn cynnig ystod eang o weithgareddau hamdden a hyfforddiant mewn chwaraeon. Roedd rhai carcharorion wedi cwblhau cymwysterau defnyddiol fel hyfforddwyr campfa a hyfforddiant chwaraeon. Roedd y staff ymarfer corff wedi datblygu partneriaethau da iawn â darparwyr chwaraeon lleol, ac roedd un carcharor wedi cael ei ryddhau ar drwydded dros dro (ROTL) i gael profiad gwaith mewn canolfan hamdden.

Adsefydlu

- A32** *Roedd fframwaith strategol a rheoli troseddwyr cynhwysfawr yn rhan ganolog o waith y carchar. Roedd cynllunio dedfrydau'n aml yn canolbwyntio ar weithgarwch yn hytrach na risg, ond roedd trefniadau gwarchod y cyhoedd yn dda. Roedd cynllunio ailintegreiddio yn dda ar y cyfan. Roedd canlyniadau llety yn bositif, ond nid oedd y ddarpariaeth ar gyfer materion ariannol, budd-daliadau a dyledion wedi datblygu'n ddigonol. Roedd trefniadau adsefydlu addysg, hyfforddiant a chyflogaeth yn dda, ac felly hefyd gofal iechyd a gwaith rhyddhau camddefnyddio sylweddau. Roedd gwaith â phlant a theuluoedd yn arloesol ac yn dda. Roedd cymorth y rhaglen ymddygiad troseddol yn dda ar y cyfan. **Roedd canlyniadau i garcharorion yn dda yn erbyn y prawf carchar iach hwn.***

A33 *Ar adeg yr arolygiad diwethaf yn 2010 canfuwyd fod canlyniadau i garcharorion yn y Parc yn dda yn erbyn y prawf carchar iach hwn. Gwnaethom saith argymhellion yn y maes adsefydlu. Yn yr arolygiad dilynol hwn canfuwyd fod pŵmp o'r argymhellion wedi'u cyflawni, roedd un wedi'i gyflawni'n rhannol, ac roedd un heb ei gyflawni.*

- A34** Roedd gan y carchar fframwaith strategol cynhwysfawr ac eglur i reoli lleihau aildroseddu, gan gynnwys gwaith ar reoli troseddwy, gwarchod y cyhoedd a phob llwybr adsefydlu. Roedd dadansoddiad o anghenion blynyddol wedi'i ymgorffori yn y strategaeth. Roedd cysylltiadau allanol da â Grŵp Rheoli Troseddwy, Datblygu a Gweithredu Cymru ac Ymddiriedolaeth Prawf Cymru. Roedd dull strategol eglur i sicrhau bod rheoli troseddwy yn elfen ganolog o swyddogaethau'r carchar.
- A35** Roedd pob carcharor newydd yn cael goruchwyliwr troseddwy enwebedig ac roedd yn dod i gysylltiad ag ef yn gynnar ar ôl cyrraedd, gydag oddeutu hanner y boblogaeth wedi'u dynodi fel risg uchel neu risg uchel iawn o niwed. Roedd cynllunio dedfrydau'n amrywiol ac roedd targedau'n rhy aml yn rhoi pwyslais ar y gweithgarwch yn hytrach na ffactorau risg. Roedd bron i ddau draen y carcharorion a drosglwyddwyd i'r Parc yn cyrraedd heb asesiad troseddwr OASys cyfoes, ac roedd hyn yn effeithio ar gysylltiad y staff â hwy. Heblaw am gynllunio dedfrydau ac OASys, roedd cysylltiad goruchwylwyr troseddwy â charcharorion yn aml yn gyfyngedig iawn, yn enwedig y rhai hynny a aseswyd fel risg isel neu ganolig.
- A36** Er bod y tîm goruchwylwyr troseddwy yn cynnwys cymysgedd briodol o staff prawf a carchar, gan roi cymysgedd dda o sgiliau a phrofiad, nid oedd y defnydd gorau'n cael ei wneud o sgiliau rhai staff. Yn ein harolwg barn, dywedodd llai o garcharorion na'r ffigur cymharol nad oeddent wedi gwneud dim neu nad oedd dim wedi digwydd iddynt yn y carchar i'w gwneud yn llai tebygol o droseddu yn y dyfodol. Er hyn, roedd goruchwylwyr troseddwy yn gysylltiedig â sawl agwedd o waith nad ydym yn arfer ei weld, gan gynnwys adolygiadau IEP ac ACCT ynghyd ag asesiadau ehangach carcharorion.
- A37** Roedd trefniadau gwarchod y cyhoedd yn treiddio i bob agwedd ar reoli troseddwy ac roeddent yn cael eu rheoli'n dda. Roedd gan oruchwylwyr troseddwy rôl eglur yn y broses ac roeddent yn cymryd rhan mewn adolygiadau. Roedd carcharorion risg uchel yn cael eu hasesu cyn eu rhyddhau, er nad oedd dim trefniadau ffurfiol ar gyfer y rhai a aseswyd fel risg ganolig neu isel. Yn ein harolwg barn, dywedodd llai o garcharorion na'r ffigur cymharol bod aelod o staff wedi helpu i'w paratoi ar gyfer eu rhyddhau.
- A38** Roedd cymorth ar gael i gadw tenantiaethau a / neu i reoli dyledion carcharorion newydd a oedd yn gysylltiedig â thai. Roedd pob carcharor sy'n dychwelyd i Gymru (80% o'r rhai a ryddheir) yn cael eu rhyddhau i lety â chymorth neu sefydlog. Roedd cymorth tai i rai a oedd yn dychwelyd i Loegr yn llai cynhwysfawr. Roedd gwaith ar y llwybr ariannol, budd-daliadau a dyledion yn gyfyngedig. Yr unig gymorth oedd ar gael oedd defnydd o linell gymorth ar ddyledion, er nad oedd yn amlwg faint o garcharorion oedd yn ei defnyddio.
- A39** Roedd y carchar wedi datblygu model da i asesu a rheoli addysg, hyfforddiant a chyflogaeth. Roedd cysylltiadau â rhai darparwyr allanol i hybu darpariaeth drwy'r giât ac roedd nifer y carcharorion wedi'u rhyddhau ar drwydded dros dro (ROTL) yn cynyddu'n raddol. Roedd mynediad hunan adrodd ar ôl rhyddhau i gyflogaeth ac addysg neu hyfforddiant yn rhagori ar y targedau'n gyson.
- A40** Roedd trefniadau gofal iechyd cyn rhyddhau'n effeithiol ac roeddent yn cynnwys cysylltiadau priodol â gwasanaethau cymunedol. Roedd y dull carchar cyfan o ymdrin â gofal diwedd oes yn rhagorol a thrugarog. Roedd y cysylltiadau gofal trwodd ar gyfer camddefnyddio

sylweddau'n gryf, ac roedd gwasanaethau ymyrryd integredig ar gyfer troseddwyd yn y gymuned a gweithwyr cyswllt carchar yn ymweld â'r carchar yn rheolaidd.

- A41 Roedd dull carchar cyfan o weithio â phlant a theuluoedd, ac roedd yn arloesol a phositif dros ben. Roedd y carchar wedi sicrhau bod ymweliadau ar gael yn gyffredinol ac yn brofiad positif. Roedd datblygiad yr uned deuluol a'r cynllun Muriau Anweledig (sy'n gweithio â theuluoedd problemus cyn i'r carcharor symud yn ôl i'r gymuned) wedi cael effaith bositif ar y cyfranogwyr.
- A42 Roedd ystod dda o raglenni ymddygiad troseddol achredig a heb eu hachredu gyda chanlyniadau da ar y cyfan. Roedd gwaith â throseddwyd rhyw sy'n gwrthod cydnabod eu trosedd neu sy'n gwrthod cael triniaeth yn rhesymol ond roedd angen ei ddatblygu ymhellach. Nid oes llawer o ddarpariaeth i roi sylw i ymddygiad troseddol ar gyfer carcharorion risg is a / neu rai nad ydynt yn ateb y meini prawf ar gyfer rhaglenni achredig, ac mae angen datblygu hyn.

Prif bryder ac argymhelliad

- A43 **Pryder:** Roedd oedolion ifanc yn cyfrif am fwy nag un o bob deg o'r boblogaeth. Roeddent yn fwy tebygol o fod yn gysylltiedig â digwyddiadau treisgar ac yn fwy tebygol o fod ar lefel sylfaenol y rhaglen cymhellion ac ennill breintiau na charcharorion hŷn. Roedd oedolion ifanc yn fwy tebygol o roi gwybod am broblemau emosiynol ac iechyd meddwl ac roedd ganddynt farn fwy negyddol am rai agweddau pwysig ar eu profiad o'r carchar. Roeddent yn cwyno eu bod yn llwglyd. Nid oedd digon yn cael ei wneud i ddeall ac i roi sylw i anghenion penodol y grŵp hwn.

Argymhelliad: Dylai'r carchar ddatblygu trefniadau rheoli strategol ar gyfer oedolion ifanc i sicrhau nad yw'r grŵp hwn yn cael ei gynrychioli'n anghymesur mewn meysydd allweddol, a dylai gadw mewn cof eu haeddfedrwydd a'u hanghenion penodol wrth ddatblygu strategaethau newydd (yn enwedig y cynllun cymhellion ac ennill breintiau).

Adran 1. Diogelwch

Llysoedd, gwasanaethau hebrwng a throsglwyddo

Canlyniadau disgwylidig:

Mae carcharorion sy'n cael eu trosglwyddo'n ôl a blaen o'r carchar yn cael eu trin yn ddiogel, boddhaol ac effeithlon.

1.1 *Roedd y rhan fwyaf o garcharorion yn teithio pellter byr i'r carchar, ond roedd y broses o adael y cerbydau hebrwng yn araf ac roeddent mewn gefynnau heb fod angen wrth gyrraedd y dderbynfa. Roedd y tywydd poeth iawn yn ystod wythnos yr arolygiad wedi gwneud y profiad o aros mewn faniau'n waeth byth. Roedd carcharorion yn gwybod eu bod yn mynd i'r Parc ac roeddent wedi cael gwybodaeth ysgrifenedig cyn cyrraedd.*

1.2 Roedd yr amser teithio i'r carchar yn fyr i fwyafrif y carcharorion. Yn ein harolwg, dim ond 60% o'r ymatebwyr ddywedodd fod y cerbydau cell yn lân, o'i gymharu â ffigur cymharol o 67%, er bod y rhai a welsom ni'n lân ac wedi'u cynnal a'u cadw'n dda. Roedd faniau'n mynd i mewn i'r sefydliad yn gyflym ond nid oedd y broses o'u gadael yn gyflym iawn bob amser. Roedd rhai carcharorion yn aros yn y cerbydau am 30 munud tra'r oedd eu heiddo'n cael ei ganfod, a oedd yn ddiangen, yn enwedig gan ei bod yn eithriadol o boeth y tu mewn i'r cerbydau mewn tywydd poeth, fel yn ystod wythnos yr arolygiad. Roedd pob carcharor mewn gefynnau wrth ddod o'r cerbyd hebrwng, ac roedd hynny'n anghymesur â'r risg.

1.3 Yn ein harolwg, dywedodd mwy o ymatebwyr na'r ffigur cymharol eu bod wedi cael gwybod eu bod yn mynd i'r Parc cyn iddynt gyrraedd a'u bod wedi cael gwybodaeth ysgrifenedig am y carchar cyn cychwyn ar eu taith. Roedd y staff hebrwng a welsom ni'n gwrtais wrth y carcharorion.

Pwynt cadw tŷ

1.4 Dylai'r broses o adael y cerbydau hebrwng fod yn gyflym ac ni ddylai carcharorion adael y cerbydau mewn gefynnau oni bai bod asesiad risg wedi cyfiawnhau hynny.

Y dyddiau cyntaf dan glo

Canlyniadau disgwylidig:

Mae carcharorion yn cael eu trin yn barchus ac yn teimlo'n ddiogel ar ôl cyrraedd y carchar ac am yr ychydig ddyddiau cyntaf dan glo. Mae eu hanghenion unigol yn cael eu nodi ac yn cael sylw, ac maent yn teimlo eu bod yn cael eu cynnal ar eu noson gyntaf. Yn ystod y cynefino mae'r carcharor yn cael gwybod am drefniadau beunyddiol y carchar, sut i gael gafael ar y gwasanaethau sydd ar gael a sut i ymdopi â bod dan glo.

1.5 *Roedd awyrgylch groesawgar yn y dderbynfa ond roedd carcharorion yn treulio gormod o amser yno. Roedd y trefniadau noson gyntaf yn dda. Roedd cynnwys y rhaglen gynefino'n dda ond roedd rhai carcharorion yn treulio gormod o amser yn eu celloedd yn ystod y rhaglen.*

- 1.6** Roedd y dderbynfafn fawr, yn olau ac wedi'i chadw'n dda. Yn ein harolwg, dywedodd mwy o ymatebwyr nag yn ein harolygiad diwethaf eu bod wedi cael eu trin yn dda ar ôl cyrraedd. Roedd y rhyngweithio a welwyd gennym yn gyfeillgar, ac roedd y staff yn sicrhau awyrgylch gyfeillgar ar gyfer newydd-ddyfodiaid.
- 1.7** Yn ein harolwg, dim ond 33% o ymatebwyr a ddywedodd eu bod yn y dderbynfafn am lai na dwy awr, o'i gymharu â'r ffigur cymharol o 52%, a gwelwyd fod y broses yn unfaith gyda rhai carcharorion yn treulio pedair awr yn y dderbynfafn. Roedd y ddwy ystafell ddal fawr yn cynnwys digon i gadw carcharorion yn ddiwyd. Os oedd yr ystafelloedd dal yn cael eu defnyddio gan garcharorion prif ffrwd, roedd carcharorion agored i niwed yn cael eu lleoli mewn celloedd dal bychain a oedd yn llwm, digroeso ac annigonol. Roedd carcharorion newydd i gyd yn cael eu chwilio heb ddillad, ond nid oedd hynny'n digwydd i rai oedd yn cael eu trosglwyddo.
- 1.8** Roedd y cyfweiliad risg rhannu cell a noson gyntaf yn gyfrinachol a thrylwyr, ac yn canolbwyntio ar anghenion a risg unigol. Yn dilyn hyn, gallai newydd-ddyfodiaid siarad â Gwrandäwr (carcharorion wedi'u hyfforddi gan y Samariaid sy'n cynnig cymorth emosynol cyfrinachol i'w cyd garcharorion) ac roeddent yn cael cynnig gwneud galwad ffôn, bwyd, cawod a phe cyn derbyn, sy'n cynnwys credyd ffôn. Roedd newydd-ddyfodiaid yn cael llawer o wybodaeth wrth gael eu derbyn a gellid ei symleiddio i sicrhau eu bod yn deall yr wybodaeth bwysicaf.
- 1.9** Mae cell yn cael ei dyrannu ar adain C i newydd-ddyfodiaid agored i niwed, ac ar A2 i garcharorion nad ydynt yn agored i niwed. Roedd y trefniadau trosglwyddo rhwng staff y dderbynfafn a staff noson gyntaf yn dda. Roedd staff yn cwblhau cyfweiliad cychwynnol cyn i garcharorion gael eu harwain i'w celloedd noson gyntaf pwrpasol, a oedd yn lân, wedi'u paratoi'n dda ac a oedd yn cynnwys llawer o wybodaeth. Roedd y trefniadau trosglwyddo i staff nos yn dda, ac roedd staff nos yn cyflwyno'u hunain i newydd-ddyfodiaid ar ddechrau eu shift. Yn ein harolwg, dywedodd mwy o garcharorion wrthym eu bod yn teimlo'n ddiogel ar eu noson gyntaf nag yn ein harolygiad diwethaf.
- 1.10** Yn ein harolwg, dywedodd llai o ymatebwyr na'r ffigur cymharol eu bod wedi bod ar gwrs cynefino neu ei fod yn cynnwys popeth oedd angen iddynt ei wybod am y carchar. Fodd bynnag, roedd y dogfennau a welsom yn dangos bod carcharorion wedi cwblhau eu cwrs cynefino a gwelwyd fod y rhaglen yn un drylwyr. Fodd bynnag, roedd gormod o wybodaeth mewn rhai meysydd gyda pheth dyblygu diangen, a allai fod yn gyfrifol am eu hymatebion negyddol. Roedd y rhaglen gynefino dreigl wedi'i threfnu dros gyfnod o bum niwrnod, ac roedd rhai carcharorion yn treulio gormod o amser rhwng modiwlau dan glo yn eu celloedd. Roedd pob rhan o'r rhaglen yn cael ei chyflwyno i garcharorion yn unigol gan staff o sawl adran ac roedd gweithiwyd cyd-gymorth yn gweld newydd-ddyfodiaid ar yr uned, ond roedd llawer o gyfweiliadau'n cael eu cynnal mewn amodau nad oedd yn breifat. Roedd arolwg ymadael y rhaglen gynefino yn sicrhau bod pob rhan o'r rhaglen wedi'u cwblhau.

Argymhellion

- 1.11 Ni ddylai carcharorion dreulio mwy na dwy awr yn y dderbynfafn heblaw mewn amgylchiadau neilltuol.**
- 1.12 Dylai carcharorion agored i niwed gael eu cadw mewn cyfleusterau derbyn tebyg i'r rhai ar gyfer carcharorion eraill.**

Pwynt cadw tŷ

- 1.13** Dylai pob elfen o'r rhaglen gynefino gael eu cyflwyno'n gryno mewn amgylchedd sy'n gyfrinachol a heb ddim sy'n tynnu sylw, a dylai carcharorion gael eu cadw'n ddiwyd drwy gydol y rhaglen.

Bwlio a lleihau trais

Canlyniadau disgwylidig:

Mae pawb yn teimlo eu bod ac maent yn ddiogel rhag bwlio ac erledigaeth (sy'n cynnwys trais geiriol a hiliol, lladradau, bygythiadau o drais ac ymosodiadau). Mae carcharorion sydd mewn perygl o gael / neu sy'n cael eu herlid yn cael eu hamddiffyn drwy systemau gweithredol a theg sy'n hysbys i staff, carcharorion ac ymwelwyr, sy'n sail i bob agwedd ar y gyfundrefn.

- 1.14** *Mae'r lefelau trais wedi gostwng yn sylweddol ers yr arolygiad diwethaf. Roedd y polisi lleihau trais yn berthnasol ac yn seiliedig ar ddadansoddiad o drais ac ymgynghori cyson â charcharorion. Nid oedd y trefniadau gwrth fwlio wedi eu gweithredu'n llawn ond roedd y polisi breintiau'n cael ei ddefnyddio'n effeithiol i roi sylw i ymddygiad gwrthgymdeithasol.*

- 1.15** Roedd trefniadau sefydliadol da i leihau lefelau trais, gyda gwelliannau pendant ers yr arolygiad diwethaf. Roedd dogfen bolisi lleihau trais a gyhoeddwyd yn seiliedig ar ddadansoddiad o'r patrwm o drais yr arsylwyd arno yn y carchar, ac wedi'i oleuo ymhellach gan fforymau diogelwch rheolaidd â charcharorion a gynhaliwyd gan y tîm carchar mwy diogel llawn amser. Roedd y tîm yn cynnwys rheolwr gweithredol, swyddogion a chymorth gweinyddol ac roedd yn cael ei oruchwylio gan y pennaeth carchar mwy diogel. Roedd pwyllgor carchar mwy diogel effeithlon gyda lefelau presenoldeb uchel yn cwrdd yn fisol i fonitro cynnydd cyffredinol y strategaeth lleihau trais. Roedd cofnodion y cyfarfodydd yn dangos trafodaethau gyda phwyslais priodol ar faterion diogelwch.
- 1.16** Bu gwelliannau arwyddocaol hefyd yn y systemau i gofnodi a monitro digwyddiadau treisgar ac i ddadansoddi data perthnasol. Roedd y trefniadau i rannu data ag adrannau eraill y carchar, megis diogelwch, gofal iechyd a'r unedau preswyl, yn dda iawn. Roedd carcharorion yn cael eu goruchwylio'n effeithiol gan staff yn ystod cyfnodau datgloi, ac roedd trefniadau diogelwch dynamig ar waith. Roedd y rhain yn helpu i ganfod achosion o fwlio na chafwyd adroddiadau ffurfiol amdanynt.
- 1.17** Roedd trefniadau ffurfiol i ddelio â bwlio hefyd wedi cael eu hadolygu ac roedd system tri cham i fonitro ac i herio bwlio a brofwyd neu a amheuir drwy gynadleddau achos a phennu targedau. Canfuwyd nad yw'r dull cymhleth hwn yn cael ei weithredu'n gyson ac nad oes llawer o oruchwylio ar ei gyfer. Roedd gorddibyniaeth ar y cydlynnydd lleihau trais i sicrhau bod pob elfen yn cael eu cyflawni'n briodol – ac nid oedd llawer yn cael ei gyflawni pan oedd yn absennol o'r carchar.
- 1.18** Yn ymarferol, roedd ymddygiad gwael yn cael ei nodi a'i reoli drwy ddefnyddio'r system cymhellion ac ennil breintiau (IEP), a ategwyd gan adolygiadau rheolaidd i fonitro newid mewn ymddygiad. Roedd carcharorion a oedd wedi cymryd rhan mewn digwyddiadau treisgar o ganlyniad i ddyfarniad a brofwyd neu'n dilyn ymchwiliad ffurfiol i fwlio yn cael eu rhoi ar lefel sylfaenol y cynllun IEP ar unwaith (gweler paragraff 1.48). Roedd carcharorion a gyhuddwyd o ymladd neu ymosod yn aml yn cael eu cyfeirio'n awtomatig ar y dyfarnwr annibynnol, ac nid oedd yn anarferol i'r carchar gyfeirio digwyddiadau treisgar at yr heddlu.

- I.19** Canfuwyd fod honiadau o drais, yn enwedig bwlio, yn cael eu trin mewn modd cyson a bod uwch swyddogion carchar yn ymchwilio iddynt ar unwaith. Roedd tua 23% o'r carcharorion ar y lefel sylfaenol o ganlyniad i achosion unigol o drais.
- I.20** Roedd tystiolaeth bod yr agwedd dim goddefgarwch hon wedi arwain at ostyngiad yn nifer yr achosion o ymladd ac ymosod. Yn chwe mis cyntaf 2013, bu tua 72 achos o ymladd ac ymosod (tua 12 y mis), o'i gymharu â thua 36 y mis ar adeg ein harolygiad diwethaf. Fodd bynnag, roedd oedolion ifanc yn parhau i gael eu gorgynrychioli ac roeddent yn gysylltiedig â dros hanner yr holl ddigwyddiadau treisgar (tua 52%). Nid oedd cyfeiriad penodol yn y polisi lleihau trais at reoli oedolion ifanc. (Gweler prif argymhelliad S43.)

Hunan-niwed a hunanladdiad

Canlyniadau disgwylidig:

Mae'r carchar yn sicrhau amgylchedd diogel a saff sy'n lleihau'r risg o hunan-niwed a hunanladdiad. Mae carcharorion yn cael eu canfod yn gynnar ac yn cael y cymorth angenrheidiol. Mae'r holl staff yn ymwybodol ac yn hysbysu materion sy'n gysylltiedig â charcharorion agored i niwed, ac maent wedi'u hyfforddi'n briodol ac mae ganddynt ddefnydd o offer a chymorth priodol.

- I.21** *Roedd y broses o fonitro sut roedd y polisi carchar mwy diogel yn cael ei weithredu'n rhagorol. Roedd nifer yr achosion o hunan-niwed yn uchel ond roedd ychydig o hunan-niwedwyr mynych yn cyfrif am nifer anghymesur o ddigwyddiadau. Roedd ansawdd rheoli achosion unigol yn dda iawn ac roedd y tîm ymyriadau'n cynnig ystod eang o ymyriadau i ddiwallu anghenion unigol. Roedd yr uned carchar mwy diogel yn darparu gofal o safon uchel i garcharorion ag anghenion mwy cymhleth. Fodd bynnag, roedd defnyddio'r gyfundrefn sylfaenol i reoli ychydig o garcharorion a oedd yn cael eu monitro rhag hunan-niwed yn amhriodol.*

- I.22** Roedd protocolau i atal hunan-niwed a hunanladdiad ac i leihau trais (y cynllun 'hawl i fod yn ddiogel') yn cael eu rheoli gan swyddog cydlynu llawn amser gyda chymorth tîm llawn amser pwrpasol. Roedd y tîm yn gyfrifol am sicrhau bod gweithdrefnau i reoli carcharorion mewn perygl o hunan-niwed yn cael eu gweithredu'n briodol ac roedd canolfan hefyd i gynghori staff y carchar.
- I.23** Roedd y pwyllgor carchar mwy diogel yn monitro sut oedd y polisi carchar mwy diogel yn cael ei weithredu mewn cyfarfodydd misol gyda lefelau presenoldeb uchel. Roedd yn defnyddio ystod eang o wybodaeth, a ddarparwyd gan y tîm i ganfod tueddiadau a phatrymau ymddygiad yn ôl lleoliad, math, amseriad ac amgylchiadau ymylol digwyddiadau unigol. Defnyddiwyd hyn i ddatblygu'r strategaeth ac i ddiweddarau'r cynlluniau gwelliannau parhaus.
- I.24** Bu gwelliannau sylweddol yn y sylw a roddwyd i garcharorion mewn argyfwng. Roedd rheolwr achosion cymhleth wedi'i benodi i gynllunio a rheoli gofal achosion mwy cymhleth. Roedd uned breswyl fechan (yr uned carchar mwy diogel) wedi'i sefydlu i ddarparu cymorth llawn amser i hyd at 12 carcharor y tybiwyd sydd mewn risg uchel o hunan-niwed difrifol ac ar unwaith. Gellid hefyd derbyn carcharorion â phryderon eraill, megis problemau iechyd meddwl difrifol. Roedd amodau byw yn yr uned yn dda iawn. Roedd y manau cymunedol yn lân a golau ac roedd y dodrefn yn y celloedd yn dda. Roedd y berthynas rhwng staff a charcharorion yn dda iawn. Gwelwyd fod swyddogion yn amlwg yn ymwybodol o anghenion eu carcharorion ac roeddent yn delio â hwy'n gwrtais gyda lefelau uchel o ofal. Roedd gan yr uned gysylltiadau rhagorol â gweithwyr

gofal iechyd proffesiynol, a oedd yn ymweld yn ddyddiol ac a oedd yn bresennol yn yr holl gynadleddau achos.

- I.25** Roedd tîm ymyriadau cymwysedig llawn amser yn cynnig therapiau gwybyddol un i un a grŵp a oedd yn seiliedig ar atebion. Roedd y rhain yn cynnwys rheoli dicter, ymlacio, therapi celf ac aciwbigo, yn ogystal â therapi anifeiliaid, ble mae carcharorion yn gofalu am anifeiliaid fferm, megis geifr, ceffylau a mulod. Dywedodd y carcharorion eu bod yn gwerthfawrogi'r cynllun hwn yn fawr.
- I.26** Roedd 243 o ddogfennau rheoli achosion asesu, gofal dan glo a gwaith tîm (ACCT) wedi'u hagor yn ystod chwe mis cyntaf 2013, a oedd yn debyg i'r lefel ar adeg yr arolygiad diwethaf. Ni fu dim marwolaethau drwy hunanladdiad ers 2010. Bu oddeutu 205 o achosion gwahanol o hunan-niwed yn chwe mis cyntaf 2013. Er bod hyn yn uchel, nodwyd fod nifer fach yn unig o garcharorion yn gyfrifol am nifer anghymesur o ddigwyddiadau. Er enghraifft, roedd un carcharor yn gyfrifol am tua 43% o'r digwyddiadau ym mis Chwefror 2013 ac un arall am 40% ym mis Ebrill 2013.
- I.27** Roedd safon y dogfennau ACCT yn dda. Roedd cynlluniau cymorth manwl yn cael eu paratoi mewn ymgynghoriad â'r carcharor, a oedd yn nodi anghenion penodol ac yn dyrannu cyfrifoldebau i weithiwr allweddol enwebedig. Roedd cynnydd y cynlluniau'n cael ei adolygu ar adegau y cytunwyd arnynt â'r carcharor.
- I.28** Roedd gweithgarwch yn cael ei ddyrannu i bob carcharor ar ACCT. Roedd eu statws cyflogaeth yn cael ei adolygu yn y cyfarfod carchar mwy diogel i sicrhau eu bod yn cadw'n brysur ac nad oeddent wedi'u hynysu pan oeddent ar ACCT. Fodd bynnag, roedd rhai carcharorion ar ACCT agored hefyd ar lefel sylfaenol y cynllun cymhellion ac ennill breintiau (IEP) (am ymddygiad drwg nad oedd yn gysylltiedig â'u hunan-niwed), ac roedd hynny'n amhriodol.
- I.29** Roedd y cynllun Gwrandäwr (carcharorion wedi'u hyfforddi gan y Samariaid i gynnig cymorth cyfrinachol i gyd-garcharorion) wedi'i sefydlu'i hun ac roedd gan garcharorion fynediad 24 awr atynt. Roedd manylion y rhaglen yn cael eu hegluro yn ystod y cyfnod cynefino ac roedd cyhoeddusrwydd iddo hefyd ledled y carchar.

Argymhelliad

- I.30** **Ni ddylai carcharorion ar reoli achosion asesu, gofal dan glo a gwaith tîm (ACCT) fod ar lefel sylfaenol y cynllun cymhellion ac ennill breintiau.**

Arfer da

- I.31** *Mae'r uned carchar mwy diogel wedi'i sefydlu i ddarparu cymorth llawn amser i hyd at 12 o garcharorion y tybir sydd yn risg uchel o hunan-niwed difrifol ac ar unwaith.*

Diogelu (amddiffyn oedolion mewn perygl)

Canlyniadau disgwylidig:

Mae'r carchar yn hybu lles carcharorion, yn enwedig oedolion mewn perygl, ac mae'n eu hamddiffyn rhag pob math o niwed ac esgeulustod.³

I.32 *Roedd gan y carchar gysylltiadau â'r bwrdd lleol diogelu oedolion. Roedd polisi diogelu cynhwysfawr wedi'i gyhoeddi ac roedd gweithdrefnau i sgrinio carcharorion agored i niwed yn dda iawn. Roedd asesiadau risg a gynhaliwyd ar gyfer newydd-ddyfodiaid yn gynhwysfawr.*

I.33 Roedd y carchar wedi datblygu strwythur mewn ymgynghoriad â'r bwrdd cymunedol diogelu oedolion, i lunio polisi penodol i ddelio â charcharorion a fyddai angen gwasanaethau gofal yn y gymuned fel arall o ganlyniad i anabledd meddwl neu arall, oed neu salwch. Roedd trefniadau i sgrinio carcharorion agored i niwed ar waith. Roedd asesiadau risg yn ystod ychydig ddyddiau cyntaf carcharorion yn dda iawn, ac roeddent yn cynnwys asesiadau risg rhannu celloedd, canfod anableddau a chyfweliadau gofal iechyd.

I.34 Roedd protocolau pendant a oedd yn amlinellu camau y dylai staff eu cymryd pe bai gwbyodaeth yn dod i'w sylw sy'n awgrymu bod carcharor mewn perygl wedi cael ei gam-drin neu ei anafu tra'r oedd yn y carchar. Roedd y digwyddiadau hyn a nodwyd yn cael eu monitro'n bersonol gan gyfarwyddwr y carchar ac yn y cyfarfodydd carchar mwy diogel misol. Roedd staff y buom yn siarad â hwy'n dweud eu bod yn ymwybodol o'r protocolau ffurfiol, a'u bod yn rhoi sylw i faterion perthnasol ac yn ymwybodol ar y cyfan o'u cyfrifoldeb personol i amddiffyn carcharorion mewn perygl. Gwelsom gopïau o weithdrefnau'r polisi gweithredol yn y dderbynfa a chyda'r tîm carchar mwy diogel.

I.35 Roedd gan y carchar gysylltiadau da â'r bwrdd cymunedol diogelu oedolion i adolygu'r arferion gweithio cyfredol. Roedd cyngor lleol cyfoes am ddiogelu oedolion ar gael drwy'r tîm carchar mwy diogel, y pennaeth carchar mwy diogel a chyfarwyddwr y carchar.

Diogelwch

Canlyniadau disgwylidig:

Mae diogelwch a threfn dda'n cael eu cynnal drwy dalu sylw i faterion corfforol a gweithdrefnol, gan gynnwys gwbyodaeth ddiogelwch yn ogystal â pherthynas bositif rhwng staff a charcharorion. Mae carcharorion yn ddiogel rhag cael eu hamlygu i gamddefnyddio sylweddau tra byddant yn y carchar.

I.36 *Roedd y trefniadau diogelwch dynamig yn dda ac roedd diogelwch gweithdrefnol yn gymesur ac nid oedd yn amharu ar fynediad carcharorion at gyfundrefn lawn. Roedd y pwyllgor diogelwch wedi'i ffurfio'n briodol, roedd y lefelau presenoldeb yn dda, roedd ganddo broffil uchel ac roedd ganddo gysylltiadau cryf â'r grwpiau lleihau trais a chyffuriau.*

³ Rydym yn diffinio oedolyn mewn perygl fel unigolyn agored i niwed sy'n 18 oed neu hŷn, 'sydd neu a all fod angen gwasanaethau gofal yn y gymuned oherwydd anabledd meddwl neu anabledd arall, oed neu salwch; ac nad yw'n gallu gofalu amdano'i hun, nac amddiffyn ei hun rhag niwed sylweddol neu gamfanteisio'. 'No secrets' definition (yr Adran Iechyd 2000).

- I.37** Roedd elfennau pwysig o ddiogelwch dynamig ar waith. Roedd y berthynas rhwng staff a charcharorion yn dda iawn ac roedd y trefniadau ar gyfer goruchwylio charcharorion pan oeddent wedi'u datgloi yn gymesur (gweler hefyd baragraff **Error! Reference source not found.**).
- I.38** Roedd asesiadau risg charcharorion a'r trefniadau i'w rheoli wedi hynny'n effeithiol ac roedd yn cynnwys defnyddio gwybodaeth am eu hymddygiad diweddar dan glo yn ogystal â data hanesyddol fel sail i asesiadau. Fodd bynnag, roedd staff yn sensro holl bost y charcharorion ar yr unedau charcharorion agored i niwed cyn iddo gael ei roi iddynt, beth bynnag fo'r risgiau penodol. Roedd cofrestr yn nodi risgiau sy'n gysylltiedig â manau addysg a gweithdai a'r mesurau sydd eu hangen i reoli risgiau a nodwyd. Ni welwyd dim tystiolaeth bod y carchar yn amharod i gymryd risgiau wrth ddyrannu gofod gweithgarwch i garcharorion, er bod rhai cyfyngiadau synhwyrol o ran manau y gallai charcharorion risg uchel yn eu defnyddio.
- I.39** Roedd yr adran ddiogelwch yn cael ei rheoli'n effeithiol gan uwch gyfarwyddwr gweithredol gyda chymorth dau reolwr diogelwch, grŵp o ddadansoddwyr diogelwch hyfforddedig a thîm chwilio bychan pwrpasol a oedd hefyd yn gyfrifol am brofion cyffuriau. Roedd yn cael tua 450 o adroddiadau gwybodaeth diogelwch (SIR) y mis, ar gyfartaledd, a oedd yn cael eu prosesu a'u categorio gan goladwyr a dadansoddwyr diogelwch llawn amser. Buom yn adolygu detholiad a ddewiswyd ar hap o SIRau a gwelwyd eu bod wedi cael eu cyflwyno gan staff o amrywiaeth eang o adrannau ac nad oedd yr wybodaeth a anfonwyd yn arsylwadol yn unig. Roedd yr SIRau y buom yn eu harchwilio wedi eu prosesu'n briodol a heb oedi diangen. Roedd gwybodaeth yn cael ei chyfleu'n effeithiol i rannau eraill o'r carchar, yn enwedig y manau preswyl, i'w galluogi i wneud penderfyniadau ar sail gwybodaeth am garcharorion neu i gymryd camau angenrheidiol.
- I.40** Roedd yr wybodaeth yn cael ei choladu mewn adroddiad misol cynhwysfawr a oedd yn cael ei gyflwyno i bwyllgor diogelwch sydd wedi'i ffurfio'n briodol. Roedd lefel y gefnogaeth i gyfarfodydd y pwyllgor diogelwch yn arwydd o'r flaenoriaeth a roddir i wybodaeth ddiogelwch a gwybodaeth gudd. Cytunwyd ar amcanion diogelwch misol ar ôl ystyried yr wybodaeth yn briodol. Roedd cysylltiadau da iawn â'r timau carchar mwy diogel a'r strategaeth gyffuriau.
- I.41** Roedd cyfradd bositif yr hapbrofion cyffuriau gorfodol (MDT) yn 5.51% ar gyfartaledd yn ystod y chwe mis blaenorol, sy'n is na'r targed o 8%. Roedd gan y rhaglen MDT adnoddau digonol a chwblhawyd lefel uchel o brofion amheuaeth (327 o brofion mewn chwe mis) gyda chyfradd bositif o 20% yn unig. Roedd profion mynych a risg hefyd yn cael eu cynnal. Y darganfyddiadau mwyaf cyffredin oedd Subutex (buprenorphine) a rhai meddyginiaethau sy'n seiliedig ar opioid, ac yn achlysurol daethpwyd o hyd i steroidau anabolig.
- I.42** Roedd trefniadau rhannu gwybodaeth da rhwng staff diogelwch, gofal iechyd a'r strategaeth gyffuriau, strategaeth lleihau cyflenwad a mesurau diogelwch priodol. Roedd lleihau cyflenwad yn destun trafod yng nghyfarfodydd y strategaeth gyffuriau a diogelwch.
- I.43** Roedd 31 o garcharorion ar ymweliadau caeedig. Er bod y nifer yn uchel, roedd pob achos yn cael ei adolygu'n unigol bob mis yng nghyfarfodydd y pwyllgor diogelwch, ac roedd y cyfarwyddwr yn bersonol yn monitro niferoedd i sicrhau y gellid cyfiawnhau'r angen amdanynt a chawsom ein sicrhau o'r angen.

Argymhelliad

- 1.44** Dylai post i garcharorion gael ei sensro yn seiliedig ar wybodaeth yn unig a phan dybir fod hynny'n angenrheidiol, a dylai awdurdodaeth ar gyfer hyn cael ei chofnodi'n eglur ochr yn ochr â rhesymau cadarn.

Cymhellion ac ennill breintiau⁴

Canlyniadau disgwylidig:

Mae carcharorion yn deall diben y cynllun cymhellion ac ennill breintiau (IEP) a sut i ddyrchafu drwyddi. Mae'r cynllun IEP yn rhoi cymhellion ac yn gwobrwyo carcharorion am eu hymdrechion a'u hymddygiad. Mae'r cynllun yn cael ei weithredu'n deg, yn dryloyw ac yn gyson.

- 1.45** *Roedd y cynllun IEP yn annog carcharorion i newid eu hymddygiad ac roedd yn gysylltiedig â'r strategaethau lleihau trais ac adsefydlu. Roedd y cynllun yn cael ei weithredu'n haearnidd, ac roedd hynny'n cael effaith negyddol ar rai oedolion ifanc yn y carchar. Roedd carcharorion ar lefel sylfaenol yn rhy hir ac am gyfnodau lluosog.*

- 1.46** Roedd chwe lefel o gymhellion ar gynllun IEP y carchar – tair sylfaenol, un safonol a dwy uwch. Roedd y cynllun yn cael ei ddefnyddio i ategu'r strategaeth 'yr hawl i fod yn ddiogel' (gweler paragraff 1.22) ac roedd yn cael ei weithredu'n gadarn i annog ymddygiad da. Roedd peth tystiolaeth bod y dull hwn yn cael effaith positif. Yn ein harolwg, dywedodd mwy o garcharorion na'r ffigur cymharol fod y cynllun yn eu hannog i newid eu hymddygiad.
- 1.47** Roedd y cynllun yn seiliedig ar system o bwyntiau ble roedd y nifer lleiaf o bwyntiau'n golygu eu bod yn symud ymlaen i lefel uwch a gallai mwy o bwyntiau olygu cwmpo'n ôl i'r lefel sylfaenol. Dim ond drwy ymgysylltu â rheoli troseddwy'r y gallai carcharorion gael eu dyrchafu i'r lefel uwch. Roedd gan y rhan fwyaf o garcharorion ar y lefel uwch ddefnydd o ffonau a chawodydd yn eu cell, ac roedd trefniadau dyrchafu da i'r uned uwch a mwy, ble'r oedd cymhellion pellach ar gael. Roedd ychydig dros draean y carcharorion ar y lefel uwch. Ni allai carcharorion ar yr uned triniaeth cyffuriau a oedd yn cael triniaeth dadwenwyno symud ymlaen i'r lefel uwch nes eu bod wedi cwblhau'r driniaeth.
- 1.48** Roedd y tair lefel sylfaenol yn y cynllun IEP yn caniatáu ar gyfer gwahanol freintiau, ac roedd unrhyw symud rhwng y lefelau'n dibynnu ar ymddygiad y carcharor. Roedd system bwyntiau'n cael ei defnyddio i roi sylw i ymddygiad gwael, a gallai carcharorion a oedd yn crynhoi pwyntiau a oedd yn mynd dros lefel benodedig gael eu rhoi ar y lefel sylfaenol. Roedd carcharorion yn aros ar y lefel sylfaenol am isafswm o 28 diwrnod ac roedd yn rhaid iddynt barhau'n ddi-bwyntiau yn ystod y cyfnod hwnnw cyn gwneud cais i gael eu codi i lefel safonol. Roedd y ffordd roedd system bwyntiau'n gweithio'n golygu bod rhai carcharorion yn treulio sawl cyfnod ar y lefel sylfaenol. Roedd y cynllun yn cael effaith negyddol anghymesur ar ychydig o garcharorion, gan gynnwys oedolion ifanc a oedd yn ei chael yn arbennig o anodd i barhau'n ddirybudd am y cyfnod gofynnol. Roedd rhai carcharorion, yn enwedig oedolion ifanc, angen strategaeth fwy hyblyg i reoli eu hymddygiad (gweler hefyd brif argymhelliad A43). Er bod adolygiadau'n cael eu cynnal, roedd y targedau a bennwyd yn rhai ffwrdd â hi fel arfer ac nid oedd cysylltiad rhyngddynt bob amser â'r rheswm am eu symud i lawr.

⁴ Yn yr adroddiad blaenorol, ymdriniwyd â chymhellion ac ennill breintiau o dan faes parch y carchar iach. Yn ein Disgwyliadau wedi'u diweddarau (Fersiwn 4, 2012) maent yn awr yn ymddangos o dan faes diogelwch y carchar diogel.

Disgyblaeth

Canlyniadau disgwylidig:

Mae gweithdrefnau disgyblu'n cael eu gweithredu'n deg ac am reswm da. Mae carcharorion yn deall pam maent yn cael eu disgyblu a gallant apelio yn erbyn unrhyw gosbau a roddir iddynt.

1.49 *Mae gweithdrefnau disgyblu fel arfer yn cael eu cynnal yn deg a thrylwyr. Roedd cyhuddiadau'n cael eu hesbonio'n fanwl ac roedd carcharorion yn cael digon o amser i baratoi eu hachos. Roedd defnydd o rym wedi gostwng yn sylweddol ers yr arolygiad diwethaf, gyda gostyngiad cyfatebol yn y defnydd o ataliaeth. Roedd trefniadau llywodraethu hefyd wedi gwella ac roedd yn effeithiol, a chawsom sicrwydd mai fel yr opsiwn olaf yn unig mae grym yn cael ei ddefnyddio. Roedd yr amodau byw yn yr uned wahanu'n dda ar y cyfan, ac felly hefyd y berthynas rhwng staff a carcharorion yno. Roedd y rhan fwyaf o garcharorion arhosiad hir yn cael cynnig rhywfaint o weithgareddau i bwrpas bob dydd, ac roedd y trefniadau i'w dychwelyd i leoliad normal wedi'u datblygu'n dda.*

Gweithdrefnau disgyblu

- 1.50** Roedd nifer y dyfarniadau'n uchel, tua 180 y mis. Roedd nifer yr achosion yr ymdriniwyd â hwy gan ddyfarnwr annibynnol (barnwr gwadd) hefyd yn uchel, gan gyfrif am tua 21% o'r cyfanswm. Roedd lefel yr atgyfeiriadau'n arwydd o agwedd dim goddefgarwch y carchar tuag at drais gyda llawer o achosion o ymladd ac ymosodiadau, ynghyd â chyhuddiadau'n ymwneud â chyffuriau a meddiant eitemau fel ffonau symudol, yn cael eu cyfeirio'n awtomatig. Roedd peth tystiolaeth bod hyn wedi helpu i leihau nifer y digwyddiadau treisgar yn y carchar (gweler paragraff **Error! Reference source not found.**).
- 1.51** Roedd cofnodion yr holl ddyfarniadau a archwiliwyd gennym yn dangos bod gwrandawiadau'n cael eu cynnal yn deg a'u bod yn ymchwilio'n llawn i'r cyhuddiadau. Roedd cosbau'n deg ac roedd enghreifftiau pan oedd llywodraethwyr dyfarnu wedi diystyru achosion o ganlyniad diffyg tystiolaeth neu anghysonderau yn y broses.
- 1.52** Cyn dyfarniadau, roedd carcharorion yn cael gwybodaeth ysgrifenedig a oedd yn esbonio'r broses a'r hyn y gallant ei ddisgwyl. Roedd tystiolaeth bod dyfarnwyr yn cymryd amser i sicrhau bod y carcharor yn deall pob cam o'r broses cyn symud ymlaen. Roedd pob carcharor yn cael cyfle i gael cyngor cyfreithiol, yn ogystal â herio'r dystiolaeth, i gyflwyno eu fersiwn hwy o'r digwyddiadau a galw tystion fel rhan o'u hamddiffyniad.

Defnyddio grym

- 1.53** Bu 148 o ddigwyddiadau ble defnyddiwyd grym yn hanner cyntaf 2013, sy'n ostyngiad o tua 30% o'i gymharu â'r 211 a ganfuwyd yn ystod yr arolygiad diwethaf. O'r cyfanswm diweddaraf, roedd tua 45% ar lefel isel ac nid oeddent yn cynnwys mesurau atal.
- 1.54** Dywedodd y carchar fod cyfran yr oedolion ifanc a oedd yn gysylltiedig â digwyddiadau tua 14%, a oedd yn llawer is na'r 25% a ganfuwyd yn yr arolygiad diwethaf. (Yn ystod yr arolygiad roedd oedolion ifanc yn cyfrif am 11% o'r boblogaeth.) Fodd bynnag, dywedodd nifer anghymesur o uchel ohonynt fod grym wedi'i ddefnyddio yn eu herbyn. Yn ein harolwg ni, dywedodd 24% o ymatebwyr o dan 21 oed eu bod wedi eu hatal yn gorfforol gan staff, o'i gymharu â dim ond 8% o garcharorion dros 21 oed.

- 1.55** Roedd ymyriadau a oedd yn cynnwys defnyddio grym wedi'u trefnu'n dda, wedi'u cynnal yn briodol ac, ar y cyfan, roedd y ddogfennaeth wedi'i chwblhau'n gywir. Roedd awdurdod priodol wedi'i gofnodi ac roedd uwch staff yn goruchwyllo'r rhan fwyaf o ddigwyddiadau. Nid oedd dim tystiolaeth bod grym yn cael ei ddefnyddio'n ddiangen nac fel yr opsiwn cyntaf wrth ddelio ag ymddygiad anodd a threisgar. Nid oedd staff y carchar yn cario pastynau.
- 1.56** Roedd y trefniadau a oedd yn sail i ddefnyddio grym yn effeithiol ar y cyfan, ac roedd pob digwyddiad yn cael ei fonitro gan y pennaeth diogelwch a'r tîm uwch reoli. Roedd digwyddiadau'n cael eu trafod yn y cyfarfodydd diogelwch misol, cyfarfodydd wythnosol yr uwch dîm rheoli ac yn y cyfarfodydd carchar mwy diogel (gweler hefyd baragraffau 1.15 a 1.24). Roedd gwybodaeth am ddefnyddio grym, gan gynnwys natur y digwyddiad, ei leoliad, ethnigrwydd ac oedran y carcharor, yn cael ei choladu a'i dadansoddi i ganfod ac i ymdrin ag unrhyw batrymau a thueddiadau sy'n dod i'r amlwg.

Argymhelliad

- 1.57 Dylai'r carchar ymchwilio a rhoi sylw i'r rhesymau pam y mae nifer anghymesur o oedolion ifanc yn dweud eu bod wedi cael eu ffrwyno gan staff.**

Gwahanu

- 1.58** Roedd yr uned wahanu (uned Phoenix) yn cynnwys 22 o gelloedd arferol, gan gynnwys pump gyda chamerau cylch cyfyng a dwy gell arbennig. Roedd yr amodau byw yn dda, gyda manau cymunedol golau a glân a chelloedd mawr wedi'u dodrefnu'n dda. Roedd y ddwy gell arbennig yn llwm a heb ddodrefn o gwbl ac nid oeddent yn cael eu defnyddio'n aml.
- 1.59** Roedd nifer y carcharorion a oedd angen eu gwahanu'n uchel, sef oddeutu 40 y mis. Roedd y rhan fwyaf (tua 60%) yn cael eu gwahanu fel cosb yn dilyn dyfarniad. Fodd bynnag, roedd eu hamser yn yr uned wahanu'n weddol fyr, yn llai na saith diwrnod fel arfer, gydag ambell eithriad nodedig. Roedd y rhan fwyaf o'r carcharorion yn dychwelyd i'w lleoliad arferol ar ôl eu gwahanu ac yn hytrach na chael eu trosglwyddo i garchardai eraill. Ar adeg yr arolygiad, roedd wyth o breswylwyr yn yr uned wahanu, gyda phob un ond dau yno fel cosb. Roedd y gyfundrefn ddyddiol i'r rhan fwyaf o garcharorion yn cynnwys mynediad at ffonau, cawodydd ac ymarfer corff, ond roedd y carcharorion a oedd wedi'u caethiwo i'w celloedd yn cael gwneud galwad ffôn bedwar diwrnod yr wythnos yn unig.
- 1.60** Roedd yr uned wahanu'n cael ei rheoli'n dda o ddydd i ddydd. Roedd yr uned yn cael ei gweinyddu gan uwch swyddog carchar gyda chymorth swyddogion hyfforddedig a oedd i gyd yn atebol i'r pennaeth diogelwch. Roedd swyddog ymyriadau amser llawn hefyd yn rhoi amrywiaeth o weithgareddau dyddiol i'r carcharorion ac yn caniatáu peth gwaith y tu allan i'r gell iddynt.
- 1.61** Roedd adolygiadau ar gyfer carcharorion ar arhosiad hwy'n amserol gyda phresenoldeb da yn y cyfarfodydd. Roedd y trefniadau i gynllunio ar gyfer dychwelyd i leoliad arferol wedi'u datblygu'n dda. Roedd cynlluniau gofal (cynlluniau ail ymgysylltu) ar gyfer pob carcharor ar drefn dda neu ddisgyblaeth, a thystiolaeth eu bod yn cael eu defnyddio i gynorthwyo unigolion ac i ddelio â rhai o'r materion a oedd wedi achosi iddynt gael eu gwahanu.
- 1.62** Roedd y berthynas rhwng staff a charcharorion ar yr uned yn parhau'n dda iawn. Gwelsom swyddogion yn delio ag unigolion anodd drwy ddefnyddio lefelau uchel o ofal, a dywedodd yr holl breswylwyr y buom yn siarad â hwy eu bod yn eu helpu.

- 1.63** Roedd y trefniadau monitro yn yr uned wahanu'n dda. Roedd presenoldeb da yn y cyfarfodydd rheoli a monitro gwahanu (SMARG) misol ac roedd y cofnodion yn dangos bod agweddau pwysig ar wahanu'n cael eu trafod. Roedd y cyfarfodydd yn dadansoddi gwybodaeth am nifer a hyd arhosiad carcharorion wedi'u gwahanu ac roedd ganddo gysylltiadau da â meysydd eraill yn y carchar, megis gofal iechyd a'r tîm carchar mwy diogel.

Argymhelliad

- 1.64** Dylai pob carcharor yn yr uned wahanu gael mynediad dyddiol at ffonau.

Camddefnyddio sylweddau

Canlyniadau disgwylidig:

Mae carcharorion â phroblemau cyffuriau a/neu alcohol yn cael eu hadnabod wrth gael eu derbyn ac maent yn cael triniaeth a chymorth effeithiol drwy gydol eu harhosiad yn y carchar.

- 1.65** *Roedd y galw am driniaeth cyfnewidion opioid yn isel ond roedd angen i'r cyfundrefnau rhagnodi fod yn fwy hyblyg. Roedd carcharorion yn cael mynediad at amrywiaeth dda o ymyriadau, nad oedd bellach yn gwahardd defnyddwyr alcohol sylfaenol, ac roedd uned cymorth / adferiad cyffuriau wedi'i datblygu.*

- 1.66** Roedd llai o garcharorion angen cyfnewidion opioid nag yn ystod ein harolygiad diwethaf, gyda 28 yn cael triniaeth ar hyn o bryd. Roedd y rhaglenni'n hyblyg, ond roedd disgwyl i'r rhai oedd yn cael triniaeth Subutex (buprenorphine) i ddadwenwyno'n gyflym, ac nid yw hynny'n briodol. Roedd pob carcharor sy'n cael cyfnewidion opioid wedi'u lleoli yn B3, yr uned trin cyffuriau, heblaw am garcharorion agored i niwed. Roedd cyffuriau a reolir yn awr yn cael eu gweinyddu mewn amgylchedd diogel a oedd yn cael ei oruchwylio'n dda.
- 1.67** Roedd tystiolaeth o adolygiadau clinigol rheolaidd a chydgyllunio gofal da rhwng y meddyg teulu arweiniol a'r tîm camddefnyddio sylweddau, ond nid oedd nyrsys camddefnyddio sylweddau penodol ac nid oedd gan nyrsys iechyd meddwl arbenigedd diagnosis deuol ar gyfer gofal carcharorion â phroblemau iechyd meddwl ac a oedd yn gysylltiedig â sylweddau.
- 1.68** Roedd strategaeth a chynllun gweithredu cyffuriau ac alcohol y carchar yn seiliedig ar ddadansoddiad o anghenion, roedd y pwyllgor strategaeth gyffuriau'n cwrdd yn chwarterol, ac roedd arweinyddiaeth a chydlyniant da yn amlwg.
- 1.69** Gallai carcharorion â phroblemau cyffuriau, ac alcohol erbyn hyn, gael gafael ar wasanaethau camddefnyddio sylweddau'n rhwydd. Roedd y tîm yn cynnig mewnbwn cynefino i bob newydd-ddyfodiad, gan gynnwys carcharorion agored i niwed, ac roedd gweithiwr camddefnyddio sylweddau wedi'i leoli yn yr uned deuluol. Roedd gan y tîm lwyth achos o 182; ac roedd 192 o garcharorion eraill wedi cwblhau gwaith ac roedd eu ffeiliau wedi eu gohirio. Yn ychwanegol at waith un i un, pecynnau gwaith yn y gell, modiwlau gwaith grŵp ac aciwbigo, gallai carcharorion hefyd fynd i gyfarfodydd grwpiau hunan gymorth Alcoholics Anonymous a Narcotics Anonymous, a manteisio ar grwpiau cyd-gymorth. Roedd gweithgareddau pellach yn cael eu cynllunio ar gyfer B3, ond roedd y ffaith bod traean y carcharorion yno yn 'lletywyr' (am nad oedd lle iddynt yn unman arall yn hytrach na bod ganddynt broblem camddefnyddio sylweddau) yn effeithio ar ei nod o gynnig amgylchedd cefnogol a oedd yn rhoi pwyslais ar adferiad.

- 1.70** Roedd y rhaglenni'n cynnwys 'adeiladu sgiliau i wella' (BSR), COVAID (rheoli trais mewn yfwyr byrbwyll a dig) a'r cynllun peilot 'M-PACT', cwrs wyth sesiwn a oedd yn gweithio â charcharorion a'u teuluoedd. Roedd BSR yn cael ei reoli'n dda ac roedd y gyfradd adael yn isel iawn; roedd 84 o garcharorion wedi cwblhau'r cwrs yn 2012-13, ac roedd tri ohonynt yn awr yn cynnig cymorth i'w cyd garcharorion. Roedd y rhaglen COVAID yn cael ei rhedeg ar y cyd gan y carchar a staff prawf ac roedd pob un o'r 48 carcharor a ddechreuodd y cwrs wedi'i gwblhau yn 2012-13.

Argymhellion

- 1.71** Dylai rhaglenni triniaeth ar gyfer carcharorion sy'n gaeth i gyffuriau opioid fod yn hyblyg ac yn seiliedig ar anghenion yr unigolyn, a dylai'r sawl sydd eisoes yn cael buprenorphine (Subutex) allu parhau â'r rhaglen hon.
- 1.72** Dylid cael gwasanaeth diagnosis deuol ar gyfer carcharorion sy'n profi problemau iechyd meddwl a phroblemau sy'n gysylltiedig â sylweddau.
- 1.73** Dylai'r carchar adolygu maint a swyddogaeth ei uned driniaeth / adferiad cyffuriau i sicrhau ei bod yn cynnig amgylchedd cefnogol i garcharorion â phroblemau cyffuriau a/neu alcohol.

Pwynt cadw tŷ

- 1.74** Dylid cynnwys nyrs camddefnyddio sylweddau yn y tîm amlddisgyblaeth sy'n cydlynu gofal i rai sy'n cam-drin sylweddau.

Adran 2. Parch

Unedau preswyl

Canlyniadau disgwylidig:

Mae'r carcharorion yn byw mewn amgylchedd diogel, glân a boddhaol ble maent yn cael eu hannog i gymryd cyfrifoldeb personol amdanynt eu hunain a'u heiddo. Mae'r carcharorion yn gwybod rheolau ac arferion beunyddiol y carchar sy'n annog ymddygiad cyfrifol.

2.1 *Roedd y Parc yn garchar mawr modern gyda thiroedd allanol glân a heb sbwriel, a mannau cymunedol mewnol sy'n cael eu cynnal yn dda ar y cyfan. Roedd celloedd wedi'u cynllunio ar gyfer un carcharor yn cadw dau, ac er eu bod yn dreuliedig roeddent yn lân ar y cyfan. Roedd y preifatrwydd mewn llawer o doiledau a chawodydd yn annigonol. Roedd clychau'r celloedd yn cael eu hateb mewn da bryd. Roedd gan garcharorion ddefnydd o ddillad y carchar, cynfasau glân a deunyddiau glanhau, yn ogystal â phost, ffonau ac eiddo wedi'i storio. Roedd y system geisiadau'n aneffeithiol.*

2.2 Roedd y mannau allanol yn edrych yn dda, gyda borderi blodau deniadol, a gerddi gyda defnydd da'n cael ei wneud ohonynt. Roedd yr unedau llety yn lân ac yn cael eu cadw'n dda heb ddim tystiolaeth o graffiti. Roedd dyluniad yr unedau llety'n fodern ac amrywiol, ac roedd gan bob un swyddogaeth bendant (gweler y dudalen Ffeithiau). Roeddent i gyd yn helaeth, yn lân ac wedi'u cadw'n dda, ac roedd yr offer cymdeithasu mewn cyflwr da.

2.3 Roedd celloedd a oedd wedi'u cynllunio ar gyfer un carcharor yn cadw dau, ac roedd rhai'n rhannu celloedd heb ddigon o ddodrefn a gofod storio a chwprwrdd y gellid ei gloi. Nid oedd cloeon preifatrwydd ar ddrysau celloedd. Nid oedd sgriniau digonol ar rai toiledau yn y celloedd. Roedd celloedd â ffenestri wedi'u selio yn eithriadol o boeth a dim ond carcharorion â statws uwch oedd yn cael gwyntyllau, ac roedd hynny'n afresymol mewn tywydd poeth. Roedd mynediad at ddeunydd glanhau celloedd ac amser domestig yn dda, ac roedd y rhan fwyaf o'r celloedd yn lân, heb graffiti a deunyddiau sarhaus, er bod llawer yn edrych yn llwm ac angen eu paentio.

2.4 Roedd y cawodydd cymunedol yn lân ac wedi'u cadw'n dda ond roedd preifatrwydd yn gwbl annigonol gan fod cyrff y dynion oedd yn cael cawod wedi'i amlygu o'u canol i fyny – o leiaf – i'r landing cyfan. Roedd gan rai unedau gawodydd yn y celloedd ond nid oedd digon o breifatrwydd i rai oedd yn rhannu.

2.5 Yn ein harolwg, dywedodd mwy o garcharorion nag yn yr arolygiad blaenorol fod cloch y gell yn cael ei hateb o fewn pum munud fel arfer. Roedd system cloch y celloedd wedi'i chysylltu i swyddfa'r adain drwy intercom. Dangosodd cofnodion fod y rhan fwyaf o alwadau'n cael eu hateb yn gyflym. Roedd galwadau nad oedd yn cael eu hateb yn cael eu cysylltu i'r ystafell reoli i hysbysu staff, a oedd wedyn yn cysylltu â staff yr adain i ateb yr alwad.

2.6 Gallai carcharorion ar bob lefel y cynllun IEP (ac eithrio lefel sylfaenol un) wisgo eu dillad eu hunain ac roedd y cyfleusterau golchi dillad yn gweithio'n dda. Yn ein harolwg, dywedodd 82% o garcharorion, yn erbyn y ffigur cymharol o 66%, eu bod yn cael cynnig digon o ddillad carchar am yr wythnos a dywedodd 89%, yn erbyn 77%, y gallant gael cynfasau glân bob wythnos. Canfuwyd fod mynediad at ddillad a chynfasau glân yn dda.

- 2.7** Roedd mynediad carcharorion at ffonau a phost yn dda. Roedd digon o ffonau ar gyfer y boblogaeth, er nad oedd rhai ffonau'n ddigon preifat. Roedd post yn cael ei ddanfon i garcharorion yn brydlon. Dywedodd carcharorion wrthym fod staff yn agor eu gohebiaeth gyfreithiol heb iddynt fod yn bresennol ond gwelsom fod y broses o ddelio â gohebiaeth gyfreithiol yn gweithio'n dda.
- 2.8** Roedd agwedd carcharorion yn ein harolwg ac mewn grwpiau'n negyddol tuag at brydlondeb ymatebion i geisiadau. Roedd ceisiadau'n cael eu logio oddi ar yr adain ond nid oeddent yn cael eu tracio, a chanfuwyd nad ymatebwyd i lawer ohonynt.
- 2.9** Yn ein harolwg, roedd carcharorion yn negyddol o ran cael mynediad at eu heiddo a oedd wedi'i storio, ond ni chanfuwyd dim ôl groniad o geisiadau yn ymwneud ag eiddo wedi'i storio. Cyfeiriodd staff at hen broblem a allai fod wrth wraidd yr ymdeimlad negyddol.

Argymhellion

- 2.10** **Dylai toiledau mewn celloedd a rennir gael eu sgrinio'n ddigonol neu ni ddylai'r celloedd gael eu defnyddio gan ddau garcharor. Dylai pob cell gynnwys digon o gypyrddau y gellir eu cloi, a dylai cyflwr yr addurno fod yn dda.**
- 2.11** **Dylai cawodydd mewn celloedd a rhai cymunedol roi digon o breifatrwydd.**

Pwynt cadw tŷ

- 2.12** Dylai carcharorion gael defnyddio ffonau mewn preifatrwydd. (Argymhelliad 2.11 ailadroddwyd fel pwynt cadw tŷ)
- 2.13** Dylai carcharorion gael ymateb i'w ceisiadau o fewn tridiau. (Argymhelliad 3.41 ailadroddwyd fel pwynt cadw tŷ)

Y berthynas rhwng staff a charcharorion

Canlyniadau disgwylidig:

Mae'r carcharorion yn cael eu trin yn barchus gan staff drwy gydol eu cyfnod yn y carchar, ac maent yn cael eu hannog i fod yn gyfrifol am eu gweithredoedd a'u penderfyniadau.

- 2.14** *Roedd y berthynas rhwng staff a charcharorion yn gwrtais ac roedd yn arferol i ddefnyddio'r enwau a oedd orau ganddynt. Roedd y cynllun swyddog personol yn effeithiol. Roedd angen gwella trefniadau ymgynghori.*

- 2.15** Roedd y berthynas rhwng staff a charcharorion yn dda, ac yn ein harolwg roedd mwy o garcharorion na'r ffigurau cymharol ac yn yr arolygiad diwethaf yn dweud bod staff yn eu trin yn barchus. Roedd staff a charcharorion yn cyfarch ei gilydd fel arfer â'r enwau a oedd orau ganddynt ac roedd y rhain bob amser yn cael eu defnyddio mewn dogfennau ysgrifenedig. Gwelwyd rhai rhyngweithiadau positif, gyda staff yn canolbwyntio ar ofalu am y carcharorion.

- 2.16** Yn ein harolwg, dywedodd 83% o garcharorion fod ganddynt swyddog personol, yn erbyn y ffigur cymharol o 75%, a dywedodd mwy nag yn ein harolygiad diwethaf eu bod yn barod i helpu. Roedd swyddogion personol yn cynnal cyfweiliad cynhwysfawr cychwynnol, yn cadw cofnod cyswllt misol ynghyd â chofnodion pythefnosol ar nodiadau hanes achos carcharorion. Roedd mwyafrif y cofnodion mewn nodiadau hanes achos yn gyson ac yn dangos gwybodaeth dda am garcharorion unigol.
- 2.17** Ymgynghorwyd yn wythnosol â charcharorion ar bob adain ac roedd y trefniadau hyn yn cyfrannu at gyfarfodydd adain misol wedi'u clystyru. Fodd bynnag, nid oedd grŵp ymgynghori cyffredinol y gallai carcharorion o bob adain ei fynychu ynghyd ag uwch reolwyr o adrannau perthnasol.

Argymhelliad

- 2.18** Dylid cael cyngor cyffredinol ar gyfer carcharorion gyda chynrychiolwyr o bob rhan o'r carchar, ac wedi'i gadeirio a'i fynychu gan uwch reolwyr.

Cydraddoldeb ac amrywiaeth

Canlyniadau disgwylidig:

Mae'r carchar yn dangos dull eglur a chydlynus o ddileu gwahaniaethu, hybu canlyniadau cyfartal a meithrin cysylltiadau da, a sicrhau nad oes unrhyw garcharor o dan anfantais annheg. Mae hyn yn cael ei ategu gan brosesau effeithiol i ganfod a datrys unrhyw anghydraddoldeb. Mae anghenion penodol pob nodwedd warchoddedig⁵ yn cael eu cydnabod ac yn cael sylw: mae'r rhain yn cynnwys cydraddoldeb hiliol, cenedligrwydd, crefydd, anabledd (gan gynnwys meddyliol, corfforol ac anableddau ac anawsterau dysgu), rhyw, materion trawsrywiol, cyfeiriadedd rhywiol ac oed.

- 2.19** *Roedd trefniadau ffurfiol a llywodraethu cydraddoldeb ac amrywiaeth wedi'u datblygu'n dda, gydag ymgynghori da. Roedd y trefniadau monitro cydraddoldeb yn dda ac roedd yn ymestyn y tu hwnt i'r data safonol. Roedd ymchwiliadau trylwyr yn cael eu cynnal i adroddiadau gwahaniaethu. Roedd carcharorion o rai grwpiau lleiafrifol yn llai positif am eu profiad o ddiogelwch a pharch. Roedd cymorth i grwpiau lleiafrifol yn dda ond roedd angen gwneud mwy o waith â charcharorion trawsrywiol.*

Rheolaeth strategol

- 2.20** Roedd gwaith cydraddoldeb ac amrywiaeth wedi cael ei ail-frandio'n ddiweddar fel 'cynhwysiant cymunedol', ac roedd y strategaeth wedi cael ei diwygio i gynnwys pob un o'r nodweddion gwarchoddedig. Roedd llywodraethu'n dda yn y maes hwn ac roedd y cyfarwyddwr yn arwain pob agwedd ar gynhwysiant cymunedol. Roedd y strategaeth yn cael ei hategu gan ymgynghoriadau a chyfarfodydd â charcharorion.
- 2.21** Roedd y tîm cynhwysiant cymunedol yn cwrdd bob deufis ac roedd lefelau presenoldeb yn y cyfarfodydd yn dda, ac roeddent yn cael eu cadeirio gan y cyfarwyddwr. Roedd yr agenda'n ymdrin â phob un o'r nodweddion gwarchoddedig ac yn cynnwys adroddiad cydraddoldeb manwl.

⁵ Mae'n anghyfreithiol i wahaniaethu'n erbyn unigolion ar sail hyn (Y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol, 2010).

- 2.22** Roedd data safonol monitro a dadansoddi triniaeth cydraddoldeb hiliol systematig (SMART) yn cael ei goladu'n fisol ac yn cael ei ddadansoddi gan y tîm cynhwysiant cymunedol. Roedd y data wedi bod y tu allan i'r ystod ddwywaith yn y 12 mis blaenorol ond roedd dadansoddiad trylwyr o'r data wedi'i gynnal ac roedd wedi dangos nad oedd gwahaniaethu wedi digwydd. Roedd data ar ddyrannu gwaith hefyd yn cael ei gasglu a'i ddadansoddi, ac roedd hyn yn dangos darpariaeth gyfartal. Roedd canlyniadau'r data'n cael ei arddangos ar hysbysfyrddau'r adeiniau i'r carcharorion gael eu gweld.
- 2.23** Roedd nifer y ffurflenni hysbysu digwyddiadau (DIRF) a gyflwynwyd gan garcharorion o grwpiau lleiafrifol yn uwch na'r hyn rydym yn arfer ei weld, gyda 198 wedi'u cyflwyno yn 2012 a 104 yn chwe mis cyntaf 2013, ond roedd y mwyafrif yn ddigwyddiadau lefel isel. Roedd ymchwiliadau'n brydlon a thrylwyr, ac roedd eu hansawdd yn cael ei sicrhau gan y cyfarwyddwr a chorff allanol.
- 2.24** Roedd cyfarfod cynhwysiant cymunedol deufisol ar gyfer carcharorion o grwpiau lleiafrifol – un ar gyfer carcharorion agored i niwed ac un ar gyfer carcharorion prif ffrwd. Roedd cofnodion y cyfarfodydd yn cael eu cynnwys yng nghyfarfod y tîm rheoli cynhwysiant cymunedol. Roedd 12 o gynrychiolwyr cynhwysiant cymunedol o blith y carcharorion ac roedd pob un ohonynt yn gyfrifol am un o'r nodweddion gwarchoddedig, er eu bod yn gysylltiedig â phob agwedd ar gydraddoldeb ac amrywiaeth. Roedd y carcharorion yn gwerthfawrogi'r cynrychiolwyr hyn.
- 2.25** Roedd gan y carchar gronfa ddata gynhwysfawr o garcharorion a gafwyd yn euog o droedd wahaniaethol neu a oedd wedi arddangos ymddygiad gwahaniaethol tra'r oeddent yn y carchar. Roedd wedi cyflwyno ymyriad ar gyfer carcharorion sy'n arddangos ymddygiad o'r fath – 'Torri'n rhydd'; cwrs achredig wythnos o hyd a oedd yn edrych ar ac yn dadansoddi ymddygiad gwrth-wahaniaethol. Roedd atgyfeiriadau'n cael eu gwneud drwy'r DIRF ac roedd y cwrs yn rhan o gynllun dedfrydu'r carcharor.
- 2.26** Roedd gan y carchar asesiadau o effaith ar gydraddoldeb, a oedd yn cael eu hadolygu'n gyfnodol. Dathlwyd llawer o ddigwyddiadau diwylliannol a chrefyddol yn ystod y flwyddyn flaenorol, ac roedd hyn wedi cynnwys arddangosiadau, siaradwyr gwadd, dewisiadau ar y fwydlen a ffilmiau perthnasol.
- 2.27** Yn ein harolwg, roedd carcharorion du, lleiafrifoedd ethnig, Mwslemaidd ac anabl yn llai positif na'u cymheiriaid ynglŷn â materion diogelwch a pharch. Soniodd rhai am ddiffyg ymwybyddiaeth ddiwylliannol ymhlith rhai staff. Roedd pecyn hyfforddi newydd 'Acting inclusive', wedi ei gyflwyno. Fe'i rhoddyd i bob cyflogai newydd gyda rhaglen dreigl i hyfforddi'r holl staff presennol; hyd yma roedd 55% o'r staff wedi cael yr hyfforddiant.

Argymhelliad

- 2.28 Dylai'r carchar weithio â grwpiau lleiafrifol i ddeall a rhoi sylw i rai o'r canfyddiadau negyddol a ddaeth i'r amlwg yn ein harolwg.**

Nodweddion gwarchoddedig

- 2.29** Roedd carcharorion du a lleiafrifoedd ethnig yn cyfrif am tua 10% o'r boblogaeth. Nid oedd ganddynt grŵp cymorth penodol, heblaw am y cyfarfodydd cynhwysiant cymunedol (gweler paragraff 2.24). Yn ein harolwg, dywedodd 3% o ymatebwyr eu bod yn cyfrif eu hunain fel Sipsiwn, Romani neu Deithwyr. Roedd grŵp cymorth ar gyfer carcharorion o'r cefndir hwn, sy'n rhywbeth a oedd wedi'i awgrymu gan gynrychiolydd y carcharorion, a dywedodd y rhai a holwyd gennym ei fod yn ddarpariaeth ddefnyddiol.

- 2.30** Roedd y carchar yn cynnwys nifer fach o wladolion tramor. Roedd cydlynnydd gwladolion tramor pwrpasol yn cynnig gwasanaeth da iddynt, gan weld pob un yn unigol bob wythnos. Roedd staff Gorfodaeth Mewnfudwyr y Swyddfa Gartref (Asiantaeth Ffiniau'r DU gynt, UKBA) yn ymweld â'r carchar o leiaf unwaith y mis, ac roedd cyngor annibynnol ar gael i fewnfudwyr drwy gwmni o gyfreithwyr arbenigol lleol. Roedd grŵp cymorth i garcharorion sy'n wladolion tramor yn cwrdd yn fisol ar gyfer gwladolion tramor agored i niwed a phrif ffrwd, ac roedd y cydlynnydd gwladolion tramor yn cynnal cwrs dysgu Saesneg ddwywaith yr wythnos i siaradwyr ieithoedd eraill. Roedd ystafell bwrpasol at ddefnydd cyfieithwyr proffesiynol ar adeg derbyn carcharorion ac roedd y gwasanaeth hwn yn cael ei ddefnyddio'n briodol.
- 2.31** Ar adeg yr arolygiad, roedd pum carcharor yn cael eu cadw y tu hwnt i ddiwedd eu dedfryd, gan gynnwys pedwar yr oedd eu dedfryd wedi dod i ben yn 2012, mwy na chwe mis yn flaenorol. Nid oedd ganddynt fynediad at y cyfleusterau a fyddai ar gael iddynt mewn canolfan gwaredu mewnfudwyr. Er bod y penderfyniad i symud y carcharorion hyn y tu hwnt i reolaeth y carchar, roedd y Parc wedi bod yn eu helpu, gan gynnwys cael cyngor priodol iddynt ac, mewn un achos, cyfreithiwr.
- 2.32** Roedd y broses o adnabod carcharorion ag anableddau yn dda. Roedd uned byw â chymorth ar gael i garcharorion a oedd angen ymyriad mwy clos. Roedd pob un o'r carcharorion ar yr uned hon yn canmol eu gofal. Roedd y carchar wedi cyflwyno cynllun byw â chymorth (SLP), a oedd yn cofnodi cynllun gofal manwl ac unigol. Roedd gan saith carcharor ar hugain gynllun personol gadael mewn argyfwng (PEEP) ac roedd staff a charcharorion yn eu deall. Roedd manylion adnabod gweledol ar ddrysau'r celloedd.
- 2.33** Roedd adain ar wahân i garcharorion hŷn ac, fel yn achos yr uned byw â chymorth, roedd y carcharorion oedd yn byw yn yr uned yn gwerthfawrogi'r gofal roeddent yn ei gael. Roedd gweithdy celf a chreffft dyddiol, cylch darllen a sesiwn yn y gampfa i rai dros 50 oed.
- 2.34** Roedd oedolion ifanc (rhai o dan 21 oed) yn cyfrif am 11% o'r boblogaeth ac roeddent wedi'u hintegreiddio drwy'r carchar. Yn ein harolwg, roedd mwyafrif yr oedolion ifanc wedi ymateb yn bositif wrth sôn am eu triniaeth ar yr adeiniau. Fodd bynnag, roedd oedolion ifanc wedi'u gorgynrychioli mewn digwyddiadau treisgar, ac roeddent yn gysylltiedig â 52% o'r holl ddigwyddiadau, ac roeddent yn cyfrif am 22% o'r rhai ar lefel sylfaenol y cynllun IEP. (Gweler prif argymhelliad S43.)
- 2.35** Roedd 'Parc united' yn grŵp cymorth i garcharorion hoyw a deurywiol ar adeiniau y carcharorion agored i niwed, ac roedd cymorth unigol ar gael i garcharorion hoyw a deurywiol ar y prif adeiniau. Roedd un carcharor trawsrywiol yn y carchar yn ystod yr arolygiad a ddywedodd ei bod yn teimlo nad oedd yn cael ei chefnogi gan staff, gan nodi preifatrwydd ar gyfer cawodydd a mynediad at golur wedi'i storio fel problemau.

Argymhellion

- 2.36 Ni ddylai mewnfudwyr dan glo gael eu cadw mewn carchar oni bai bod rhesymau neilltuol dros wneud hynny ar ôl cynnal asesiad risg.**
- 2.37 Dylai'r carchar asesu a diwallu anghenion carcharorion trawsrywiol yn unigol.**

Gweithgarwch ffydd a chrefyddol

Canlyniadau disgwylidig:

Mae pob carcharor yn gallu ymarfer eu crefydd yn llawn ac yn ddiogel. Mae'r gaplaniaeth yn chwarae rhan lawn ym mywyd y carchar ac mae'n cyfrannu at ofal, cymorth ac adsefydlu cyffredinol y carcharorion.

2.38 *Roedd y gaplaniaeth wedi'i hintegreiddio'n dda i'r carchar. Roedd y cyfleusterau ffydd yn dda yn y prif garchar, ond nid oeddent gystal i garcharorion agored i niwed. Roedd presenoldeb da yn y dosbarthiadau ffydd wythnosol.*

2.39 Roedd y gaplaniaeth yn weithgar, yn amlwg iawn ac wedi'i hintegreiddio'n dda i'r carchar. Yn ein harolwg, dywedodd llai o garcharorion na'r ffigur cymharol fod eu credoau crefyddol yn cael eu parchu, er bod carcharorion Mwslemaidd wedi ymateb yn fwy positif na rhai nad ydynt yn Fwslemaidd. Roedd gan garcharorion ar y prif adeiniau fynediad da at bob gwasanaeth ffydd, ond nid oedd y ddarpariaeth gystal i garcharorion Catholig a Mwslemaidd ar yr adeiniau ar gyfer carcharorion agored i niwed - roedd offeren Gatholig y penwythnos ar gael ar ddydd Gwener yn unig, a hynny'n aml heb offeiriad ordeiniedig, a mynediad cyfyngedig oedd gan garcharorion Mwslemaidd at gaplan Mwslemaidd ar gyfer addoliad dydd Gwener, a oedd yn aml yn cael eu harwain gan garcharor. Fodd bynnag, dywedodd carcharorion Mwslemaidd ym mhob rhan o'r carchar fod y trefniadau Ramadan wedi eu trefnu'n dda.

2.40 Roedd y cyfleusterau addoli yn y capel Cristnogol yn fawr, glân ac roedd y diwyg yn dda. Roedd ystafell aml ffydd fawr ar wahân ragorol ar gael, a oedd yn cynnwys cyfleusterau i ymolchi cyn addoliad dydd Gwener y Mwslemaidd, ble'r oedd tua 50 o ddynion yn bresennol yn rheolaidd. Nid oedd ystafell aml ffydd ar gyfer carcharorion Mwslemaidd ar gael ar yr adeiniau i garcharorion agored i niwed. Roedd nifer o ddosbarthiadau ffydd wythnosol ar gyfer yr holl garcharorion, ac roeddent yn cael eu gwerthfawrogi gan y nifer dda a oedd yn eu mynychu.

Argymhelliad

2.41 **Dylid cael darpariaeth addoli deg a chyfartal ar gyfer carcharorion agored i niwed.**

Cwynion

Canlyniadau disgwylidig:

Mae gweithdrefnau cwyno effeithiol ar gael i garcharorion, sy'n hawdd cael gafael arnynt, yn hawdd i'w defnyddio ac sy'n rhoi ymateb prydlon. Mae carcharorion yn teimlo'n ddiogel rhag unrhyw ddial pan fyddant yn defnyddio'r gweithdrefnau hyn ac maent yn ymwbyddol o weithdrefn apelio.

2.42 *Er bod y broses gwyno'n effeithlon, nid oedd gan lawer o garcharorion lawer o ffydd yn y system.*

2.43 Yn ein harolwg ac mewn cyfweiliadau â charcharorion, roedd gan lawer agweddau negyddol tuag ar y broses gwyno a dywedodd llawer wrthym nad oeddent yn ffyddiog

iawn y byddai eu cwynion yn cael eu trin yn deg. Dim ond 804 o gwynion oedd wedi'u gwneud gan garcharorion yn y chwe mis blaenorol, sy'n llai o lawer nag mewn carchardai tebyg. Er hynny, roedd safon yr ymatebion yn ein sampl yn dda; roeddent yn delio â'r gŵyn a godwyd, wedi ymateb mewn amser da ac yn cyfarch yr achwynydd yn gwrtais.

- 2.44** Roedd ffurflenni cwyno o fewn cyrraedd hwylus ar yr adeiniau. Roedd y blwch cwynion yn cael ei wagio gan y rheolwr nos cyn i'r ffurflenni gael eu trosglwyddo i'r clerc cwynion. Roedd cwynion yn erbyn staff yn cael eu hateb gan uwch reolwr ac, os oedd angen, roedd ymchwiliad trylwyr yn cael ei gynnal. Roedd uwch reolwyr yn dadansoddi tueddiadau'r cwynion bob mis ac yn cymryd camau i roi sylw i feysydd ble gwnaethpwyd niferoedd uchel o gwynion, pan fydd hynny'n briodol.

Argymhelliad

- 2.45** Dylai'r carchar ystyried ac edrych ar ffyrdd o roi sylw i ddiffyg hyder carcharorion yn y broses gwyno.

Hawliau cyfreithiol

Canlyniadau disgwylidig:

Mae carcharorion yn gwbl ymwybodol, ac yn deall eu dedfryd neu remand, wrth iddynt gyrraedd ac ar adeg eu rhyddhau. Mae carcharorion yn cael eu cynorthwyo gan staff y carchar i ymarfer eu hawliau cyfreithiol yn gwbl ddirwystr.

- 2.46** *Roedd y ddarpariaeth gwasanaethau cyfreithiol yn gyfyngedig ond roedd mynediad at ymweliadau cyfreithiol yn foddhaol.*

- 2.47** Yn ein harolwg, dim ond 47% o'r ymatebwyr, yn erbyn y ffigur cymharol o 50%, a ddywedodd ei bod yn hawdd cysylltu â'u cynrychiolydd cyfreithiol. Roedd y ddarpariaeth gwasanaethau cyfreithiol yn cael ei hwyluso drwy'r broses gynefino ac roedd yn cael ei defnyddio'n bennaf i gyfeirio carcharorion at gynghorwyr cyfreithiol allanol. Yn ôl asesiad y carchar roedd gofynion yn boblogaeth yn isel, gyda phoblogaeth remand fechan, ac nid oedd yn darparu staff gwasanaethau cyfreithiol hyfforddedig. Roedd ymweliadau cyfreithiol yn cael eu cynnal bum niwrnod yr wythnos gyda phedair sesiwn ar gael, ac roedd blychau preifat digonol ar gael.

Gwasanaethau iechyd

Canlyniadau disgwylidig:

Mae carcharorion yn cael gofal gan wasanaeth iechyd sy'n asesu ac yn diwallu eu hanghenion iechyd yn ystod eu cyfnod yn y carchar ac mae'n hybu parhad iechyd a gofal cymdeithasol ar ôl eu rhyddhau. Mae safon y gwasanaeth iechyd a ddarperir yn cyfateb i'r hyn y gellid disgwyl ei gael yn rhywle yn y gymuned.

- 2.48** *Roedd llai o garcharorion na'r ffigur cymharol yn fodlon â gwasanaethau iechyd. Roedd llywodraethu clinigol yn dda, er bod cwynion wedi'u cynnwys yn amhriodol mewn cofnodion clinigol. Roedd amseroedd aros a chyfraddau absenoldeb ar gyfer y meddyg teulu, y deintydd a'r optegydd yn ormodol.*

Roedd trefniadau rheoli meddyginiaethau'n dda. Roedd cymorth iechyd meddwl yn dda iawn, ac roedd gwasanaethau rhagorol ar gyfer carcharorion ag anableddau dysgu a charcharorion hŷn.

Trefniadau llywodraethu

- 2.49** Roedd G4S wedi comisiynu G4S Medical Services i ddarparu gwasanaethau iechyd. Roedd cyfarfodydd llywodraethu clinigol a bwrdd partneriaeth rheolaidd gyda phresenoldeb da i ymdrin â phob maes hanfodol. Roedd asesiad o angen 2010 yn amherthnasol i raddau helaeth oherwydd y newidiadau ym mhoblogaeth y carchar, ond gwnaethpwyd iawn am hyn yn rhannol drwy baratoi adroddiadau thematig blynyddol, megis asesiad o anghenion iechyd meddwl 2013. Roedd digwyddiadau difrifol yn cael eu monitro a'u hadolygu, ac roedd adolygiad o'r gwasanaeth yn seiliedig ar yr hyn a ddysgwyd.
- 2.50** Roedd y tîm o 23 o nyrsys a phedwar cynorthwydd gofal iechyd yn meddu ar gymysgedd dda o sgiliau ac roedd yn cael ei arwain gan reolwr clinigol dynamig gyda chymorth pedair prif nyrs, rheolwr practis a phedwar aelod o staff gweinyddol. Roedd prinder staff yn cael ei oresgyn drwy weithio goramser a nyrsys cronfa rheolaidd. Roedd nyrsys ar ddyletswydd 24 awr y dydd, a oedd yn cynnwys dwy nyrs gymwysedig yn ystod y nos. Roedd Canolfan Feddygol St John's yn lleol yn cynnig clinigau meddyg teulu dyddiol a gwasanaeth y tu allan i oriau arferol.
- 2.51** Roedd y staff iechyd yn amlwg i bawb ac roedd y rhyngweithio a welsom â chleifion yn dda iawn. Roedd staff yn cael hyfforddiant, arfarniadau a goruchwyliaeth glinigol briodol. Roedd y cofnodion clinigol electronig yn dda iawn. Roedd ystod gynhwysfawr o bolisiau electronig, er nad oedd staff yn llofnodi i gadarnhau eu bod wedi eu darllen a dywedodd sawl aelod o staff y buom yn siarad â hwy nad oeddent wedi eu darllen.
- 2.52** Roedd canolfan gofal iechyd newydd drawiadol wedi'i hagor ers ein harolygiad diwethaf. Roedd archwiliad rheoli heintiau diweddar wedi cau ystafelloedd triniaeth yr adeiniau am nad oeddent yn cydymffurfio â safonau rheoli heintiau ac a oedd, ac eithrio'r rhai ar adeiniau C a D, yn rhy boeth ac yn anaddas i'r diben.
- 2.53** Roedd carcharorion yn cael gwybodaeth ysgrifenedig am y gwasanaeth iechyd pan oeddent yn cyrraedd, ond roedd gwybodaeth am yr adeiniau'n gyfyngedig. Roedd adborth defnyddwyr gwasanaeth rheolaidd yn goleuo'r ddarpariaeth. Roedd yn rhaid i garcharorion gwyno am y gwasanaeth iechyd drwy broses gwyno gyffredinol y carchar, ac nid yw honno'n ddigon cyfrinachol. Roedd cwynion a'r ymateb iddynt fel arfer yn cael eu cynnwys yng nghofnodion clinigol y carcharorion, ac roedd hyn hefyd yn amhriodol. Roedd mwyafrif y 235 o gwynion a gafwyd yn y chwe mis blaenorol yn ymwneud â mynediad i'r clinig a meddyginiaethau. Roedd yr ymatebion yn brydlon a chwrtais, ond nid oeddent bob amser yn ymdrin â'r materion a godwyd.
- 2.54** Roedd dull carchar cyfan i hybu iechyd ac roedd llenyddiaeth gynhwysfawr ar gael ym mhob rhan o'r carchar. Roedd condomau ar gael yn hwylus gan staff iechyd a gellid hefyd eu prynu yn y fferyllfa. Roedd imiwneiddio oed briodol a sgrinio ar gyfer feirysau a gludir yn y gwaed yn cael eu hybu. Roedd carcharorion yn cael eu gweld yn unigol ar gyfer y prif ymgyrchoedd brechu, megis y fflw a MMR, a oedd yn ennyn cyfradd dderbyn ragorol. Roedd rhestrau aros hir ar gyfer rhaglenni rhoi'r gorau i ysmegu, er bod rhai â chyflyrau cronig yn cael mynediad cyflym a gallai carcharorion a oedd yn cael therapi amnewid nicotin ymuno â grŵp cyd-gymorth.

- 2.55** Roedd uwch nyrs yn cyfrannu at strategaeth gydlynus y carchar ar gyfer carcharorion hŷn, a oedd yn cynnwys: cyfarfod wythnosol ar gyfer carcharorion agored i niwed yn glinigol a hŷn; cyfeillion carchar wedi'i hyfforddi'n briodol; cynlluniau cymorth unigol; ac uned carcharorion hŷn gydag uned byw â chymorth gyfagos wedi'i staffio gan swyddogion dethol wedi'u hyfforddi'n briodol. Roedd cynorthwyyr gofal iechyd yn darparu gofal corfforol yn ôl yr angen. Roedd mynediad da at gymhorthion symudedd ac iechyd.
- 2.56** Roedd yr offer argyfwng yn briodol, wedi'u lleoli'n dda ac yn cael eu harchwilio'n rheolaidd. Roedd protocol ymateb cyflym gyda'r gwasanaethau brys. Roedd yr holl staff gweithredol wedi cael hyfforddiant cymorth cyntaf.

Argymhelliad

- 2.57** **Dylai pob ystafell gofal iechyd gydymffurfio â safonau rheoli heintiau, ac ni ddylai'r tymheredd fod yn fwy na 25°C.**

Pwynt cadw tŷ

- 2.58** Dylai'r holl staff gofal iechyd fod yn gyfarwydd â'r holl bolisiau clinigol a dylent lofnodi i gadarnhau eu bod wedi eu darllen.
- 2.59** Dylai carcharorion fedru cwyno am wasanaethau iechyd drwy system gyfrinachol sy'n agored i staff iechyd yn unig, a dylai ymatebion roi sylw bob amser i'r materion a godwyd.

Arfer da

- 2.60** *Roedd dull carchar cyfan cynhwysfawr i gynorthwyo carcharorion hŷn.*

Darparu gofal (gofal corfforol)

- 2.61** Roedd nyrsys yn gweld pob newydd-ddyfodiad ar gyfer asesiad cychwynnol ac roeddent yn gwneud atgyfeiriadau dilynol; roedd rhai a oedd angen adolygiad meddyg teulu'n cael eu gweld y diwrnod canlynol. Cafwyd caniatâd i gysylltu â gwasanaethau cymunedol a gofynnwyd am hanes meddygol meddyg teulu pob carcharor. Roedd asesiadau eilaidd yn cael eu cwblhau'n ddiweddarach.
- 2.62** Yn ein harolwg, dim ond 36% o garcharorion a oedd wedi defnyddio gwasanaethau iechyd a ddywedodd eu bod yn fodlon â'r safon, o'i gymharu â'r ffigur cymharol o 42%, a chafwyd barn gymysg gan y carcharorion buom yn eu holi. Er bod rhai apwyntiadau brys ar gael yn ddyddiol, roedd y rhan fwyaf yn aros yn rhy hir ac roeddent yn gweld nifer o bobl cyn i'w problemau iechyd gael eu datrys, ac roedd hynny'n gyfrifol am rai o'r pryderon sydd gennym. Roedd carcharorion yn gwneud ceisiadau iechyd cyfrinachol drwy'r post mewnlol, a oedd yn aml yn cymryd 24 awr i gyrraedd. Roedd ceisiadau'n cael eu cofnodi'n briodol yn y cofnodion clinigol ac roedd carcharorion yn cael ymateb priodol. Roedd y rhan fwyaf a oedd wedi gofyn am apwyntiad meddyg teulu yn aros pedwar neu bum niwrnod am apwyntiad nyrs ac wedyn pedwar neu bum niwrnod arall os oedd angen meddyg teulu, ac roedd hynny'n rheswm pwysig arall pan fod gan rai carcharorion farn negyddol am y gwasanaethau iechyd. Nid oedd clinigau asesiadau nyrs yn rhagnodi meddyginiaethau na moddion syml o gyfarwyddiadau grŵp cleifion (PGD), felly roedd llawer o garcharorion yn aros diwrnod arall cyn cael eu meddyginiaeth.

- 2.63** Roedd y rhan fwyaf o'r clinigau'n cael eu cynnal yn yr uned iechyd. Roedd carcharorion yn cael eu hebrwng yn ôl a blaen o adeiniau mewn cylchoedd 30 munud, a oedd yn golygu aros yn hir cyn ac ar ôl apwyntiadau. Roedd yr ystafelloedd aros a'r niferoedd oedd yn aros wedi gwella ers ein harolygiad diwethaf, ond roedd dros 30 o garcharorion yn aros yn rheolaidd heb lawer o oruchwyliaeth na dim i'w diddanu.
- 2.64** Roedd yr amseroedd aros am y deintydd a'r optegydd yn rhy hir, sef 12 ac wyth wythnos yn y drefn honno, er bod amseroedd aros am glinigau eraill yn dda. Roedd y gyfradd methu cadw apwyntiadau'n uchel iawn, sef 20%, ac roedd ymdrechion i'w lleihau wedi methu. Roedd cyflyrau gydol oes yn cael eu rheoli'n dda gan nyrsys wedi'u hyfforddi'n briodol gyda chymorth meddyg teulu. Roedd ffisiotherapydd, ymgynghorydd cenedloll-wrinol a nyrs hepatoleg arbenigol yn cynnal clinigau rheolaidd yn y carchar.
- 2.65** Ni chawsom sicrwydd bod mynediad at apwyntiadau iechyd mewn ysbytai'n rhesymol, gan nad oedd systemau i fonitro amseroedd aros.

Argymhellion

- 2.66** Ni ddylai carcharorion gael eu cadw yn yr ystafell aros gofal iechyd am gyfnodau hir cyn ac ar ôl apwyntiadau. Dylai'r ystafell aros gael ei goruchwyllo'n effeithiol gan staff a dylid pennu cyfyngiad rhesymol ar y niferoedd a gedwir yno.
- 2.67** Dylai clinigau asesu â nyrsys roi asesiadau prydlon ac effeithiol a chynnwys gweinyddu meddyginiaethau priodol os bydd cais amdanynt.
- 2.68** Dylai amseroedd aros gael eu monitro a dylid cymryd camau i leihau amseroedd aros rhy hir.

Pwynt cadw tŷ

- 2.69** Dylid cael systemau cadarn ar waith i fonitro apwyntiadau ac amseroedd aros am atgyfeiriadau i'r ysbyty.

Y Fferyllfa

- 2.70** Roedd Focus Healthcare Ltd yn darparu gwasanaethau fferyllol o ystafell bwrpasol yn yr uned iechyd. Roedd meddyginiaethau'n cael eu cyflenwi'n brydlon, ond nid oedd gwybodaeth ysgrifenedig yn cael ei chynnwys bob tro. Roedd staff y fferyllfa'n gweld carcharorion i roi cyngor iddynt ac i adolygu defnydd o feddyginiaethau.
- 2.71** Roedd y rhan fwyaf weithdrefnau rheoli meddyginiaethau a llywodraethu clinigol yn ganmoladwy, ond roedd cofnodi tymreddau oergelloedd adeiniau gan nyrsys yn wael. Roedd y gweithdrefnau a'r polisiau gweithredu safonol yn gynhwysfawr a chyfoes, ond nid oeddent i gyd wedi'u llofnodi gan staff. Roedd ffynonellau cyfeirio cyfoes a fformiwlari rhagnodi priodol, ond nid oedd yn cael ei ddilyn bob tro. Nid oedd presgripsiynau ar gyfer cyffuriau a reolir yn cael eu hysgrifennu ar ffurflenni cyfreithiol safonol.
- 2.72** Roedd rhagnodi cyffuriau lleddfu poen sy'n seiliedig ar opioidau a meddyginiaethau gwerthadwy'n gymharol gyffredin, ond roedd rhagnodi'n cael ei adolygu yn y clinig rheoli poen a oedd yn cael ei redeg gan y prif feddyg teulu, ffisiotherapydd ac uwch nyrs. Roedd mwyafrif y carcharorion yn cael cadw meddyginiaeth yn eu meddiant yn seiliedig ar

asesiadau risg a gofnodwyd, ac a oedd yn cael eu hadolygu'n gyson bob chwe mis; fodd bynnag, roeddent yn canolbwyntio ar y carcharor ac nid oeddent yn cofnodi risg yn gysylltiedig â chyffuriau. Roedd y rhan fwyaf o feddyginiaethau sydd mewn perygl o gael eu gwerthu'n cael eu rhagnodi'n gywir fel nad oeddent mewn meddiant.

- 2.73** Roedd carcharorion yn gyfrifol am archebu eu meddyginiaethau mewn meddiant ac roedd hyn yn gweithio'n dda. Roedd y fferyllfa'n cyflenwi'r rhan fwyaf o feddyginiaethau mewn meddiant o agoriad yn yr ystafell aros gofal iechyd, a oedd yn swllyd, heb oruchwyliaeth ddigonol ac yn llawn carcharorion. Nid oedd gan garcharorion le diogel i'w storio yn eu cell, ac roedd hynny'n golygu bod perygl i feddyginiaethau gael eu dwyn (gweler argymhelliad 2.10). Roedd archwiliadau mewn meddiant yn cael eu cynnal gyda chymorth staff y carchar.
- 2.74** Roedd nyrsys yn goruchwyllo gweinyddu meddyginiaethau ar yr adeiniau ac roedd y broses yn breifat, diogel ac yn dangos parch. Roedd rhagnodi'n cael ei drefnu er mwyn gweinyddu ddwywaith y dydd yn hytrach nag yn seiliedig ar anghenion cleifion. Roedd modd rhagnodi meddyginiaethau yn y nos ond gwelsom rai meddyginiaethau llonyddu'n cael eu gweinyddu'n amhriodol ddiwedd y prynhawn, ac roedd bylchau yng nghofnodion gweinyddu sawl siart.
- 2.75** Gallai carcharorion gael gafael ar feddyginiaethau y tu allan i oriau arferol. Roedd ystod y PGDau oedd ar gael yn helaeth, ond anaml y'u defnyddid. Roedd cyflenwadau bach o gyffuriau lleddfu poen ar gael gan nyrsys fel 'sâl arbennig'. Nid oedd meddyginiaethau sâl arbennig na PGDau yn cael eu cofnodi bob tro, ac nid oedd mecanweithiau ffurfiol yn y fferyllfa i fonitro'r defnydd ohonynt.
- 2.76** Roedd y pwyllgor rheoli meddyginiaethau a oedd yn cwrdd yn chwarterol yn cadarnhau polisïau, yn cael data rhagnodi wedi'i agregu, gan gynnwys adroddiadau am feddyginiaethau y gellir eu gwerthu, ac oedd presenoldeb da o blith rhanddeiliaid perthnasol.

Argymhellion

- 2.77** Dylai cyflenwadau cyffuriau a reolir gydymffurfio â rheoliadau cyffuriau a reolir.
- 2.78** Dylai asesiadau risg meddyginiaethau gynnwys y carcharor a'r feddyginiaeth.
- 2.79** Dylai pob meddyginiaeth gael ei gweinyddu mewn man digon preifat ac ar adeg briodol i sicrhau'r effaith therapiwtig fwyaf.
- 2.80** Dylai carcharorion gael mynediad prydlon at feddyginiaethau priodol drwy gyfarwyddiadau grŵp cleifion a chyflenwadau 'sâl arbennig', a dylai'r defnydd ohonynt gael ei gofnodi a'i fonitro bob amser.

Pwynt cadw tŷ

- 2.81** Dylai taflenni i gleifion gael eu rhoi â meddyginiaethau bob amser.
- 2.82** Dylai tymereddau uchaf/isaf ac unrhyw gamau cywiro ar gyfer oergelloedd cyffuriau ar adeiniau gael eu cofnodi'n ddyddiol a'u monitro gan staff y fferyllfa i sicrhau bod meddyginiaethau sydd angen eu cadw'n oer yn cael eu storio'n briodol rhwng 2-8 °C.

Deintyddiaeth

- 2.83** Roedd y contractwyr 'Time for Teeth' yn darparu gwasanaeth brysbennu un nyrs ddeintyddol a chwe sesiwn ddeintyddol yr wythnos. Roedd yr amseroedd aros wedi haneru ers i ddeintydd newydd ddechrau ym mis Ionawr 2013, ond roedd carcharorion yn dal i aros yn rhy hir – wyth wythnos am asesiad nyrs ddeintyddol a phedair i chwe wythnos arall i weld y deintydd. Roedd achosion brys a bennwyd gan ofal iechyd yn cael eu gweld yn gyflym. Roedd ystod dda o brotocolau lleol a thriniaeth ddeintyddol sy'n cyfateb i'r GIG ar gael. Roedd yr ymgynghoriadau deintyddol a welwyd yn dda.
- 2.84** Roedd carcharorion yn cael cyngor geiriol ac ysgrifenedig ar iechyd y geg. Roedd nodiadau priodol yn cael eu gwneud mewn cofnodion clinigol. Roedd y ddeintyddfa'n cyrraedd safonau arferion gorau. Roedd yr holl offer deintyddol yn cael ei gynnal yn briodol ac roedd gwastraff deintyddol yn cael ei waredu'n broffesiynol.

Darparu gofal (iechyd meddwl)

- 2.85** Roedd y berthynas waith rhwng staff y carchar a staff iechyd meddwl yn effeithiol iawn. Roedd y rhan fwyaf o staff gweithredol wedi cael hyfforddiant ar ymwybyddiaeth o iechyd meddwl.
- 2.86** Roedd y timau iechyd meddwl sylfaenol ac eilaidd ar wahân yn cynnal cyfarfodydd ar y cyd yn rheolaidd. Roedd gwasanaethau iechyd meddwl sylfaenol yn cynnwys timau nyrsys iechyd meddwl cofrestredig (RMN) ac anabledd dysgu (RNLD) a dau glinig seiciatryddol yr wythnos. Roedd system atgyfeirio agored ac roedd carcharorion yn cael eu gweld yn gyflym. Roedd y cymorth oedd ar gael yn cynnwys sesiynau un i un â nyrs, cwnsela profedigaeth a cham-drin rhywiol a llyfrau iechyd meddwl ar bresgripsiwn. Roedd yr uned carchar mwy diogel yn darparu gwasanaethau ychwanegol, gan gynnwys ioga, myfyrio a therapi anifeiliaid (gweler paragraff 1.25).
- 2.87** Roedd RMNau yn cwblhau sgrinio derbyn ac roeddent yn bresennol ym mhob adolygiad ACCT i ganfod problemau iechyd meddwl yn gyflym. Roedd pob atgyfeiriad newydd yn cael asesiad byr cychwynnol ac roeddent un ai'n cael eu cyfeirio at wasanaethau priodol neu roedd nyrs enwebedig yn cael ei ddyrannu ar eu cyfer. Roedd naw RMN yn cynnal clinigau rheolaidd gyda hyd at 30 o garcharorion ym mhob un.
- 2.88** Roedd y llwybr anabledd dysgu a ddefnyddir yn arfer da. Roedd carcharorion ag anableddau dysgu sylweddol, anafiadau sylweddol i'r ymennydd, ymddygiadau heriol a rhai a nodwyd gan staff y carchar drwy'r sgrinio am anabledd dysgu'n cael eu hatgyfeirio. Roedd pedwar RNLD yn cynorthwyo staff y carchar i ddatblygu cynlluniau ar gyfer rhai ag anghenion ysgafn, ac roedd pob un yn cynorthwyo 10 i 20 carcharor ychwanegol ag anabledd dysgu cymedrol i ddifrifol. Roedd cyfarfod llwybr anabledd dysgu misol o dan gadeiryddiaeth y dirprwy gyfarwyddwr yn trafod cynlluniau cymorth unigol a'u heffeithiolrwydd. (Gweler hefyd baragraff 3.24; ansawdd dysgu sgiliau a gwaith)
- 2.89** Roedd carcharorion â phroblemau iechyd meddwl difrifol yn cael eu hatgyfeirio gan wasanaeth iechyd meddwl sylfaenol at y gwasanaeth iechyd meddwl eilaidd a ddarperir gan Fwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg. Roedd y gwasanaeth yn cynnwys dwy nyrs seiciatrig gymunedol, seicolegydd rhan amser a dwy sesiwn yr wythnos â seiciatrydd. Roedd y gwasanaeth yn mynd drwy gyfnod o newid oherwydd prinder staff difrifol ac adolygiad o'r ddarpariaeth. Roedd y tîm yn defnyddio dull gofal a thrin mesur iechyd meddwl Cymru gyda llwyth achos o 34 o gleifion. Cafodd pob un o'r saith carcharor a drosglwyddwyd i gyfleusterau iechyd meddwl y GIG yn y chwe mis diwethaf eu trosglwyddo'n brydlon.

Arfer da

- 2.90** *Roedd y llwybr anabledl dysgu'n sicrhau bod carcharorion ag anabledau dysgu ac anafiadau difrifol i'r ymennydd yn cael cymorth cynhwysfawr.*

Arlwyo

Canlyniadau disgwylidig:

Mae carcharorion yn cael cynnig prydau bwyd amrywiol sy'n ateb eu hanghenion unigol ac mae'r bwyd yn cael ei baratoi a'i weini'n unol â'r rheoliadau crefyddol, diwylliannol a diogelwch a hylendid bwyd presennol.

- 2.91** *Roedd amrywiaeth a safon y bwyd yn rhesymol ond roedd yn amhoblogaidd ymhlith llawer o garcharorion. Roedd amseroedd prydau bwyd yn briodol. Roedd gwasanaethau ar yr adeiniau'n lân, a gallai'r rhan fwyaf o garcharorion fwyta allan o'u celloedd.*

- 2.92** Fel yn yr arolygiad diwethaf, roedd y gegin wedi'i lleoli ychydig y tu allan i'r prif garchar ac roedd y prydau a gyflenwyd yn rhai parod (tua 70%) yn bennaf wedi'u gwneud gan gyflenwyr allanol. Roedd prydau'n cael eu cludo i'r carchar mewn tryciau mawr a oedd yn cynnwys troliau a oedd yn cadw'r bwyd yn gynnes. Roedd y bwyd yn cyrraedd yr unedau preswyl mewn cyflwr da ac roedd ei dymheredd yn briodol.
- 2.93** Roedd y gegin yn lân ac mewn trefn dda. Roedd digon o gyfleusterau storio i gadw bwyd yn oer ac wedi rhewi, gyda lle ar wahân ar gyfer cynnyrch halal. Roedd dyddiadur yn y gegin i gofnodi dyddiadau, amseroedd a thymereddau'r bwyd, o'r adeg pan oedd yn cyrraedd y carchar nes oedd yn cael ei roi ar droliau bwyd i'w ddanfôn i'r blociau llety. Roedd un carcharor yn cael ei gyflogi yn y gegin, ac yn gweithio yn y storfa arlwyo, ac roedd yn cael ei ryddhau ar drwydded dros dro bob dydd.
- 2.94** Roedd cinio a the'n cael eu dewis o fwydlen dreigl bedair wythnos a oedd yn cynnig amrywiaeth dda o fwyd iach. Roedd yr opsiynau'n cynnwys o leiaf pum darn o ffrwythau a llysiau'r dydd. Roedd amseroedd prydau'n cael eu hymestyn yn briodol ar hyd y diwrnod ac roedd pecynnau brecwast yn cael eu dosbarthu ar y bore roeddent i gael eu bwyta.
- 2.95** Yn ein prif arolwg, dim ond chwarter y preswylwyr a ddywedodd fod y bwyd yn dda. Roedd oedolion ifanc yn fwy negyddol nag oedolion, a dim ond 9% o oedolion ifanc a ymatebodd a ddywedodd fod y bwyd yn dda. Dywedodd llawer y buom yn eu holi fod y prydau'n rhy fach a'u bod yn aml yn llwglyd. Roedd ansawdd y bwyd a brofwyd yn rhesymol.
- 2.96** Roedd y rheolwr arlwyo neu aelod o'i dîm yn cynnal archwiliadau rheolaidd o'r cownteri gweini bwyd yn ystod prydau. Roedd llyfrau sylwadau ar y bwyd ym mhob un o'r unedau preswyl ac roeddent o fewn cyrraedd hwylus i'r carcharorion.

Argymhelliad

- 2.97** **Dylai'r carchar ymchwilio a rhoi sylw i faint o fwyd a roddir i oedolion ifanc.**

Prynu nwyddau

Canlyniadau disgwylidig:

Gall carcharorion brynu amrywiaeth o nwyddau am bris rhesymol i ateb eu hanghenion amrywiol, a gallant wneud hynny'n ddiogel.

2.98 *Roedd trefniadau siop y carchar yn foddhaol, ond roedd amrywiaeth y nwyddau ar gyfer grwpiau lleiafrifol yn gyfyng.*

2.99 Yn ein harolwg, dywedodd 41% o ymatebwyr, yn erbyn y ffigur cymharol o 20%, eu bod yn cael cynnig defnyddio siop y carchar ar ôl cyrraedd. Roedd newydd-ddyfodiad heb ddigon o arian yn cael cynnig benthycu £15 i brynu nwyddau, gan ad-dalu'r arian dros gyfnod. Yn ein harolwg, dywedodd mwy o garcharorion na'r ffigur cymharol bod y siop yn gwerthu amrywiaeth ddigonol o nwyddau i ddiwallu eu hanghenion, ond roedd carcharorion du a lleiafrifoedd ethnig a Mwslemaidd yn llai positif. Roedd siop y carchar yn cael ei rhedeg gan y carchar ac roedd unrhyw anghysonderau'n cael eu cywiro'n gyflym. Gallai carcharorion archebu nwyddau gan amrywiaeth o gyflenwyr allanol, ac roedd gan y rhai oedd yn byw ar adain T beiriannau gwerthu.

Argymhelliad

2.100 **Dylai'r siop gynnig amrywiaeth addas o nwyddau ar gyfer carcharorion o grwpiau lleiafrifol.**

Adran 3. Gweithgareddau i bwrpas

Amser allan o'r gell

Canlyniadau disgwylidig:

Mae pob carcharor yn cael ei annog i gymryd rhan mewn gweithgareddau sydd ar gael yn ystod y cyfnod datgloi ac mae'r carchar yn cynnig amserlen o weithgareddau rheolaidd ac amrywiol.⁶

3.1 *Gallai rhai carcharorion dreulio amser hir allan o'u cell ond gwelwyd fod llawer yn cael eu cloi yn eu celloedd am nad oedd gweithgareddau ar gael.*

3.2 Roedd y diwrnod craidd yn dangos y gallai carcharor gyda gwaith amser llawn dreulio rhwng 10 a 12 awr allan o'u cell, yn ddibynnol ar eu hadain, a charcharor heb waith rhwng pedair a chwe awr. Ar y penwythnos, gallai'r rhan fwyaf o garcharorion dreulio chwe awr y dydd allan o'u cell. Nid oedd llawer o hyblygrwydd yn y gyfundrefn hon.

3.3 Wrth wirio'r gofrestr yn ystod bore a phrynhawn y diwrnod craidd, canfuwyd fod tua 24% a 30% o'r boblogaeth yn y drefn honno wedi'u cloi yn eu cell. Y rheswm am hyn oedd bod rhai gweithdai wedi cau oherwydd gwyliau blynyddol staff, heb neb i gymryd eu lle.

3.4 Roedd amser yn yr awyr iach yn cael ei gynnig bob dydd i'r holl garcharorion, ac roedd amser domestig wedi'i ymgorffori yn nhrefn y penwythnos.

Argymhelliad

3.5 **Dylai carcharorion nad oes yn rhaid iddynt fod mewn gweithgareddau gael eu datgloi yn ystod y diwrnod craidd.** (Argymhelliad 6.4I wedi'i ailadrodd)

Dysgu a sgiliau a gweithgareddau gwaith

Canlyniadau disgwylidig:

Gall pob carcharor gymryd rhan mewn gweithgareddau sy'n bwrpasol, ac elwa arnynt a gwella eu cyflogadwyedd. Mae carcharorion yn cael eu hannog a'u galluogi i ddysgu yn ystod ac ar ôl eu dedfryd. Mae safon y ddarpariaeth dysgu a sgiliau a gwaith yn dda ac mae'n diwallu anghenion yr holl garcharorion yn effeithiol.

3.6 *Roedd dysgu a sgiliau'n cael eu rheoli'n dda. Roedd darpariaeth amrywiol yn galluogi carcharorion i gyfuno gwaith ac astudiaethau. Roedd yr addysgu'n dda ar y cyfan ac roedd yn cael cymorth mentoriaid cymheiriaid hyfforddedig. Roedd y canlyniadau ar gyfer carcharorion ar y cyrsiau i gyd yn dda iawn. Roedd carcharorion yn datblygu sgiliau cyflogadwyedd a chyfathrebu'n dda, ac roedd rhai a gâi hyfforddiant galwedigaethol yn datblygu sgiliau technegol*

⁶ Mae amser allan o'r gell, yn ychwanegol at 'weithgareddau i bwrpas' ffurfiol, yn cynnwys unrhyw amser pan fydd carcharorion allan o'u cell i gymdeithasu neu i ddefnyddio cyfleusterau cymunedol i gael cawod neu alwadau ffôn.

da iawn. Roedd carcharorion ag anghenion dysgu ychwanegol yn cael cymorth da iawn. Roedd y llyfrgell yn wasanaeth da ond roedd mynediad yn cael ei gyfyngu i lawer o garcharorion.

3.7 *Gwnaeth Estyn⁷ yr asesiadau canlynol ar y ddarpariaeth dysgu a sgiliau:*

<i>Perfformiad cyfredol</i>	<i>Da</i>
<i>Rhagolygon i wella</i>	<i>Da</i>
<i>Cyflawniadau carcharorion sy'n cymryd rhan mewn dysgu a sgiliau a gwaith:</i>	<i>Rhagorol</i>
<i>Ansawdd y ddarpariaeth dysgu a sgiliau a gwaith:</i>	<i>Da</i>
<i>Arweinyddiaeth a rheoli dysgu a sgiliau a gwaith:</i>	<i>Da</i>

Rheoli dysgu a sgiliau a gwaith

- 3.8** Roedd yr uwch dîm rheoli wedi cynhyrchu cynllun cyffredinol eglur a oedd yn rhoi pwyslais da ar rôl addysg i leihau aildroseddu. Roedd y cynllun yn rhoi pwyslais da ar flaenoriaethau Llywodraeth Cymru, megis gwella sgiliau hanfodol carcharorion. Roedd wedi'i gyflwyno'n dda i staff, a oedd â chyd-ddealltwriaeth dda o ethos y cynllun. Roeddent yn monitro amcanion strategol yn dda ac yn cyflwyno adroddiadau'n rheolaidd ar gynnydd i arweinwyr strategol a rheolwyr.
- 3.9** Roedd staff yn defnyddio data'n dda i fonitro ansawdd dysgu a sgiliau. Fodd bynnag, nid oedd data ar sgiliau sylfaenol carcharorion a'u cynnydd i ddatblygu'r rhain yn cael eu casglu na'u dadansoddi'n ddigon da i fod yn sail i gynllunio strategol.
- 3.10** Roedd y trefniadau sicrhau ansawdd yn dda. Roedd yr adroddiad hunan asesu a'r cynllun datblygu ansawdd yn eglur, yn gwerthuso ac yn nodi'n eglur gryfderau'r carchar a'r rhan fwyaf o'r meysydd a oedd angen eu datblygu. Roedd y rhan fwyaf o'r staff wedi bod yn gysylltiedig â'r broses hunan asesu.
- 3.11** Roedd y cynllun datblygu ansawdd dysgu a sgiliau'n dangos y prif flaenoriaethau ar gyfer gwella, ac roedd systemau effeithiol i fonitro cynnydd tuag at gyflawni'r amcanion. Mewn ychydig o achosion, nid oedd yr amcanion yn cynnwys targedau mesuradwy digon clir.
- 3.12** Roedd gan yr holl staff bron gymwysterau priodol., Fodd bynnag, roedd y cyfleoedd i barhau â hyfforddiant a rhannu arferion da'n gyfyngedig.

Argymhelliad

- 3.13** **Dylai'r carchar fonitro ac adolygu cynnydd dysgu carcharorion tra'r oeddent yn y carchar.**

⁷ Estyn yw swyddfa Arolygiaeth Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru. Rydym yn annibynnol ar, ond yn cael ein hariannu gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru. Diben Estyn yw arolygu ansawdd a safonau mewn addysg a hyfforddiant yng Nghymru.

Gweithgareddau a ddarperir

- 3.14** Roedd ystod y ddarpariaeth yn dda ac roedd wedi gwella ers yr arolygiad diwethaf gyda gweithdai newydd wedi'u cyflwyno, megis y gweithdy argraffu, ac roedd yr uned gofal anifeiliaid a garddwriaeth wedi'i datblygu ymhellach. Roedd y datblygiadau hyn yn ystyried anghenion y farchnad lafur leol ac roedd yn gwella rhagolygon y carcharorion i sicrhau gwaith. Roedd y ddarpariaeth i garcharorion agored i niwed wedi gwella ers yr arolygiad diwethaf, ond roedd yn gyfyngedig o hyd.
- 3.15** Roedd 1,229 o leoedd cyfwerth ag amser llawn ar weithgareddau, gyda 290 ohonynt mewn addysg. Yn ystod yr arolygiad, roedd 448 o garcharorion yn gweithio tuag at gymwysterau achredig ac roedd y cyfraddau cyfranogi mewn gweithgareddau'n dda, sef tua 86%.
- 3.16** Roedd maint y ddarpariaeth hefyd wedi gwella ers yr arolygiad diwethaf, ac at ei gilydd roedd digon o leoedd ar gyfer carcharorion a oedd eisiau addysg, hyfforddiant neu waith. Roedd staff adeiniau wedi dechrau cymryd agwedd fwy positif i annog carcharorion i ddysgu, ac roedd hynny wedi dechrau gostwng cyfraddau diweithdra. Roedd y rhai a oedd yn cyfranogi mewn gwaith neu addysg yn dangos cynnydd da. Roedd cyfathrebu da rhwng tiwtoriaid a staff adeiniau'n sicrhau eu bod yn ymchwilio'n brydlon i achos absenoldeb. Roedd presenoldeb mewn gweithgareddau oddeutu 85%, gyda phob carcharor yn cyrraedd yn brydlon.
- 3.17** Roedd gweithdai cyflogaeth yn cadw carcharorion yn ddiwyd mewn ffordd adeiladol. Roedd y carcharorion yn canolbwyntio'n dda ar gyrraedd targedau ac roeddent yn datblygu dealltwriaeth dda o anghenion cwsmeriaid. Roedd y gweithdai i gyd yn cynnig amgylchiadau gwaith realistig.

Ansawdd y ddarpariaeth

- 3.18** Roedd bron pob carcharor yn cael asesiad cychwynnol o'u lefelau llythrennedd a rhifedd. Roedd y canlyniadau'n cael eu defnyddio'n dda i gynllunio gweithgareddau priodol a oedd yn gwella sgiliau cyflogadwyedd carcharorion. Roedd y carcharorion yn dilyn llwybrau priodol a oedd yn eu galluogi i gyfuno gwaith, addysg a hyfforddiant galwedigaethol llawn a rhan amser.
- 3.19** Roedd yr addysgu'n dda ar y cyfan. Yn y sesiynau a welwyd, barnwyd fod gan 70% o'r addysgu lawer o gryfderau. Roedd tiwtoriaid yn cynllunio'n dda ac yn defnyddio amrywiaeth o ddulliau i gadw diddordeb y carcharorion. Roedd y rhan fwyaf o'r tiwtoriaid yn adnabod eu dysgwyr yn dda ac yn addasu eu haddysgu ar gyfer gwahanol ddulliau dysgu. Fodd bynnag, mewn lleiafrif o sesiynau, nid oedd tiwtoriaid yn herio digon ar y dysgwyr ac roedd rhai sesiynau braidd yn araf.
- 3.20** Roedd tua 50 o fentoriaid cymheiriaid hyfforddedig yn darparu cymorth i garcharorion unigol a grwpiau. Roeddent yn rhoi anogaeth ac arweiniad priodol ac yn helpu carcharorion i gwblhau eu cymwysterau'n llwyddiannus.
- 3.21** Roedd ansawdd cyfleusterau'r gweithdai a'r ystafelloedd dosbarth yn uchel. Roeddent yn olau ac yn drefnus gydag arddangosiadau dwyieithog da yn gysylltiedig â'r maes galwedigaethol ar y wal. Roedd TG ar gael yn hwylus mewn llawer o ystafelloedd dosbarth. Fodd bynnag, roedd mynediad at gyfleusterau ymchwil ar-lein yn gyfyngedig ac, o ganlyniad, nid oedd carcharorion yn datblygu eu sgiliau ymchwil yn ddigon da. Roedd hyn yn effeithio'n arbennig ar ddysgwyr y Brifysgol Agored nad oedd yn gallu cwblhau eu gwaith o fewn amserlenni gofynnol.

- 3.22** Roedd arddangosfeydd a gweithgareddau da yn y carchar a oedd yn helpu i wella ymwybyddiaeth carcharorion o iaith a diwylliant Cymru. Roedd y carchar yn annog carcharorion i ddatblygu sgiliau iaith Gymraeg drwy gyfranogi mewn gwrs i gyflwyno'r Gymraeg. Fodd bynnag, nid oedd digon o gefnogaeth o hyd i siaradwyr Cymraeg i ddefnyddio a datblygu eu sgiliau iaith.
- 3.23** Roedd gan y dysgwyr i gyd gynlluniau dysgu unigol a oedd yn dangos eu cynnydd mewn sgiliau sylfaenol. Fodd bynnag, roedd targedau tua hanner y rhain yn rhy gyffredinol ac nid oeddent bob amser yn pennu amcanion llythrennedd a rhifedd penodol yn ddigon da.
- 3.24** Roedd carcharorion ag anghenion dysgu ychwanegol yn cael cefnogaeth dda iawn. Roedd y carchar wedi cyflwyno system sgrinio newydd i ganfod dysgwyr ag anawsterau ac anabledau dysgu. Roedd hyn wedi gwella'r cymorth roedd y dysgwyr hyn yn ei gael yn sylweddol. Roedd dysgwyr ag anghenion ychwanegol hefyd yn elwa ar gynllun byw â chymorth a chymorth un i un gan gymheiriaid. Roedd hyn yn sicrhau agwedd gyson tuag at eu gofal a'u haddysg. Roedd y system yn newydd o hyd ac roedd yn rhy gynnar i fesur yr effeithiau llawn. (Gweler hefyd baragraff 2.88; darparu gofal iechyd meddygol)

Argymhellion

- 3.25** Dylid gwella safon y dysgu fel y bydd yn dda neu well ym mhob gwrs.
- 3.26** Dylid rhoi mwy o gymorth i siaradwyr Cymraeg mwy rhugl i ddefnyddio a datblygu eu sgiliau iaith.

Pwynt cadw tŷ

- 3.27** Dylid cael cyfleusterau ymchwil ar-lein ac eraill i gynorthwyo dysgu'r carcharorion.

Cyflawniadau addysgol a galwedigaethol

- 3.28** Roedd canlyniadau carcharorion ar y cyrsiau i gyd yn dda iawn ac yn rhagori ar ddarpariaethau cymunedol cymaradwy. Roedd y rhan fwyaf o garcharorion a oedd yn cymryd rhan mewn addysg neu hyfforddiant yn ennill cymwysterau priodol. Roedd y cyfraddau llwyddiant ar raglenni galwedigaethol yn 98% ac ar gyrsiau cyflogadwyedd roedd yn 99%, sy'n rhagorol. Roedd cyfraddau llwyddo ar gyrsiau sgiliau hanfodol yn dda.
- 3.29** Roedd mwyafrif y carcharorion yn datblygu eu sgiliau llythrennedd a rhifedd yn dda. Roedd y rhan fwyaf yn cwblhau cymwysterau Sgiliau Hanfodol Cymru ac yn mynd ymlaen i ddysgu pellach. Nid oedd rhai o garcharorion mewn dosbarthiadau sgiliau hanfodol yn cael eu herio ddigon ac roeddent yn dilyn cymwysterau llawer is na'u gallu neu gyraeddiadau blaenorol. Hefyd, nid oedd digon yn symud ymlaen i gyrsiau sgiliau hanfodol ar lefel 3 a / neu TGAU mathemateg neu Saesneg.
- 3.30** Roedd mwyafrif y carcharorion yn mwynhau eu dysgu, yn gwneud cynnydd ac yn cynhyrchu gwaith o safon dda. Roedd llawer o'r carcharorion yn datblygu sgiliau cyfathrebu'n dda ac roeddent yn gallu trafod materion yn effeithiol. Roedd rhywfaint o garcharorion wedi cynhyrchu gwaith o safon uchel iawn. Er enghraifft, mewn celf, y Brifysgol Agored a chysiau cynhyrchu cerddoriaeth, roedd carcharorion yn datblygu sgiliau meddwl a thechnegol uwch effeithiol. Roedd carcharorion ar gyrsiau celf wedi ennill gwobrau celf Koestler ar sawl achlysur.

- 3.31** Roedd carcharorion a oedd yn cael hyfforddiant galwedigaethol wedi datblygu sgiliau technegol da iawn. Yn y gweithdy argraffu, roedd carcharorion wedi datblygu amrywiaeth o sgiliau cyflogaeth trosglwyddadwy. Roedd y carcharorion hyn yn frwdfrydig ac wedi'u symbylu gan werth cyflogaeth y sgiliau roeddent yn eu dysgu. Fodd bynnag, nid oeddent yn cael yr hyfforddiant arbenigol mewn pecynnau meddalwedd neu ddylunio a fyddai'n eu galluogi i wella eu sgiliau galwedigaethol ymhellach.
- 3.32** Roedd mwyafrif y carcharorion yn datblygu gwybodaeth a sgiliau perthnasol a oedd yn gwneud cyfraniad da at eu lles personol a chymdeithasol., Roedd llawer o ddysgwyr yn elwa ymhellach yn sgil gweithgareddau buddiol.

Argymhellion

- 3.33** **Dylid creu mwy o gyfleoedd i garcharorion weithio tuag at gymwysterau uwch mewn sgiliau sylfaenol, mathemateg a Saesneg.**
- 3.34** **Dylai'r gweithdy argraffu ddarparu hyfforddiant arbenigol i alluogi carcharorion i ddatblygu eu sgiliau galwedigaethol ymhellach.**

Y llyfrgell

- 3.35** Roedd y llyfrgell yn un helaeth ac yn fan astudio defnyddiol. Roedd stoc ddigonol o lyfrau, gyda dewis da o ffuglen, llyfrau ffeithiol a chyfeirio. Roedd stoc fach o lyfrau mewn ieithoedd tramor, llyfrau print bras a chryno ddisgiau. Gallai carcharorion fenthyca llyfrau Cymraeg, a deunydd ar hanes a diwylliant Cymru. Roedd bron yr holl garcharorion yn parchu'r deunyddiau roeddent yn eu benthyca ac roedd nifer y llyfrau a gollwyd yn isel.
- 3.36** Roedd y carcharorion i gyd bron yn cael gwybodaeth am y llyfrgell yn ystod eu cyfnod cynefino. Fodd bynnag, anaml oedd y sesiynau cynefino wythnosol â'r llyfrgell yn digwydd ac roedd llawer o garcharorion yn colli'r cyfle i ddysgu mwy am yr holl wasanaethau a gynigir gan y llyfrgell.
- 3.37** Roedd staff y llyfrgell yn cynnal clwb llyfrau pob pythefnos a oedd yn rhoi mwynhad i'r carcharorion ac yn ymestyn eu sgiliau darllen. Pan oedd staffio'n caniatáu, roeddent hefyd yn cynnal cwrs 'mynd ati i ddarllen' ac yn cynnig darllen ar y cyd ar yr adeiniau.
- 3.38** Roedd gan garcharorion a oedd yn dilyn cyrsiau addysg fynediad da i'r llyfrgell yn ystod yr wythnos, gydag adnoddau dysgu i'w helpu â'u dysgu. Fodd bynnag, ar adeg yr arolygiad, nid oedd digon o staff yn y llyfrgell. Roedd hyn yn golygu llawer llai o ddefnydd i lawer o garcharorion eraill, yn enwedig carcharorion agored i niwed, gydag ymweliadau wedi'u cyfyngu i gyfnodau o 30 munud, a oedd yn annigonol i ddewis llyfrau neu ddefnyddio llyfrau cyfeirio, megis llyfrau cyfreithiol neu Orchmynion y Gwasanaeth Carchardai. Roedd gwaith hyrwyddo a datblygu'r llyfrgell yn y blociau llety hefyd wedi dod i ben oherwydd diffyg staff llyfrgell.

Argymhelliad

- 3.39** **Dylid gwella trefniadau staffio'r llyfrgell i sicrhau mynediad rhesymol i'r holl garcharorion ac ailafael yn y gwaith hyrwyddo a datblygu.**

Addysg gorfforol a byw'n iach

Canlyniadau disgwylidig:

Mae pob carcharor yn deall pwysigrwydd byw'n iach, ac yn cael eu hannog a'u galluogi i gyfranogi mewn addysg gorfforol mewn amgylchedd diogel a derbyniol.

3.40 *Roedd y carchar yn rhoi pwyslais teilwng ar hybu iechyd a helpu carcharorion i wella eu lles. Roedd yr adran addysg gorfforol (AG) yn cynnig ystod eang o weithgareddau hamdden a hyfforddiant mewn gwahanol chwaraeon. Roedd carcharorion agored i niwed a hŷn yn cael mynediad dyddiol at weithgarwch corfforol addas. Roedd mynediad i garcharorion eraill yn amrywio ac ni allent i gyd ddefnyddio'r cyfleusterau ddwywaith yr wythnos.*

3.41 Roedd y carchar yn rhoi sylw teilwng i hybu iechyd a helpu carcharorion i wella eu lles. Roedd cysylltiadau da rhwng staff AG a staff iechyd i roi sylw i anghenion iechyd carcharorion, er enghraifft, drwy gynnig clinig colli pwysau a gwasanaethau ffisiotherapi. Roedd staff yn annog carcharorion â phroblemau cyffuriau ac alcohol i fod yn fwy egnïol ac i wella eu hiechyd.

3.42 Roedd yr adran AG wedi'i staffio'n dda â hyfforddwyr cymwysedig. Roedd y carcharorion i gyd bron yn cael cyfle i gynefino â'r gampfa ac roedd tua 60% o'r boblogaeth yn mynd ymlaen i ddefnyddio cyfleusterau'r gampfa. Fodd bynnag, roedd mynediad i unigolion yn amrywio ac nid oedd pob carcharor yn gallu defnyddio'r cyfleusterau o leiaf ddwywaith yr wythnos. Roedd y cyfleusterau da'n cynnwys neuadd chwaraeon, campfa a chaeau Astroturf. Roedd cawodydd ar gael ger y gampfa, er bod llawer o garcharorion yn dewis cael cawod yn eu bloc llety.

3.43 Roedd staff yn cynnig amrywiaeth eang o weithgareddau hamdden, yn ogystal â hyfforddiant i ddatblygu sgiliau mewn rygbi, pêl fasedg a phêl droed. Roedd cyfleoedd gweddol ar gyfer ymarfer corff yn yr awyr agored. Roedd carcharorion agored i niwed a hŷn yn cael cyfle dyddiol i gymryd rhan mewn gweithgareddau corfforol addas, megis aerobeg cadair ac ymarfer ysgafn.

3.44 Roedd rhywfaint o garcharorion wedi datblygu eu gwybodaeth am theori chwaraeon yn dda ac wedi cwblhau cymwysterau defnyddiol fel hyfforddwyr campfa. Roedd y cyfraddau cyrhaeddiad yn y rhain yn dda iawn, sef 90%, ac roedd wedi helpu ambell garcharor i gael gwaith ar ôl eu rhyddhau.

3.45 Roedd staff AG wedi meithrin perthynas dda â darparwyr chwaraeon lleol, ac mewn un achos roedd carcharor wedi sicrhau ROTL ar gyfer profiad gwaith mewn canolfan hamdden.

Adran 4. Adsefydlu

Rheoli adsefydlu'n strategol

Canlyniadau disgwylidig:

Mae cynllunio ar gyfer rhyddhau neu drosglwyddo'r carcharor yn dechrau pan fydd yn cyrraedd y carchar. Mae adsefydlu'n angori gwaith y carchar cyfan, gyda chefnogaeth partneriaethau strategol yn y gymuned ac sy'n seiliedig ar asesiad o risg ac anghenion y carcharor. Mae cynllunio da'n sicrhau pontio di-dor i'r gymuned.

- 4.1** *Roedd gan y carchar fframwaith strategol cynhwysfawr a chyfoes i leihau aildroseddu. Er yn seiliedig ar ddadansoddiad o anghenion a gwblhawyd gan garcharorion nid oedd yn cynnwys gwybodaeth o asesiadau OASys. Roedd cysylltiadau strategol da ledled Cymru. Roedd yr amcan i sicrhau bod rheoli troseddwr yn elfen ganolog o swyddogaeth y carchar yn llwyddiannus ar y cyfan.*
- 4.2** Roedd gan y carchar fframwaith strategol cynhwysfawr a chyfoes i leihau aildroseddu. Roedd y ddogfen bolisi'n amlinellu'n fanwl sut y byddai llwybrau adsefydlu, rheoli troseddwr a gwarchod y cyhoedd yn cael eu rheoli a'u datblygu. Roedd hefyd yn cynnwys cynllun gweithredu ar gyfer pob maes gan ymgorffori targedau ac amcanion datblygu. Roedd y targedau'n briodol ac roedd cyfrifoldeb am eu rheoli wedi'i nodi'n glir.
- 4.3** Mae cyfeiriad strategol y carchar yn cael ei arwain gan ddadansoddiad o anghenion blynyddol sy'n seiliedig ar holiaduron â charcharorion a oedd yn canolbwyntio'n bennaf ar faterion llwybr adsefydlu. Fodd bynnag, er bod OASys (asesu troseddwr) hunan asesiadau carcharorion wedi'u cynnwys, nid oedd dadansoddiad rheolaidd o'r materion a ddaeth i'r amlwg mewn cynlluniau dedfrydu yn gogwyddo at leihau risg, er bod dros 90% o'r boblogaeth â dedfryd dros 12 mis ac a ddylai felly gael asesiadau o'r fath.
- 4.4** Roedd lefelau presenoldeb yn y cyfarfod rheoli lleihau aildroseddu deufisol yn uchel. Roedd yn canolbwyntio'n briodol ar gyfeiriad strategol y carchar, adolygu'r cynllun strategol a rhannu materion newydd a datblygiadol. Y pennaeth ymgysylltu â'r gymuned a chontractau cymunedol oedd yn arwain yr elfen lleihau troseddu. Roedd cysylltiadau strategol allanol da iawn, yn bennaf drwy Grŵp Rheoli, Datblygu a Gweithredu Troseddwr Cymru (OMDIG) ac Ymddiriedolaeth Prawf Cymru. Roedd llawer o'r gwaith o ddatblygu strategaeth rheoli troseddwr ac adsefydlu'r Parc wedi'i wneud yn dilyn trafodaeth ag OMDIG ac i sicrhau cysylltiadau priodol â sefydliadau eraill yn yr ardal.
- 4.5** Roedd y carchar wedi gwneud cryn ymdrech i sicrhau bod rheoli troseddwr yn ganolog i'w waith. Roedd rôl goruchwylwyr troseddwr yn amlwg wedi'i chynllunio i'w galluogi i reoli'r holl benderfyniadau allweddol ar gynnydd y carcharorion. Roedd hyn yn sicrhau yr ymgynghorir â hwy, nid yn unig ar benderfyniadau gweithgarwch cysylltiedig uniongyrchol - gan gynnwys ail-gategoreiddio, rhyddhau ar drwydded dros dro (ROTL) a chyrrffw cadw yn y cartref (HDC), ond hefyd ynghylch IEP a, phan yn briodol, Actau. Nod y dull carchar cyfan hwn oedd sicrhau bod pob agwedd ar brofiad y carcharor yn y Parc yn cyfrannu at wella eu hymddygiad a'u tebygrwydd o fyw'n effeithiol yn y gymuned ar ôl eu rhyddhau. Roedd ein dadansoddiad yn dangos bod y dull hwn yn llwyddiannus ar y cyfan. Er hyn, yn ein harolwg dim ond 49% o ymatebwyr, yn erbyn y ffigur cymharol o 57%, ddywedodd eu bod wedi gwneud unrhyw beth neu fod unrhyw beth wedi'i wneud iddynt hwy yn y carchar a fyddai'n eu gwneud yn llai tebygol o aildroseddu.

Argymhelliad

- 4.6** Dylai dadansoddiad o anghenion blynyddol y carchar gynnwys gwybodaeth am asesiadau OASys i oleuo datblygiad strategol y ddarpariaeth.

Rheoli troseddwr a chynllunio ar eu cyfer

Canlyniadau disgwylidig:

Mae gan bob carcharor gynllun sy'n seiliedig ar asesiad unigol o risg ac anghenion, sy'n cael ei adolygu'n rheolaidd a'i weithredu drwy gydol ei amser yn y carchar. Mae carcharorion, ynghyd â'r holl staff perthnasol yn cael eu cynnwys yn y gwaith o lunio ac adolygu'r cynlluniau.

- 4.7** *Roedd goruchwyliwr troseddwr yn cael ei ddynodi i bob carcharor, gydag oddeutu hanner y boblogaeth wedi'u hasesu fel risg uchel neu uchel iawn o niwed. Roedd cynllunio dedfrydau'n amrywiol ac nid oedd targedau bob amser yn rhoi sylw i risgiau. Roedd cysylltiad goruchwylwyr troseddwr â charcharorion yn gyfyngedig heblaw am gynllunio dedfrydau. Roedd sicrwydd ansawdd wedi'i gyfyngu i waith OASys, ond roedd y gwaith gwarchod y cyhoedd yn dda.*

- 4.8** Ymunodd cydweithwyr o Arolygiaeth Prawf Ei Mawrhydi â ni ar yr arolygiad hwn, a buont yn edrych yn fanwl ar 20 o achosion risg uchel ac uchel iawn o niwed. Hefyd, adolygwyd 30 o achosion eraill o risg is.
- 4.9** Er bod oddeutu 4% o'r boblogaeth heb eu dedfrydu, roedd goruchwyliwr troseddwr yn cael ei ddynodi i bob un, gan gynnwys y nifer fach sydd â dedfryd o lai na 12 mis. Roedd tua hanner y carcharorion â dedfryd dros 12 mis wedi'u hasesu fel risg uchel neu uchel iawn o niwed gyda'r gweddill yn risg ganolig neu isel.
- 4.10** Roedd cysylltiad cyntaf y carcharor â'i oruchwyliwr troseddwr yn digwydd yn gyflym, ac fel arfer o fewn y 48 awr cyntaf. Roedd y cyfarfod yn ymdrin yn bennaf ag asesu risg i ddiogelwch y cyhoedd a gwerthuso anghenion cynllunio dedfrydau. Roedd llawer o garcharorion yn cael eu trosglwyddo i'r Parc heb asesiad OASys cyfoes. Yn y tri mis blaenorol, nid oedd gan 101 allan o 144 o newydd-ddyfodiad adroddiad cyfoes. Er bod y carchar yn rhoi blaenoriaeth i'r gwaith hwn ac yn sicrhau nad oedd ôl-groniad ar adeg yr arolygiad, mae hyn wedi effeithio ar adnoddau'r adran i ymgymryd â gwaith arall.
- 4.11** Roedd trefniadau cynllunio dedfrydau ar gyfer achosion risg uchel ac uchel iawn yn dda ar y cyfan. Amcangyfrifir fod rheolwyr troseddwr cymunedol yn bresennol mewn 90% o gyfarfodydd cynllunio, ond nid oeddent yn bresennol yn aml mewn achosion risg is. Roedd cyfraniadau ysgrifenedig a phresenoldeb o adrannau eraill y carchar ar gyfer pob cynllun dedfrydu'n brin. Roedd ansawdd y cynlluniau dedfrydu'n amrywio, ond yn ein harolwg dywedodd 60% o garcharorion a oedd â chynllun, yn erbyn y ffigur cymharol o 55%, eu bod yn gysylltiedig â'r gwaith o'i ddatblygu. Roedd cynlluniau dedfrydu ar gyfer achosion o risg uchel fel arfer yn well na rhai ar gyfer achosion o risg ganolig ac isel, ble'r oedd gormod ohonynt yn cynnwys targedau a oedd yn rhy gyffredinol a / neu'n canolbwyntio ar y gweithgaredd a gynlluniwyd yn hytrach na'r risg ei hun.
- 4.12** Heblaw am gynllunio dedfrydau, roedd gwaith goruchwylwyr troseddwr yn gyfyngedig. Er bod rhai eithriadau neilltuol ble'r oedd goruchwylwyr troseddwr wedi bod yn gyfrifol am roi cymorth mawr i garcharorion, yn aml rhai â phroblemau penodol neu rai yn uned Phoenix, fel arfer nid oedd dim neu fawr ddim cysylltiad â charcharorion rhwng cyfarfodydd cynllunio dedfrydau, a oedd fel arfer yn cael eu cynnal yn flynyddol. Roedd yr

adran yn cael tua 70-80 o geisiadau cyffredinol gan garcharorion y mis, ond os nad oedd goruchwylwyr troseddwy'r ar gael gallai hynny arwain at oedi hir cyn ymateb, ac roedd hynny'n bryder a godwyd gan lawer o garcharorion yn ein grwpiau ffocws. Er bod goruchwylwyr wedi'u lleoli mewn blociau llety, nid oedd cymorthfeydd ar yr adeiniau.

- 4.13** Roedd sicrwydd ansawdd wedi'i gyfyngu i asesiadau OASys. Er bod cymorth anffurfiol ar gael i staff gan y tîm, nid oedd asesiadau nac adolygiadau gwaith achos, na mecanwaith ffurfiol i drafod achosion na goruchwyliaeth ffurfiol ar gyfer yr holl oruchwylwyr troseddwy'r. Fodd bynnag, dywedodd y rhan fwyaf o'r goruchwylwyr troseddwy'r y buom yn siarad â hwy bod lefel yr oruchwyliaeth yn ddigon i ateb eu hanghenion presennol. Roedd cymysgedd y staff goruchwyllo troseddwy'r yn cynnwys rhai a gyflogir yn uniongyrchol gan G4S, swyddogion a staff prawf ond nid oedd gwahaniaeth yn y gwaith roeddent yn ei wneud. Nid oedd y staff mwy profiadol yn cael eu defnyddio i fentora na helpu datblygiad y rhai llai profiadol.
- 4.14** Roedd rhyddhau ar HDC yn cael ei reoli'n briodol gyda chyfarfodydd bwrdd wythnosol a oedd bob amser yn cynnwys cynrychiolydd o'r gwasanaeth prawf. Yn chwe mis cyntaf 2013, roedd 39 o garcharorion wedi'u rhyddhau ar HDC, a oedd yn cyfateb i tua 25% o'r rhai oedd wedi gwneud cais. Er bod y nifer hwn yn gymharol isel, yn y ddogfennaeth gwelsom fod y rhesymau dros beidio rhyddhau carcharorion yn briodol. Yn ogystal ag ymddygiad blaenorol, roedd unrhyw dystiolaeth o newidiadau mewn risg hefyd yn cael eu hystyried. Roedd trefniadau tebyg ar gyfer ystyried ceisiadau am ROTL. Er bod y carcharorion a ryddhawyd o dan ROTL wedi cynyddu'n gymesur ers 2011, roedd y nifer wedi aros yn isel gyda 28 achos i bob diben yn y chwe mis diwethaf. Fodd bynnag, roedd 26 pellach o garcharorion yn cael eu hystyried ar adeg yr arolygiad, a rhagwelir y gallai'r nifer fod yn fwy na 50 erbyn diwedd 2013, gyda mwy a oedd yn rhoi pwyslais ar waith a hyfforddiant i helpu i gynllunio ar gyfer ailintegreiddio.

Argymhellion

- 4.15** Ni ddylai carcharorion gael eu trosglwyddo i'r Parc heb asesiad OASys cyfoes.
- 4.16** Dylai pob adran a swyddog personol perthnasol fod yn bresennol neu roi cyfraniadau ysgrifenedig at fyrddau cynllunio dedfrydau.
- 4.17** Dylid cael sicrwydd ansawdd a goruchwyllo achosion yn yr uned rheoli troseddwy'r i sicrhau arferion effeithiol a chyson ym mhob agwedd ar y ddarpariaeth.

Gwarchod y cyhoedd

- 4.18** Roedd trefniadau gwarchod y cyhoedd yn dda. Roedd newydd-ddyfodiaid yn cael eu sgrinio'n fanwl ac roedd goruchwylwyr troseddwy'r unigol yn cwblhau asesiadau risg a oedd yn cael eu cymeradwyo gan yr uwch swyddog prawf sy'n gyfrifol am warchod y cyhoedd. Roedd safon yr asesiadau'n dda ar y cyfan. Roedd y goreuon, a gwblheid fel arfer gan oruchwylwyr troseddwy'r prawf, yn cynnig dadansoddiad da, yn hytrach nag amlinelliad yn unig o'r materion.
- 4.19** Er nad oedd achosion â phryderon gwarchod y cyhoedd yn cael eu hadolygu bob amser yn y cyfarfod rheoli risg misol rhwng adrannau (IDRMT) pan oedd carcharorion yn cyrraedd am y tro cyntaf, roedd pob achos gwarchod y cyhoedd yn cael ei adolygu fel rhan o'r cyfarfod cynefino ymadael amlddisgyblaeth, a oedd yn adolygu anghenion a

gweithgareddau'r carcharor. Roedd cyfarfod polisi gwarchod y cyhoedd misol yn ystyried gweithdrefnau a materion ymarfer ac yn sicrhau eu bod yn cael eu rheoli'n briodol.

- 4.20** Ar adeg yr arolygiad, dywedwyd fod 664 o garcharorion wedi'u dynodi fel achosion trefniadau gwarchod y cyhoedd amlasiantaeth (MAPPA), roedd 140 o garcharorion yn destun gorchmynion aflonyddu ac roedd 226 yn destun monitro risg i blant.
- 4.21** Roedd yr IDRMT yn adolygu pob achos gwarchod y cyhoedd dri mis cyn rhyddhau'r carcharor, ac roedd goruchwylwyr troseddwyd yn cwblhau adroddiadau adolygu ar garcharorion MAPPA sy'n cael eu rhyddhau. Roedd goruchwylwyr troseddwyd hefyd yn bresennol yn rheolaidd mewn cyfarfodydd MAPPA cymunedol pan oedd hynny'n bosibl.

Catogoreiddio

- 4.22** Roedd trefniadau catogoreiddio yn briodol gydag ychydig o oedi cyn eu cwblhau. Roedd adolygiadau i israddio carcharorion hefyd yn briodol. Er y gallai carcharorion wneud cyfraniadau ysgrifenedig ni allent fod yn bresennol yng nghyfarfodydd y bwrdd.
- 4.23** Ar adeg yr arolygiad, roedd dros 60% o'r boblogaeth wedi'u dynodi fel categori C. Roedd nifer fach (llai na 2%) yn categori D. Er bod rhai problemau wedi bod o ran trosglwyddo carcharorion categori D i sefydliadau priodol, ar adeg yr arolygiad roedd hyn wedi'i ddatrys i raddau helaeth ac nid oedd llawer o oedi. Gallai'r rhan fwyaf o garcharorion categori D ddisgwyl cael eu symud o fewn mis ar ôl cael eu hail gatogoreiddio.

Carcharorion ar ddedfrydau amhenodol

- 4.24** Roedd nifer y carcharorion ar ddedfrydau amhenodol yn debyg i'r nifer ar adeg yr arolygiad diwethaf. Roedd y carcharorion ar y pryd yn dal 45 o garcharorion wedi cael dedfryd amhenodol i warchod y cyhoedd (IPP) a phedwar â dedfryd am oes. Roedd fforymau ar gyfer carcharorion wedi'u hehangu ers yr arolygiad diwethaf i gynnwys IPP a rhai â dedfryd am oes, ond roedd y nifer a oedd yn eu mynychu wedi gostwng yn ddiweddar a chafwyd ymgynghoriad i ganfod a oeddent yn parhau i ddiwallu anghenion y grŵp hwn o garcharorion, o gofio bod fforymau eraill ar gael.

Cynllunio ailintegreiddio

Canlyniadau disgwylidig:

Mae anghenion adsefydlu carcharorion yn cael sylw cyn eu rhyddhau. Defnyddir ymateb amlasiantaeth effeithiol i ddiwallu anghenion penodol pob carcharor unigol er mwyn cynyddu'r tebygolrwydd o ailintegreiddio llwyddiannus i'r gymuned.

- 4.25** *Er bod trefniadau cyn rhyddhau ffurfiol yn gyfyngedig, roedd y ddarpariaeth o dan y rhan fwyaf o lwybrau adsefydlu'n rhesymol. Roedd y rhan fwyaf o garcharorion yn cael eu rhyddhau i ryw fath o lety, ac roedd nifer uwch na tharged y carchar yn mynd i addysg, hyfforddiant neu gyflogaeth ar ôl eu rhyddhau. Roedd gan wasanaethau iechyd a chamddefnyddio sylweddau gysylltiadau cymunedol da, ond roedd yr help ar gyfer anghenion cyllid, budd-daliadau a dyledion yn gyfyngedig. Roedd y profiad ymweliadau'n bositif dros ben, a hefyd yr ymyriadau i hybu cysylltiadau â theuluoedd. Roedd ystod y rhaglenni ymddygiad troseddol achredig yn briodol, er nad oedd llawer ar gyfer y rhai a aseswyd fel risg isel neu ganolig o niwed.*

- 4.26** Roedd carcharorion a aseswyd fel risg uchel o niwed, tua hanner y boblogaeth, wedi cael asesiadau cyn rhyddhau fel rhan o'u cynllun dedfrydu, a oedd yn anorod yn ymdrin â'u prif anghenion. Nid oedd proses cyn rhyddhau ffurfiol ar gyfer carcharorion risg isel a chanolig. Er hynny, gyda'r ymateb i'r arolwg yn dangos mai dim ond 13% o garcharorion, yn erbyn y ffigur cymharol o 17%, a ddywedodd fod rhywun wedi'u helpu i baratoi ar gyfer eu rhyddhau, roedd canlyniadau o dan y rhan fwyaf o lwybrau adsefydlu'n rhesymol.

Llety

- 4.27** Roedd yr uned rheoli troseddwyd yn gyfrifol am reoli cymorth llety, er nad oedd tîm tai arbenigol ar gael. Roedd newydd-ddyfodiad yn cael eu gweld i asesu eu hanghenion tai. Roedd y gwaith dilynol yn canolbwyntio i ddechrau ar gadw tenantiaethau a / neu ddyledion yn gysylltiedig â thai.
- 4.28** Roedd tua 80% o'r holl garcharorion yn cael eu rhyddhau i fyw yng Nghymru, ac o dan reolau Llywodraeth Cymru roedd sicrwydd y byddent yn cael llety ar yr amod nad oeddent wedi gwneud eu hunain yn ddigartref yn fwriadol. O ganlyniad, roedd tua 70% o'r carcharorion hyn yn cael eu rhyddhau i lety parhaol gyda'r gweddill yn dychwelyd i lety â chymorth- er bod hyn yn golygu aros mewn llety gwely a brecwast am gyfnodau byr cyn cael lle mewn hostel. Nid oedd gan garcharorion a oedd yn dychwelyd i Loegr sicrwydd y byddent yn cael yr un cymorth ac roedd cael llety yn fwy o broblem iddynt hwy. Fodd bynnag, dywedwyd wrthym nad oedd dim un carcharor wedi ei ryddhau, gan gynnwys rhai o'r tu allan i Gymru, heb lety sefydlog yn ystod y chwe mis diwethaf.

Addysg, hyfforddiant a chyflogaeth

- 4.29** Roedd y carchar wedi rhagori ar ei darged ar gyfer carcharorion yn mynd i addysg, hyfforddiant neu gyflogaeth, gyda 24% yn mynd i waith ac 11% yn mynd ymlaen i addysg neu hyfforddiant. Roedd llawer o garcharorion wedi cwblhau cynlluniau gweithredu addysg, hyfforddiant a chyflogaeth unigol defnyddiol a oedd yn cofnodi eu cynnydd dysgu tra'r oeddent yn y carchar. Roedd mentor addysg, hyfforddiant a chyflogaeth hyfforddedig yn cael ei roi i garcharorion a fyddai'n eu dilyn a'u helpu yn ystod eu cynnydd. Roedd y dull hwn wedi gwella'r cysylltiadau rhwng cynllunio dedfrydau a gweithgarwch dysgu a sgiliau a gwaith. Fodd bynnag, roedd gan y mentoriaid lwyth gwaith mawr iawn a heb lawer o amser i helpu carcharorion unigol, ac nid oedd systemau i fonitro ac adolygu cynnydd carcharorion drwy'r carchar wedi datblygu'n ddigonol.
- 4.30** Roedd carcharorion yn dilyn cwrs cyn rhyddhau achredig. Roedd hwn yn cynnwys modiwl defnyddiol ar ddatgelu troseddau. Mewn sesiwn arall, roedd carcharorion yn trafod y broses ddethol ar gyfer swyddi o safbwynt cyflogwyr, a oedd yn helpu carcharorion i ddeall y ffordd orau o gyflwyno'u hunain mewn cyfweiliad.
- 4.31** Roedd y carchar yn datblygu cysylltiadau â busnesau lleol, ac mewn rhai achosion roedd carcharorion wedi cael a chadw gwaith. Fodd bynnag, nid oedd y carchar yn monitro effaith rhaglenni adsefydlu addysg, hyfforddiant a chyflogaeth yn ddigon da ar y cyfan.

Argymhelliad

- 4.32** **Dylai'r carchar fonitro effaith rhaglenni adsefydlu addysg, hyfforddiant a chyflogaeth ar garcharorion sy'n cael eu rhyddhau.**

Gofal iechyd

- 4.33** Roedd staff gofal iechyd yn gweld carcharorion wythnos cyn iddynt gael eu rhyddhau ac roeddent yn cael eu caniatâd i rannu crynodeb rhyddhau â'u meddyg teulu cymunedol. Roedd carcharorion heb feddyg teulu'n cael cyngor ar sut i gofrestru ac roeddent yn cael crynodeb rhyddhau. Roedd carcharorion yn cael meddyginiaeth ar gyfer tri i bum niwrnod, os yn berthnasol. Roedd cynllunio ar gyfer rhyddhau i garcharorion ag anghenion corfforol a meddyliol cymhleth yn dechrau'n gynnar gyda chysylltiadau priodol â'r gwasanaeth cymunedol.
- 4.34** Roedd gofal carchar cyfan effeithiol ar gyfer carcharorion ag anghenion lliniarol a diwedd oes. Roedd hyn yn cynnwys cyfarfodydd aml broffesiwn rheolaidd prydlon; cyfarfodydd â'r carcharor a'i deulu; cynlluniau gofal yn seiliedig ar ddewisiadau'r carcharor; polisi 'drws agored'; ac ymweliadau hwylus i'r teulu. Roedd staff clinigol a gweithredol ar yr uned byw â chymorth wedi cael hyfforddiant diwedd oes allanol. Gwelsom staff gweithredol a chlinigol yn rhoi gofal diwedd oes tosturiol ac effeithiol i garcharor a oedd wedi dewis dychwelyd o'r ysbyty i farw.

Arfer da

- 4.35** *Roedd dull carchar cyfan rhagorol i ymdrin â gofal diwedd oes.*

Cyffuriau ac alcohol

- 4.36** Roedd gan yr adran strategaeth gyffuriau ystod o brotocolau i gydweithio ag adrannau perthnasol eraill, megis gofal iechyd, yr OMU a derbyn, yn ogystal â gwasanaethau ymyriadau cymunedol troseddwy'r integredig (IOIS). Roedd y tîm camddefnyddio sylweddau'n cydweithio'n glos â'r meddyg teulu arbenigol a darparwyr cymunedol i sicrhau bod triniaethau'n parhau. Gellid ailddechrau triniaeth carcharorion cyn eu rhyddhau, ac roedd y blociwr opioid naltrexone hefyd ar gael.
- 4.37** Roedd cynlluniau i integreiddio'r gwasanaeth camddefnyddio sylweddau a'r OMU ymhellach drwy oruchwylwyr troseddwy'r camddefnyddio sylweddau. Roedd cysylltiadau cryf â darparwyr IOIS ar lefel strategol a gweithredol (roedd y pennaeth ymgysylltu â'r gymuned yn arwain y strategaeth gyffuriau ac roedd yn gyfrifol am IOISau cymunedol), a gallai'r carcharorion alw ar weithwyr cyswllt carchar dynodedig o Dde, Gorllewin a Gogledd Cymru a oedd yn dod i'r carchar yn rheolaidd ac a allai gwrdd â rhai oedd i gael eu rhyddhau wrth y giât.

Cyllid, budd-daliadau a dyled

- 4.38** Yn ôl dadansoddiad o anghenion y carchar, dywedodd 25% o'r ymatebwyr eu bod yn cael anhawster i reoli arian a delio â dyledion, ond roedd y cymorth o dan y llwybr hwn yn gyfyngedig. Yn ein harolwg ni, dywedodd llai o garcharorion na'r ffigur cymharol (23% yn erbyn 27%) eu bod yn gwybod at bwy i droi yn y carchar i gael help â materion ariannol ar adeg eu rhyddhau. Nid oedd dim cymorth rheoli dyledion, ac er bod carcharorion yn gallu defnyddio gwasanaeth cyngor dyledion am ddim dros y ffôn, nid oedd cofnod o faint o garcharorion oedd yn ei ddefnyddio.

- 4.39** Roedd cwrs rheoli arian wedi'i dreialu'n ddiweddar gyda charcharorion agored i niwed ac roedd disgwyl iddo gael ei gyflwyno i weddill y carchar. Roedd tua 80 o gyfrifon banc hefyd wedi'u hagor yn y chwe mis blaenorol drwy Undeb Credyd Pen-y-bont ar Ogwr.

Argymhelliad

- 4.40** **Dylai trefniadau rheoli dyledion fod ar gael i bob carcharor ag angen a ganfyddir.**

Plant, teuluoedd a chysylltiad â'r byd tu allan

- 4.41** Roedd y carchar wedi ymdrechu'n galed i ddatblygu'r llwybr hwn, ac ar y cyfan roedd y ddarpariaeth yn arloesol a'r canlyniadau'n rhagorol.
- 4.42** Roedd nifer sylweddol o sesiynau ymweld ar gael bob wythnos. Roedd ymweliadau'n cael eu rheoli a'u staffio gan yr uned ymyriadau teuluol, yn hytrach na'r adran ddiogelwch, ac roedd awyrgylch mwy cartrefol wedi'i greu heb unrhyw fgythiad i ddiogelwch. Roedd neuadd ymweliadau ardderchog yn cynnwys man chwarae dan oruchwyliaeth i blant a chaffi / bar byrbrydau gyda dewis da o fwyd. Roedd y man ymweliadau ar gyfer carcharorion agored i niwed yn fwy llwm ond yn ystod ein harolygiad cyflwynwyd lluniau a gwybodaeth i wella'r awyrgylch. Yn ein harolwg, roedd barn carcharorion agored i niwed ar gymorth gan y carchar i gadw cysylltiad â theuluoedd yn debyg i farn carcharorion y prif leoliad.
- 4.43** Roedd cynlluniau eraill yn cynnwys cyfleusterau i alluogi teuluoedd i drosglwyddo arian yn electronig i gyfrifon carcharorion; Skype ar gyfer gwladolion tramor yn y carchar i gysylltu â'u teulu mewn gwledydd eraill, a hefyd i garcharorion gael siarad, os yn briodol, ag athrawon ac ati am gynnydd eu plant yn yr ysgol; clwb gwaith cartref; a gwasanaeth bws di-dâl i gyd-fynd ag amseroedd ymweld. Roedd dros 190 o wirfoddolwyr o'r gymuned wedi eu recriwtio i helpu gyda'r prosiectau hyn.
- 4.44** Roedd T4 wedi'i dynodi fel yr uned ymyriadau teuluol ble gallai carcharorion fanteisio ar ystod o raglenni a gweithgareddau i'w helpu i ddatblygu perthynas â'u teuluoedd a'r sgiliau a'r hyder i'w helpu ymhellach ar ôl eu rhyddhau. Roedd man dynodedig yn y neuadd ymweliadau, gyda soffas a lefel is o oruchwyliaeth hefyd ar gael i garcharorion yn yr uned hon. Er mai dim ond carcharorion ar IEP safonol neu uwch oedd yn cael eu derbyn i'r uned, roedd carcharorion ar lefel sylfaenol hefyd yn cael eu helpu, pan yn briodol, i symud i'r uned hon drwy gynlluniau unigol a phennu targedau.
- 4.45** Roedd y prosiect Muriau Anweledig, a sefydlwyd fis Hydref 2012, wedi gweithio â hyd at 20 o deuluoedd y flwyddyn ar gyfer carcharorion sydd wedi cyrraedd 12 mis olaf eu dedfryd. Dyma'r teuluoedd mwyaf problemus ac anhrefnus, ac roedd lefel y cymorth a'r cyswllt wedi'i gynllunio i greu dilyniant wrth i'r carcharor symud o'r carchar. Roedd y prosiect eisoes wedi cael cryn sylw cenedlaethol ac roedd canfyddiadau cychwynnol yr ymchwil a wnaethpwyd yn bositif.

Arfer da

- 4.46** *Roedd y dull arloesol ac ystod y cynlluniau i gynorthwyo â gwaith â theuluoedd a chysylltiadau carcharorion â'u teuluoedd yn dda gyda chanlyniadau rhagorol i garcharorion.*

Agweddau, meddwl ac ymddygiad

- 4.47** Roedd amrywiaeth resymol o raglenni ymddygiad troseddol achredig. Roedd y rhaglen sgiliau meddwl, meithrin perthnasoedd gwell (trais domestig), COVAID (rheoli trais mewn yfwyr byrbwyll a dig) ac adeiladu sgiliau ar gyfer gwella (camddefnyddio sgiliau) wedi'u cwblhau 200 o weithiau'r flwyddyn. Roedd rhaglen cyfiawnder adferol heb ei hachredu (Restore) yn cael ei rhedeg bedair gwaith y flwyddyn. Er bod y nifer hwn o leoedd ar y rhaglenni'n ymddangos yn ddigon i ateb anghenion y boblogaeth, roedd y diffyg dadansoddiad o anghenion am raglenni ymddygiad troseddol yn golygu nad oedd hyn yn wybyddus (gweler argymhelliad 4.6).
- 4.48** Roedd y rhaglenni wedi'u cyfyngu gan amlaf i garcharorion a aseswyd fel risg uchel neu uchel iawn o niwed. Er bod tystiolaeth o rai canlyniadau positif i'r carcharorion hyn, nid oedd llawer ar gael i rai a ddynodwyd fel risg is neu nad oedd yn cyflawni meini prawf penodol y rhaglen. Nid oedd goruchwylwyr troseddwr yn cynnig dim gwaith ymddygiad troseddol un i un.
- 4.49** Roedd poblogaeth fawr o tua 280 o droseddwr rhyw yn y carchar. Er ei bod yn cynnig amrywiaeth o raglenni trin troseddwr rhyw (SOTP), gan fod newidiadau cenedlaethol i'r ddarpariaeth, roedd nifer y lleoedd ar gael yn y 12 mis nesaf yn isel, sef tua 12, er mai rhywbeth dros dro'n unig fydd hyn mae'n debyg. Roedd hwyluswyr SOTP yn gwneud gwaith i gymell a herio agweddau carcharorion sy'n gwadu eu trosedd neu sy'n gwrthod triniaeth, ond nid oedd staff OMU yn ymwneud llawer â'r rhaglen. Er hyn, yn ddiweddar roedd y carchar wedi datblygu strategaeth glir a phriodol ar gyfer peth o'r gwaith hwn i sicrhau rolau mwy pendant i oruchwylwyr troseddwr gan weithio â staff SOTP i fwrw ymlaen â hyn.

Argymhelliad

- 4.50** **Dylai rhaglenni ac ymyriadau priodol fod ar gael i herio agweddau carcharorion sy'n gwadu eu troseddau rhyw neu sy'n gwrthod triniaeth briodol, a'u cymell i gymryd rhan mewn gwaith ymddygiad troseddol.**

Adran 5. Crynodeb o argymhellion a phwyntiau cadw tŷ

Mae'r canlynol yn rhestr o argymhellion a ailadroddir a rhai newydd, pwyntiau cadw tŷ ac enghreifftiau o arferion da sydd wedi'u cynnwys yn yr adroddiad. Mae'r rhifau cyfeirio ar ddiwedd pob un yn cyfeirio at leoliad y paragraff yn y prif adroddiad, ac yn yr adroddiad blaenorol os yw'r argymhellion wedi'u hailadrodd.

Prif argymhelliad

I'r llywodraethwr

- 5.1** Dylai'r carchar ddatblygu ei drefniadau rheoli strategol ar gyfer oedolion ifanc i sicrhau nad yw'r grŵp yn cael ei gynrychioli'n annheg mewn meysydd allweddol, ac i gadw lefelau eu haeddfedrwydd a'u hanghenion penodol mewn cof wrth ddatblygu strategaethau newydd (yn enwedig y cynllun cymhellion ac ennill breintiau). (A43)

Argymhellion

I NOMS

- 5.2** Ni ddylai mewnfudwyr dan glo gael eu cadw mewn carchar oni bai bod rhesymau neilltuol i wneud hynny'n dilyn asesiad risg. (2.36)
- 5.3** Ni ddylai carcharorion gael eu trosglwyddo i'r Parc heb asesiad OASys cyfoes. (4.15)

Argymhellion

I'r llywodraethwr

Y dyddiau cyntaf dan glo

- 5.4** Ni ddylai carcharorion dreulio mwy na dwy awr yn y dderbynfa oni bai bod amgylchiadau neilltuol yn mynnu hynny. (1.11)
- 5.5** Dylai carcharorion agored i niwed gael eu cadw mewn cyfleusterau derbyn tebyg i garcharorion eraill. (1.12)

Hunan-niwed a hunanladdiad

- 5.6** Ni ddylai carcharorion ar reoli achosion asesu, gofal dan glo a gwaith tîm (ACCT) fod ar lefel sylfaenol y cynllun cymhellion ac ennill breintiau. (1.30)

Diogelwch

- 5.7** Dylid sensro post carcharorion ar sail cudd wybodaeth yn unig a phan dybir fod hynny'n angenrheidiol, a dylai awdurdod i wneud hyn gael ei gofnodi'n eglur ynghyd â rhesymau cadarn. (1.44)

Disgyblaeth

- 5.8** Dylai'r carchar ymchwilio a rhoi sylw i'r rhesymau pam fod nifer anghymesur o oedolion ifanc yn dweud eu bod wedi cael eu ffrwyno gan staff. (1.57)

- 5.9** Dylai pob carcharor yn yr uned wahanu gael defnyddio ffôn yn ddyddiol. (1.64)

Camddefnyddio sylweddau

- 5.10** Dylai rhaglenni triniaeth ar gyfer carcharorion sy'n ddibynnol ar opioidiau fod yn hyblyg ac yn seiliedig ar anghenion yr unigolyn, a dylai'r sawl y rhagnodwyd buprenorphine (Subutex) iddynt eisoes gael parhau â'r rhaglen hon. (1.71)
- 5.11** Dylid cael gwasanaeth diagnosis deuol ar gyfer carcharorion sy'n profi problemau iechyd meddwl a rhai sy'n gysylltiedig â sylweddau. (1.72)
- 5.12** Dylai'r carchar adolygu maint a swyddogaeth yr uned cymorth / adferiad cyffuriau i sicrhau ei bod yn cynnig amgylchiadau cefnogol i garcharorion â phroblemau cyffuriau a / neu alcohol. (1.73)

Unedau preswyl

- 5.13** Dylai toiledau mewn celloedd a rennir gael eu sgrinio'n ddigonol neu ni ddylai'r celloedd gael eu defnyddio gan ddau garcharor. Dylai pob cell gynnwys digon o ddodrefn, gan gynnwys cypyrddau y gellir eu cloi, a dylai eu cyflwr addurnol fod yn dda. (2.10)
- 5.14** Dylai cawodydd mewn celloedd a rhai cymunedol roi digon o breifatrwydd. (2.11)

Y berthynas rhwng staff a charcharorion

- 5.15** Dylid cael cyngor carcharorion gyda chynrychiolwyr o bob rhan o'r carchar, o dan gadeiryddiaeth a gyda phresenoldeb uwch reolwyr. (2.18)

Cydraddoldeb ac amrywiaeth

- 5.16** Dylai'r carchar weithio â grwpiau lleiafrifol i ddeall ac i roi sylw i rai o'r canfyddiadau negyddol a amlygwyd yn ein harolwg. (2.28)
- 5.17** Dylai'r carchar asesu a diwallu anghenion carcharorion trawsrywiol yn ôl anghenion unigol. (2.37)

Crefydd a ffydd

- 5.18** Dylid cael darpariaeth addoli deg a chyfartal i garcharorion agored i niwed. (2.41)

Cwynion

- 5.19** Dylai'r carchar roi sylw i ddiffyg ffydd carcharorion yn y broses gwyno. (2.45)

Gwasanaethau iechyd

- 5.20** Dylai pob ystafell gofal iechyd gydymffurfio â safonau rheoli heintiau, ac ni ddylai'r tymheredd fod dros 25°C. (2.57)
- 5.21** Ni ddylai carcharorion gael eu cadw yn yr ystafell aros gofal iechyd am gyfnodau hir cyn ac ar ôl apwyntiadau. Dylai'r ystafell aros gael ei goruchwylio'n effeithiol gan staff a dylid gosod cyfyngiad rhesymol ar y niferoedd a gedwir yno. (2.66)

- 5.22 Dylai clinigau asesu â nyrsys roi asesiadau effeithiol a phrydlon a chynnwys gweinyddu meddyginiaethau priodol os gwneir cais. (2.67)
- 5.23 Dylai ystafelloedd aros gael eu monitro a dylid gweithredu i leihau amseroedd aros rhy hir. (2.68)
- 5.24 Dylai cyflenwadau o gyffuriau a reolir gydymffurfio â rheoliadau cyffuriau a reoleiddir. (2.77)
- 5.25 Dylai asesiadau risg meddyginiaethau gynnwys y carcharor a'r feddyginiaeth. (2.78)
- 5.26 Dylai pob meddyginiaeth gael ei gweinyddu mewn amodau digon preifat ac ar adeg briodol i sicrhau'r effaith therapiwtig mwyaf posibl. (2.79)
- 5.27 Dylai carcharorion gael mynediad cyflym at feddyginiaethau priodol drwy gyfarwyddyd grŵp cleifion a chyflenwadau sâl arbennig, a dylai defnydd ohonynt gael ei gofnodi a'i fonitro bob tro. (2.80)

Arlwyo

- 5.28 Dylai'r carchar ymchwilio a rhoi sylw i faint o fwyd a roddir i oedolion ifanc. (2.97)

Prynu nwyddau

- 5.29 Dylai'r siop gynnig amrywiaeth addas o nwyddau i garcharorion o grwpiau lleiafrifol. (2.100)

Amser allan o'r gell

- 5.30 Dylai carcharorion nad oes angen iddynt gymryd rhan mewn gweithgareddau gael eu datgloi yn ystod y diwrnod craidd. (3.5, argymhelliad a ailadroddir 6.41)

Dysgu a sgiliau a gweithgareddau gwaith

- 5.31 Dylai'r carchar fonitro ac adolygu cynnydd dysgu carcharorion tra byddant yn y carchar. (3.13)
- 5.32 Dylid gwella safon yr addysgu fel y bydd yn dda neu well ym mhob gwrs. (3.25)
- 5.33 Dylid rhoi mwy o gymorth i siaradwyr Cymraeg mwy rhugl i ddefnyddio a datblygu eu sgiliau iaith. (**Error! Reference source not found.**)
- 5.34 Dylid creu mwy o gyfleoedd i garcharorion i ennill cymwysterau uwch mewn sgiliau hanfodol, mathemateg a Saesneg. (3.33)
- 5.35 Dylai'r gweithdy argraffu gynnig hyfforddiant arbenigol i alluogi carcharorion i ddatblygu eu sgiliau galwedigaethol ymhellach. (3.34)
- 5.36 Dylid gwella trefniadau staffio yn y llyfrgell i sicrhau mynediad rhesymol i bob carcharor ac ailafael mewn gwaith hyrwyddo a datblygu. (3.39)

Rheolaeth adsefydlu'n strategol

- 5.37** Dylai asesiad o anghenion blynyddol y carchar ymgorffori gwybodaeth o asesiadau OASys i oleuo datblygiad strategol y ddarpariaeth. (4.6)

Rheoli troseddwy'r a chynllunio ar eu cyfer

- 5.38** Dylai pob adran berthnasol a swyddogion personol fod yn bresennol neu gyflwyno cyfraniadau ysgrifenedig ar gyfer byrddau cynllunio dedfrydau. (4.16)
- 5.39** Dylid cael sicrwydd ansawdd a goruchwylio achosion yn yr uned rheoli troseddwy'r i sicrhau arferion effeithiol a chyson ym mhob agwedd ar y ddarpariaeth. (4.17)

Cynllunio ailintegreiddio

- 5.40** Dylai'r carchar fonitro effaith rhaglenni adsefydlu addysg, hyfforddiant a chyflogaeth ar garcharorion sy'n cael eu rhyddhau. (4.32)
- 5.41** Dylai rhaglenni rheoli dyledion fod ar gael i bob carcharor a welid ag anghenion. (**Error! Reference source not found.**)
- 5.42** Dylai rhaglenni ac ymyriadau priodol fod ar gael i herio agweddau carcharorion sy'n gwadu troseddau rhyw neu sy'n gwrthod cymryd rhan mewn triniaeth briodol, a'u cymell i gymryd rhan mewn gwaith ymddygiad troseddol. (4.50)

Pwyntiau cadw tŷ

Llysoedd, gwasanaethau hebrwng a throsglwyddo

- 5.43** Dylai'r trefniadau ar gyfer gadael cerbydau cell fod yn gyflym ac ni ddylai carcharorion gael eu rhoi mewn gefynnau wrth adael y cerbydau oni bai bod asesiad risg yn cyfiawnhau hynny. (1.4)

Dyddiau cynnar yn y carchar

- 5.44** Dylai pob elfen o'r rhaglen gynefino gael ei chyflwyno'n gryno mewn amodau cyfrinachol heb ddim i dynnu sylw'r carcharorion, a dylent gael eu cadw'n brysur drwy gydol y rhaglen. (1.13)

Camddefnyddio sylweddau

- 5.45** Dylai nyrs camddefnyddio sylweddau gael ei chynnwys yn y tîm amlddisgyblaeth sy'n cydlynu gofal i gamddefnyddwyr sylweddau. (1.74)

Unedau preswyl

- 5.46** Dylai carcharorion gael defnyddio'r ffonau yn breifat. (2.12, argymhelliad 2.11 wedi'i ailadrodd fel pwynt cadw tŷ)
- 5.47** Dylai carcharorion gael atebion i'w ceisiadau o fewn tri diwrnod. (2.13, argymhelliad 3.41 wedi'i ailadrodd fel pwynt cadw tŷ)

Gwasanaethau iechyd

- 5.48** Dylai'r holl staff iechyd fod yn gyfarwydd â'r holl bolisiâu clinigol a llofnodi i gadarnhau eu bod wedi eu darllen. (2.58)
- 5.49** Dylai carcharorion fedru cwyno am wasanaethau iechyd drwy system gyfrinachol sydd ar gael i staff iechyd yn unig, a dylai ymatebion bob amser roi sylw i'r materion a godwyd. (2.59)
- 5.50** Dylid cael systemau cadarn i fonitro apwyntiadau ac amseroedd aros am atgyfeiriadau i'r ysbyty. (2.69)
- 5.51** Dylai taflenni i gleifion gael eu rhoi bob amser gyda meddyginiaethau. (2.81)
- 5.52** Dylai tymereddau uchaf/isaf ac unrhyw gamau cywiro ar gyfer oergelloedd cyffuriau'r adeiniau gael eu cofnodi'n ddyddiol a'u monitro gan staff y fferyllfa i sicrhau bod meddyginiaethau sydd angen eu cadw'n oer yn cael eu storio rhwng 2-8 °C. (2.82)

Dysgu a sgiliau a gweithgareddau gwaith

- 5.53** Dylid cael cyfleusterau ymchwil ar-lein ac eraill i gynorthwyo dysgu carcharorion. (3.27)

Enghreifftiau o arferion da

- 5.54** Mae'r uned carchar mwy diogel wedi'i sefydlu i roi cymorth llawn amser i hyd at 12 carcharor y credir sy'n risg uchel o hunan-niweidio difrifol ar unrhyw adeg. (1.31)
- 5.55** Roedd dull carchar cyfan cynhwysfawr i gynorthwyo carcharorion hŷn. (2.60)
- 5.56** Roedd y llwybr anableded dysgu'n sicrhau bod carcharorion ag anabledau dysgu ac anafiadau difrifol i'r ymennydd yn cael cymorth cynhwysfawr. (2.90)
- 5.57** Roedd dull carchar cyfan rhagorol i ddelio â gofal diwedd oes. (4.35)
- 5.58** Roedd y dull arloesol a'r ystod o gynlluniau i hybu gwaith â theuluoedd a chysylltiadau â theuluoedd carcharorion yn dda iawn gyda chanlyniadau ardderchog i garcharorion. (4.46)

Adran 6. Atodiadau

Atodiad I: Y tîm arolygu

Nick Hardwick	Prif arolygydd
Kieron Taylor	Arweinydd y tîm
Andrew Lund	Arolygydd
Keith McInnis	Arolygydd
Kevin Parkinson	Arolygydd
Gordon Riach	Arolygydd
Alissa Redmond	Swyddog ymchwil
Alice Reid	Swyddog ymchwil
Joe Simmonds	Swyddog ymchwil
Caroline Elwood	Swyddog ymchwil

Arolygwyr arbenigol

Sigrid Engelen	Arolygydd camddefnyddio sylweddau
Majella Pearce	Arolygydd gwasanaethau iechyd
Helen Boniface	Fferyllydd
Rachael Bubalo	Arolygydd Estyn
Alun Connick	Arolygydd Estyn
Sharon James	Arolygydd Estyn
Iolo Madoc Jones	Arolygydd rheoli troseddwy
Martyn Griffiths	Arolygydd rheoli troseddwy
Chris Simpson	Arolygydd rheoli troseddwy

Atodiad II: Cynnydd ar argymhellion a wnaethpwyd yn yr adroddiad diwethaf

Mae'r canlynol yn crynhoi prif ganfyddiadau'r adroddiad diwethaf ac yn rhestru'r holl argymhellion a wnaethpwyd, wedi'u rhoi o dan y pedwar prawf o garchar iach. Mae'r rhifau cyfeirio ar ddiwedd pob argymhelliad yn cyfeirio at leoliad y paragraff yn yr adroddiad blaenorol. Os yw argymhelliad wedi'i ailadrodd yn y prif adroddiad, mae ei rif paragraff newydd wedi'i nodi hefyd.

Diogelwch

Mae carcharorion, yn enwedig y rhai mwyaf agored i niwed, yn cael eu cadw'n ddiogel.

Yn yr arolygiad diwethaf, yn 2010, roedd gweithdrefnau derbyn a noson gyntaf yn awtomatig yn hytrach na chynorthwyl. Roedd gormod o amser cynefino'n cael ei dreulio dan glo mewn celloedd. Roedd y rhan fwyaf o garcharorion yn teimlo'n ddiogel. Roedd y trefniadau lleihau trais a gwrth fwlio'n gweithio'n foddhaol. Roedd sylw da'n cael ei roi i adnabod unrhyw ddyinion oedd yn cyflwyno risg hunanladdiad a hunan-niwed ond roedd angen gwella'r trefniadau monitro presennol. Roedd yr uned wahanu'n cynnig cyfleusterau sylfaenol ond derbyniol. Roedd y gweithdrefnau diogelwch yn rhesymol ond roedd angen mwy o graffu ar ddyfarniadau a'r defnydd o rym. Roedd yr arwyddion o gymryd cyffuriau anghyfreithlon yn isel ac roedd cymorth clinigol da i rai ar driniaeth cyfnewidion opioid. Roedd y canlyniadau ar gyfer carcharorion yn weddol dda yn erbyn y prawf carchar iach hwn.

Prif argymhellion

Dylid cyflwyno trefniadau noson gyntaf cynorthwyl gyda phwyslais ar les carcharorion, sy'n sicrhau bod pob newydd-ddyfodiad yn cael ei gyfweld yn breifat gan staff ag ymwybyddiaeth dda o unigolion agored i niwed a phroblemau iechyd meddwl a bod carcharorion yn setlo'n dda mewn celloedd sydd wedi'u paratoi'n briodol. (HP39) **Cyflawnwyd**

Argymhellion

Oni bai bod pryderon ynglŷn â gwarchod y cyhoedd, dylai pob carcharor, gan gynnwys rhai sy'n cael eu cadw yn yr uned troseddwr rhyw, gael cynnig galwad ffôn ddi-dâl ar ôl cyrraedd. (1.11)

Cyflawnwyd

Dylai carcharorion gael profiad o raglen gynefino amlddisgyblaeth ddiddorol sy'n eu cadw'n ddiwyd yn ystod y cyfnod cynefino. (1.23)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylai'r polisi lleihau trais gael ei ddatblygu ymhellach mewn ymgynghoriad â charcharorion a dylai amlinellu strategaeth y carchar i reoli lefelau trais ymhlith pob grŵp yn y carchar, gan gynnwys oedolion ifanc. (3.11)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylid gwella trefniadau goruchwyllo yn yr unedau preswyl ar amser bwyd i atal bygythiadau yn erbyn gweithwyr cownteri gweini bwyd. (3.12)

Cyflawnwyd

Dylid ymchwilio'n llawn i amheuron o fwlio i alluogi rheoli mwy effeithiol o dan gynlluniau cymorth cymunedol. (3.13)

Cyflawnwyd

Dylai staff gofal iechyd a disgyblaethau perthnasol eraill gyfrannu'n llawn i gynorthwyo carcharorion sy'n risg o hunanladdiad a hunan-niwed drwy bresenoldeb yn y cyfarfodydd carchar mwy diogel a lleihau trais. (3.29)

Cyflawnwyd

Dylai'r tîm carchar mwy diogel drafod yn fanwl y rhesymau pam fod oedolion ifanc wedi'u gorgynrychioli mewn achosion o hunan-niwed a bod strategaethau sy'n ateb eu hanghenion penodol yn cael eu cynnwys yn y polisi atal hunanladdiad a hunan-niwed. (3.30)

Cyflawnwyd

Dylai'r tîm carchar mwy diogel fonitro'r defnydd o chwilio heb ddillad, llety arbennig a gwahanu i garcharorion yr ystyrir hwynt yn risg hunan-niwed i sicrhau bod y defnydd yn briodol. (3.31)

Cyflawnwyd

Ni ddylai carcharorion gael eu rhoi ar ymweliadau caeedig oni bai bod tystiolaeth bendant sy'n eu cysylltu â gweithgarwch anghyfreithlon sy'n gysylltiedig ag ymweliadau. (7.6)

Cyflawnwyd

Dylai carcharorion sy'n derbyn triniaeth cyfnewidion opioid fod yn gallu dyrchafu drwy'r cynllun cymhellion ac ennill breintiau i'r lefel uwch. (7.36)

Heb ei gyflawni

Dylid ymchwilio'n drylwyr i ymchwiliadau disgyblu, beth bynnag yw ple'r carcharor, cyn i'r dyfarnwr ddod i benderfyniad. Dylid cofnodi rhesymau clir am y penderfyniadau, a dylai uwch reolwr wirio'r cofnodion i sicrhau eu hansawdd. (7.13)

Cyflawnwyd

Dylid dadansoddi'r data ar ddefnyddio grym yn gyson am batrymau a thueddiadau a chymryd camau priodol i roi sylw iddynt lle bo'n briodol. (7.19)

Cyflawnwyd

Dylid craffu'n gyson ar ddogfennau defnyddio grym i sicrhau bod yr holl ddefnydd o rym yn briodol a bod mesurau wedi'u cymryd i sefydlu'r ffeithiau lle nad oes digon o fanylion neu lle mae'r hanesion yn anghyson. (7.20)

Cyflawnwyd

Dylid symud carcharorion o lety arbennig cyn gynted ag y bo defnydd o'r llety hwnnw'n ddiangen. (7.21)

Cyflawnwyd

Dylai carcharorion yn yr uned wahanu gael eu chwilio heb ddillad ond pan fydd asesiad risg gweithredol yn nodi bod angen gwneud hynny. (7.26)

Cyflawnwyd

Dylai carcharorion sy'n aros yn yr uned wahanu am fwy na phytthefnos gael eu cefnogi gan gynlluniau gofal sy'n dangos dulliau amlddisgyblaeth o'u helpu i ddychwelyd i'r unedau normal. (7.27)

Cyflawnwyd

Dylid ond symud carcharorion o un uned wahanu i'r llall pan fydd hynny er lles y carcharor. (7.28)

Cyflawnwyd

Dylid rhoi moddion priodol bob tro ar y noson gyntaf i garcharorion sy'n gaeth i gyffuriau opioid, dylid dilyn cyfarwyddyd grŵp cleifion a hyfforddi nyrsys ar sut i'w ddefnyddio. (3.62)

Cyflawnwyd

Dylid gweinyddu methadon mewn amgylchedd diogel ac addas. (3.63)

Cyflawnwyd

Dylid sicrhau bod gan y gwasanaeth clinigol ar gyfer camddefnyddio sylweddau ddigon o adnoddau i gwrdd ag angen. (3.64)

Cyflawnwyd yn rhannol

Parch

Mae carcharorion yn cael eu trin mewn ffordd sy'n parchu eu hurddas dynol.

Yn yr arolygiad diwethaf, yn 2010, roedd y berthynas rhwng y staff a'r carcharorion yn weddol gadarnhaol ond roedd angen datblygu mwy ar waith y swyddogion personol. Roedd yr unedau preswyl yn lân a golau. Ychydig o'r carcharorion oedd yn fodlon â'r bwyd. Roedd trefniadau'r siop yn foddhaol. Ar y cyfan, roedd y cynllun IEP yn deg. Roedd y ddarpariaeth gan y gaplaniaeth yn dda. Roedd cysylltiadau hiliol yn gadarnhaol ond roedd angen mwy o waith mewn meysydd amrywiaeth eraill, yn enwedig i garcharorion gydag anableddau. Dywed y carcharorion fod oedi gyda rhai ceisiadau, ond ni allem olrhain hyn. Roedd y rhan fwyaf o gwynion yn cael atebion priodol. Roedd y gwasanaethau iechyd yn wael ac nid oeddent yn diwallu anghenion carcharorion. Nid oedd y canlyniadau ar gyfer carcharorion yn ddigon da yn erbyn y mesur carchar iach hwn.

Prif argymhellion

Dylai swyddogion personol ryngweithio'n gyson gyda'u carcharorion dynodedig a dod i wybod am eu hamgylchiadau personol. Dylent eu helpu i gadw mewn cysylltiad â'u teuluoedd ac i gwrdd ag anghenion adsefydlu tra'n adlewyrchu hyn mewn cofnodion rheolaidd o ansawdd da yn ffeiliau pob adain. (HP40)

Cyflawnwyd

Dylid cywiro problemau gyda'r system canfod tân fel mater o flaenoriaeth. (HP41)

Cyflawnwyd

Dylid adnabod carcharorion gydag anableddau, asesu eu hanghenion unigol a llunio cynlluniau gofal perthnasol ar eu cyfer tra'n sicrhau bod addasiadau addas yn cael eu gwneud i ateb eu hanghenion. (HP42)

Cyflawnwyd

Dylid cyflawni asesiad llawn o anghenion iechyd, gan gynnwys darpariaeth iechyd meddwl. Dylai hyn gynnwys adolygiad llawn o'r holl lefelau staff gofal iechyd i sicrhau bod digon o staff nyrsio cymwysedig a gweithwyr iechyd proffesiynol eraill ynghyd â chymorth gweinyddol i ddarparu gwasanaeth iechyd, diogel, boddhaol a chynhwysfawr sy'n cyd-fynd â gwasanaethau yn y gymuned ac sy'n ateb anghenion penodol carcharorion y Parc. (HP43)

Cyflawnwyd yn rhannol

Argymhellion

Ni ddylai carcharorion na chafwyd yn euog orfod rhannu celloedd gyda charcharorion a gafwyd yn euog. (2.10) **Cyflawnwyd**

Dylai carcharorion fod yn gallu defnyddio'r ffôn yn breifat. (2.11)

Heb ei gyflawni (argymhelliad wedi'i ailadrodd fel pwynt cadw tŷ 2.12)

Dylai clychau'r celloedd fod yn gweithio'n iawn, dylid ymateb iddynt yn ddi-oed a dylai rheolwyr fonitro'n gyson y rhesymau dros unrhyw oedi. (2.12)

Cyflawnwyd

Dylai carcharorion gael ateb i'w ceisiadau o fewn tri diwrnod. (3.41)

Heb ei gyflawni (argymhelliad wedi'i ailadrodd fel pwynt cadw tŷ 2.13)

Dylid sefydlu cyngor carcharorion gyda chynrychiolwyr o bob rhan o'r carchar, wedi'i gadeirio a'i fynychu gan uwch reolwyr. (2.24)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylid cael polisi amrywiaeth cyfoes sy'n seiliedig ar ddadansoddiad priodol o anghenion, ac sy'n disgrifio sut fydd amrywiol anghenion y carcharorion yn cael eu cwrdd a'u monitro, ac wedi'i reoli gan bwyllgor amrywiaeth amlddisgyblaeth i ddelio â phob un o'r meysydd amrywiaeth, ac wedi'i gefnogi gan gynlluniau gweithredu targed. (4.4)

Cyflawnwyd

Dylid hyfforddi'r staff i gyd a dylent dderbyn hyfforddiant gloywi rheolaidd mewn cydraddoldeb hiliol ac amrywiaeth. (4.14) **Cyflawnwyd yn rhannol**

Dylai'r tîm gweithredu cydraddoldeb hiliol (REAT) ymchwilio'n llawn i unrhyw arwyddion o driniaeth anghyfartal sy'n codi o ddata SMART, a dylai gynnwys sut mae swyddi'n cael eu dyrannu gan gynnwys rhai ar yr adeiniau. Dylid cofnodi canlyniadau unrhyw ymchwiliad a pha gamau a gymerwyd yng nghofnodion y cyfarfodydd REAT. (4.15)

Cyflawnwyd

Dylai ymgynghori gyda charcharorion du a lleiafrifoedd ethnig gynnwys grwpiau ffocws sy'n agored i'r holl garcharorion du a lleiafrifoedd ethnig. (4.16)

Cyflawnwyd

Dylid hyfforddi gweithwyr cyd-gymorth gwladolion tramor i gyflawni eu rôl, dylid goruchwyllo a monitro eu gwaith a dylent fod yn gallu ymweld â gwahanol unedau i roi cymorth i garcharorion sy'n wladolion tramor. (4.26)

Cyflawnwyd

Dylid defnyddio'r gwasanaeth cyfieithu dros y ffôn pan fo'i angen i gyfathrebu gyda charcharorion sy'n deall ond ychydig o Saesneg. (4.27)

Cyflawnwyd

Dylai fod gan bob carcharor sydd angen help mewn argyfwng gynllun gadael mewn argyfwng a dylai staff fod yn ymwybodol o bwy ydynt a ble y maent. (4.34)

Cyflawnwyd

Dylid asesu pob carcharor hŷn i nodi unrhyw anghenion penodol a dylai fod gan rai sydd angen gynllun gofal amlddisgyblaeth yn nodi sut fydd eu hanghenion, gan gynnwys rhai cymdeithasol, yn cael eu cwrdd. (4.35)

Cyflawnwyd

Dylid cael cynllun gofalwr cydnabyddedig ar gyfer carcharorion hŷn a charcharorion ag anableddau sydd angen cymorth. (4.36)

Cyflawnwyd

Dylai'r tîm uwch reolwyr fonitro a dadansoddi'r data sy'n cael ei gasglu ar gwynion i nodi unrhyw dueddiadau newydd neu feysydd pryder a chofnodi unrhyw gamau a gymerir yng nghofnodion ei gyfarfodydd. (3.42)

Cyflawnwyd

Dylid cynnal dadansoddiad o anghenion i weld a yw'r gwasanaethau cyfreithiol presennol yn cwrdd ag anghenion y carcharor, a darparu gwasanaethau fel bo angen. (3.50)

Cyflawnwyd

Dylid newid y system o symud carcharorion i fynychu eu hapwyntiadau iechyd fel mater o flaenoriaeth, gyda'r nifer sy'n cael eu cadw yn yr ystafell aros gofal iechyd yn cael ei gyfyngu'n rhesymol, a'r ystafell hon i gael ei goruchwyllo'n effeithiol gan swyddogion. (5.8)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylid ail-ddodrefnu'r ystafelloedd triniaeth ar yr adeiniau i sicrhau eu bod yn cwrdd â chanllawiau rheoli heintiau. (5.9)

Heb ei gyflawni

Dylai swyddogion yr adeiniau bob amser fod yn bresennol i oruchwyllo carcharorion sy'n derbyn eu moddion. Ni ddylai byth fwy nag un carcharor fod wrth yr hatsh ar unrhyw adeg. (5.10)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylid a monitro'r oruchwyliaeth glinigol a dylid rhoi amser wedi'i warchod i'r staff gyfrannu ato. (5.20)

Cyflawnwyd

Dylid adolygu'r holl gyfarpar brys a chyflwyno gweithdrefnau i sicrhau bod y cyfarpar hwn yn cael ei archwilio'n gyson, gyda dogfennau i gadarnhau hyn. (5.21)

Cyflawnwyd

Wrth dderbyn carcharorion, ni ddylid cwblhau'r sgrinio iechyd eilaidd ar yr un pryd â'r sgrinio iechyd cychwynnol. (5.27)

Cyflawnwyd

Dylid cyflwyno system apwyntiadau gofal iechyd effeithlon y gellir ei harchwilio, i sicrhau bod y carcharorion yn cael gwybod am apwyntiadau mewnol cyn gynted â phosibl ac yn gallu gweld meddyg o fewn amseroedd targed y GIG. Dylid archwilio'r rhestrau aros presennol a chymryd camau i leihau unrhyw gyfnodau aros sy'n rhy hir. (5.28)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylai rhaglenni hybu iechyd sicrhau fod ystod lawn o frechiadau'n cael eu cynnig, bod condomau a dulliau atal cenhedlu eraill ar gael a bod clinigau dynion iach yn cael eu rhedeg. (5.29)

Cyflawnwyd

Dylid cyflwyno gwasanaethau gofal dydd i garcharorion â chyflyrau corfforol hirdymor neu i rai gyda chyflyrau iechyd meddwl. (5.30)

Cyflawnwyd

Dylid rhoi'r gorau i ddirprwyo'r drefn rhannu moddion. (5.37)

Cyflawnwyd

Dylai'r fferyllydd ddarparu sesiynau cwnsela, clinigau dan ofal y fferyllydd, archwiliad clinigol ac adolygiad o foddion. (5.38)

Cyflawnwyd

Dylai dau aelod o staff gofal iechyd weinyddu'r holl gyffuriau a reolir, yn unol â chanllawiau'r Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth. (5.39)

Cyflawnwyd

Dylid dilyn cyfarwyddiadau grŵp cleifion (PDG). Dylid cadw copi o'r gwreiddiol yn y fferyllfa a dylai'r holl staff perthnasol ddarllen a llofnodi'r Cyfarwyddiadau Grŵp Cleifion. (5.40)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylai'r pwyllgor moddion a therapiwtig adolygu'r polisi mewn meddiant i sicrhau ei fod yn cael ei weithredu'n gyson. (5.41)

Cyflawnwyd

Dylai'r deintydd gyflwyno ffigurau rheolaidd o nifer y cleifion a welodd a'r driniaeth a roddwyd drwy system y gellir ei monitro. (5.50)

Cyflawnwyd

Dylid cyflwyno protocolau i sicrhau safonau gofynnol o gadw cofnodion clinigol, yn unol â'r canllawiau presennol. (5.51)

Cyflawnwyd

Dylai'r nyrsys iechyd meddwl safonol gael amser wedi'i warchod i gynnal clinigau iechyd meddwl sylfaenol rheolaidd. (5.59)

Cyflawnwyd

Dylid cymryd camau brys i leihau'r rhestrau aros iechyd meddwl sylfaenol. (5.60)

Cyflawnwyd

Dylai bwyd gael ei weini ar dymheredd addas gan staff wedi'u gwisgo a'u hyfforddi'n briodol. (8.7)

Cyflawnwyd

Dylai unrhyw garcharor sy'n cyrraedd heb unrhyw arian preifat gael cynnig benthyciad addas o hyd at wythnos o gyflog i'w wario yn siop y carchar, gyda'r swm yn cael ei ad-dalu mewn rhandaliadau dros amser. (8.13)

Cyflawnwyd

Gweithgareddau i bwrpas

Mae carcharorion yn gallu, ac mae disgwyl iddynt, gymryd rhan mewn gweithgareddau sy'n debygol o fod o fudd iddynt.

Yn yr arolygiad diwethaf, yn 2010, roedd yr amser allan o'r gell yn amrywio'n fawr ond roedd yn wael iawn i rai heb weithgareddau pwrpasol ac roedd gormod o'r dynion yn treulio llawer o amser dan glo yn eu cell. Roed ansawdd y dysgu a'r sgiliau a'r cyflawni'n dda, ond roedd rhy ychydig o leoedd i gyd-fynd ag anghenion y boblogaeth. Dim ond llyfrgell fach dros dro oedd yno tra bod un newydd yn cael ei datblygu. Roedd y cyfleusterau Addysg Gorfforol, a'r mynediad atynt, ar y cyfan, yn dda ond ychydig oedd ar gael ar gyfer anghenion arbennig. Nid oedd canlyniadau ar gyfer carcharorion yn ddigon da yn erbyn y prawf carchar iach hwn.

Prif argymhelliad

Dylid darparu digon o weithgareddau addysg a gwaith fel bod y dynion i gyd yn cael rhywbeth pwrpasol i'w wneud yn ystod y diwrnod gwaith. (HP44) **Cyflawnwyd**

Argymhellion

Dylai fod gan y carcharorion i gyd gyfle i beidio â bod dan glo am y rhan fwyaf o'r diwrnod craidd. (6.41)

Heb ei gyflawni (argymhelliad wedi'i ailadrodd 3.5)

Dylai fod gan y carcharorion i gyd gyfle i dreulio o leiaf awr bob dydd yn yr awyr iach. (6.42)

Cyflawnwyd

Dylai'r athrawon i gyd ddefnyddio asesiadau sgiliau sylfaenol i gynllunio i wella dysgwyr unigol. (6.11)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylid gwella'r cymorth sydd ar gael i garcharorion gydag anawsterau dysgu mwy cymhleth neu benodol. (6.12)

Cyflawnwyd

Dylid cryfhau'r cymorth, y cyngor a'r cyfarwyddyd gyrfaoedd annibynnol a roddir yn fuan yn nedfrydau'r carcharorion i sicrhau eu bod yn goleuo eu cynlluniau dedfrydu ac addysg. (6.13)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylid gwella ystod ac ansawdd y swyddi i garcharorion agored i niwed fel bod yr holl garcharorion sy'n gweithio yn cyfrannu at weithgareddau i bwrpas. (6.22)

Cyflawnwyd

Dylid gwella achrediad ar gyfer sgiliau sylfaenol y carcharorion. (6.23)

Cyflawnwyd

Dylai'r sesiynau addysg i gyd adael i ddysgwyr gael seibiant a dylid cynllunio'r sesiynau'n fwy effeithiol i ddarparu ar gyfer dysgwyr na allant ganolbwyntio am gyfnodau hir. (6.28)

Cyflawnwyd

Dylid gwella'r ddarpariaeth i godi ymwybyddiaeth o hanes, iaith a diwylliant Cymru a dylid annog siaradwyr Cymraeg i ddefnyddio eu sgiliau iaith. (6.29)

Cyflawnwyd yn rhannol

Dylid cynnig mwy o gyfleoedd i garcharorion hŷn a rhai ag anabledau corfforol i gymryd rhan mewn gweithgareddau sy'n gorfforol ysgafnach. (6.37)

Cyflawnwyd

Adsefydlu

Mae carcharorion yn cael eu paratoi ar gyfer eu rhyddhau'n ôl i'r gymuned ac yn cael help effeithiol i leihau'r tebygolrwydd y byddant yn aildroseddu.

Yn yr arolygiad diwethaf, yn 2010, roedd y gwasanaethau adsefydlu'n cael eu cyfeirio'n dda ond roedd angen strategaeth ddiwygiedig i gyd-fynd â'r newidiadau i ddod yn y boblogaeth. Roedd y trefniadau rheoli troseddwr a chynllunio dedfrydau yn dda ac roedd gwasanaethau ail-integreiddio effeithiol. Roedd ystod resymol o raglenni'n cael eu rhedeg. Talwyd sylw da iawn i faterion teuluol. Roedd gwasanaethau a rhaglenni priodol i ddefnyddwyr sylweddau'n cael eu darparu i'w helpu i adsefydlu'n llwyddiannus. Roedd y canlyniadau i garcharorion yn dda yn erbyn y prawf carchar iach hwn.

Prif argymhelliad

Dylid cyflwyno strategaeth lleihau troseddu ddiwygiedig i gyd-fynd â'r newidiadau i ddod yn y boblogaeth, yn seiliedig ar ddadansoddiad diweddar ac effeithiol o anghenion sy'n nodi sut fydd anghenion adsefydlu penodol grwpiau arbennig o garcharorion yn cael eu cwrdd. (HP45)

Cyflawnwyd yn rhannol

Argymhellion

Dylai rheolwyr rhanbarthol adolygu'r prosesau cyrffiw cadw yn y cartref a rhyddhau ar drwydded dros dro i sicrhau bod penderfyniadau risg penodol yn cael eu gwneud. (9.23)

Cyflawnwyd

Dylai fforymau chwarterol i drafod materion yn ymwneud â charcharorion gyda dedfrydau amhenodol er mwyn gwarchod y cyhoedd fod yn agored i'r holl garcharorion perthnasol. (9.30)

Cyflawnwyd

Dylid ymestyn y gwasanaeth CARAT i gwrdd ag anghenion y boblogaeth, gan gynnwys gwaith parhaus gyda charcharorion lle mai eu hunig broblem yw alcohol. (9.52)

Cyflawnwyd

Ni ddylid disgwyl i ymwelwyr gael ymweliadau caeedig, ac ôl i gi cyffuriau nodi hynny unwaith, heb unrhyw wybodaeth ddiogelwch ychwanegol. (9.68)

Heb ei gyflawni

Dylai gwybodaeth a chymorth fod ar gael gan staff cefnogi teuluoedd Parc ym mhob sesiwn. (9.69)

Cyflawnwyd

Dylai'r diwrnodiau teulu fod yn agored i'r carcharorion i gyd, beth bynnag yw eu statws yn y cynllun cymhellion ac ennill breintiau ac ar sail asesiad risg unigol. (9.70)

Cyflawnwyd

Atodiad III: Proffil poblogaeth y carchar

Sylwer: cafodd y ffigurau canlynol eu cyflenwi gan y sefydliad ac os oes gwallau, rhai'r sefydliad ei hun ydynt.

Statws	18–20 oed	21 a throsodd	%
Wedi eu dedfrydu	137	979	88.2
Wedi eu galw'n ôl	3	88	7.2
Cafwyd yn euog ond heb eu dedfrydu	0	24	1.9
Remand	1	28	2.3
Carcharorion a gedwir yn y ddalfa	0	6	0.5
Cyfanswm	141	1,125	

Dedfryd	18–20 oed	21+ oed	%
Heb eu dedfrydu	1	52	4.2
Llai na chwe mis	12	3	1.2
Rhwng chwe mis a 12 mis	10	3	1
Rhwng 12 mis a 2 flynedd	38	13	4
Rhwng 2 flynedd a 4 blynedd	50	387	34.6
Rhwng 4 blynedd a 10 mlynedd	28	408	34.4
10 mlynedd a mwy (nid am oes)	2	209	16.7
ISPP (dedfrydau amhenodol i warchod y cyhoedd)	0	50	3.9
Cyfanswm	141	1,125	

Oed	Nifer y carcharorion	%
O dan 21 oed: <i>ieuengaf = 18</i>	141	11.1
Rhwng 21 a 29 oed	423	33.4
Rhwng 30 a 39 oed	337	26.6
Rhwng 40 a 49 oed	193	15.2
Rhwng 50 a 59 oed	96	7.5
Rhwng 60 a 69 oed	55	4.3
70 oed+: <i>oed mwyaf = 86 oed</i>	21	1.6
Cyfanswm	1,266	

Cenedligrwydd	18–20 oed	21+ oed	%
Prydeinig	136	1,088	96.6
Gwladolion tramor	5	34	3
Cyfanswm	141	1,122	

Categori diogelwch	18–20 oed	21+ oed	%
Dim categori heb eu dedfrydu	1	52	4.2
Categori B	0	248	19.6
Categori C	0	777	61.4
Categori D	0	21	1.6
Troseddwyr Ifanc Caeddig	140	27	13.2
Cyfanswm	141	1,125	

Ethnigrwydd	18–20 oed	21+ oed	%
Gwyn			
Prydeinig	122	988	87.6
Gwyddelig	1	10	0.8
Sipsiwn/Teithwyr Gwyddelig	1	8	0.7
Gwyn arall	0	12	0.9
	124	1018	
Cymysg			
Gwyn a Du Caribiaidd	3	16	1.5
Gwyn a Du Affricanaidd	2	3	0.3
Gwyn ac Asiaidd	1	3	0.3
Cymysg arall	0	6	0.4
	6	28	
Asiaidd neu Asiaidd Prydeinig			
Indiaidd	0	6	0.4
Pacistanaidd	0	19	1.5
Bangladeshaid	0	5	0.3
Tsieineaidd	0	2	0.1
Asiaidd arall	2	9	0.8
	2	41	
Du neu Ddu Prydeinig			
Caribiaidd	1	15	1.2
Affricanaidd	3	10	1
Du arall	1	6	0.5
	5	31	
Grŵp ethnig arall			
Arabaidd	1	2	0.2
Grŵp ethnig arall	1	1	0.1
	2	3	
Heb nodi	2	4	0.4
Cyfanswm	141	1,125	

Crefydd	18–20 oed	21+ oed	%
Bedyddiwr	0	8	0.6
Eglwys Loegr	1	92	7.3
Catholig	13	142	12.2
Enwadau Cristnogol eraill	36	249	22.5
Mwslemaidd	13	97	8.6
Sikh	0	5	0.3
Hindw	0	1	0.07
Bwdhaidd	0	24	1.8
Iddewig	0	8	0.6
Arall	0	20	1.5
Dim crefydd	78	479	43.9
Cyfanswm	141	1,125	

Grŵp demograffig arall	18–20 oed	21+ oed	%
Cyn aelod o'r lluoedd arfog	2	66	0.6
Cyfanswm	2	66	

Carcharorion wedi'u dedfrydu'n unig

Hyd yr arhosiad	18–20 oed		21+ oed	
	Nifer	%	Nifer	%
Llai nag 1 mis	42	3.3	69	5.4
Rhwng 1 mis a 3 mis	35	2.7	136	10.7
Rhwng 3 mis a chwe mis	31	2.4	200	15.7
Rhwng chwe mis a blwyddyn	22	1.7	334	26.3
Rhwng blwyddyn a dwy flynedd	7	0.5	216	17
Rhwng 2 a 4 blynedd	3	0.01	106	8.3
Mwy na 4 blynedd	0	0	10	0.7
Cyfanswm	140		1,071	

Carcharorion wedi'u dedfrydu'n unig

	18–20 oed	21+ oed	%
Gwladolion tramor wedi'u cadw ar ôl i'w dedfryd ddod i ben	1	4	0.3
Cyfanswm	1	4	

Carcharorion heb eu dedfrydu'n unig

Hyd yr arhosiad	18–20 oed		21+ oed	
	Nifer	%	Nifer	%
Llai nag 1 mis	0	0	7	0.5
Rhwng 1 mis a 3 mis	0	0	20	1.5
Rhwng 3 mis a chwe mis	1	0.07	12	0.9
Rhwng chwe mis a blwyddyn	0	0	10	0.7
Rhwng blwyddyn a dwy flynedd	0	0	1	0.07
Rhwng 2 a 4 blynedd	0	0	2	0.1
Cyfanswm	1		52	

Prif drosedd	18–20 oed	21+ oed	%
Trais yn erbyn y person	38	177	16.9
Troseddau rhywiol	10	195	16.1
Bwrglera	32	187	14.9
Lladrata	32	132	12.9
Dwyn a thrafod nwyddau wedi'u dwyn	4	19	1.8
Twyllo a ffugio	1	0	0.07
Troseddau cyffuriau	17	197	16.9
Troseddau eraill	0	218	17.2
Trosedd heb ei chofnodi / gwarant i ddal	7	0	0.5
Cyfanswm	141	1,125	

Atodiad IV: Crynodeb o'r holiaduron a'r cyfweiliadau â charcharorion

Methodoleg arolwg y carcharorion

Cynhaliwyd arolwg gwirfoddol, cyfrinachol a dienw o gyfran gynrychioliadol o oedolion yn y carchar ar gyfer yr arolygiad hwn. Roedd canlyniad yr arolwg yn cyfrannu at y dystiolaeth ar gyfer yr arolygiad hwn.

Sampl

Roedd yr arolwg yn seiliedig ar sampl cynrychioliadol o'r oedolion a gedwir yn y carchar. Gan ddefnyddio fformwla ystadegol ddibynadwy a gyflenwyd gan ystadegydd o un o adrannau'r llywodraeth aethom ati i gyfrifo maint y sampl oedd ei angen i sicrhau bod canfyddiadau ein harolwg yn adlewyrchu profiadau poblogaeth gyfan y sefydliad. Yna detholwyd ymatebwyr ar hap o allbrint o boblogaeth P-NOMIS drwy ddefnyddio dull sampl systematig haenedig. Roeddem hefyd yn sicrhau bod cyfran y carcharorion du a lleiafrifoedd ethnig yn y sampl yn adlewyrchu'r gyfran yn y carchar yn gyffredinol.

Dosbarthu a chasglu'r holiaduron

Gwnaethpwyd pob ymdrech i ddsbarthu'r holiaduron yn bersonol i'r ymatebwyr. Roedd hyn yn rhoi cyfle i'r ymchwilyr i egluro diben yr arolwg ac i ateb unrhyw gwestiynau oedd gan yr ymatebwyr. Roeddem hefyd yn pwysleisio natur wirfoddol yr arolwg ac yn rhoi sicrwydd iddynt am gyfrinachedd ac annibyniaeth yr Arolygiaeth. Roedd yr wybodaeth hon yn cael ei rhoi'n ysgrifenedig hefyd ar glawr blaen yr holiadur.

Mae ein harolwg ar gael mewn nifer o wahanol ieithoedd a thrwy wasanaeth cyfieithu dros y ffôn i ymatebwyr na allant ddarllen Saesneg. Roedd ymatebwyr ag anawsterau llythrennedd yn cael cynnig y dewis o gyfweiliad.

Gofynnwyd i ymatebwyr beidio rhoi eu henw ar yr holiadur. Er mwyn sicrhau cyfrinachedd, gofynnwyd i ymatebwyr selio eu holiadur wedi'i gwblhau yn yr amlen a roddwyd ac un ai ei roi'n ôl i aelod o dîm yr ymchwil ar adeg benodol neu ei adael yn eu hystafell er mwyn ei gasglu oddi yno.

Nodwyd y rhai a wrthododd ei lenwi ac ni wnaethpwyd ymdrech i chwilio am rai i gymryd eu lle.

Yr ymateb i'r holiadur

Ar adeg yr arolwg ar 9 Gorffennaf 2013, roedd cyfanswm yr oedolion a oedd yn cael eu dal yng Ngharchar EM a Sefydliad Troseddwy'r Ifanc y Parc yn 1,247. Gan ddefnyddio'r dull a ddisgrifiwyd uchod, dosbarthwyd holiadur i sampl o 229 o garcharorion.

Dychwelwyd cyfanswm o 200 o holiaduron wedi'u cwblhau, sef cyfradd ymateb o 87%. Roedd hyn yn cynnwys un holiadur a gwblhawyd drwy gyfweiliad. Gwrthododd un ar ddeg o ymatebwyr gwblhau holiadur, ni ddychwelwyd 10 a dychwelwyd wyth heb eu llenwi.

Adain/Uned	Nifer yr arolygon wedi'u cwblhau a ddychwelwyd
Adain A	52
Adain B	57
Adain C	4
Adain D	18
Adain H	3
Adain T	45
Adain U	0

Cyflwyno canlyniadau'r arolwg a dadansoddiad

Ar y tudalennau nesaf rydym yn cyflwyno canlyniadau arolwg Carchar EM a Sefydliad Troseddwy'r Ifanc y Parc.

I ddechrau, rhoddir dadansoddiad llawn o'r ymateb i bob cwestiwn. Yn y dadansoddiad llawn hwn mae pob canran, gan gynnwys rhai ar gyfer cwestiynau wedi'i hidlo, yn cyfeirio at y sampl llawn. Mae canrannau wedi'u talgrynnu ac felly efallai na fyddant yn rhoi cyfanswm o 100%.

Rydym hefyd yn cyflwyno nifer o ddadansoddiadau cymharol. Ym mhob un o'r dadansoddiadau cymharol sy'n dilyn, mae gwahaniaethau 'ystadegol arwyddocaol'⁸ yn cael eu dangos drwy eu lliwio. Mae canlyniadau sy'n sylweddol well wedi'u lliwio'n wyrdd, mae canlyniadau sy'n sylweddol waeth wedi'u lliwio'n las. Os nad oes arwyddocâd ystadegol i'r gwahaniaeth nid ydynt wedi'u lliwio. Defnyddiwyd lliw oren i ddangos gwahaniaeth ystadegol arwyddocaol ym manylion cefndir y carcharorion.

Mae cwestiynau wedi'u hidlo wedi'u nodi'n glir a rhoddir esboniad o'u blaen sut y defnyddiwyd yr hidl. Mae canrannau ar gyfer cwestiynau wedi'u hidlo'n cyfeirio at nifer yr ymatebwyr a hidlwyd i'r cwestiwn hwnnw. Ym mhob cwestiwn arall, mae canrannau'n cyfeirio at y sampl cyfan. Mae pob ymateb coll wedi'u gadael allan o'r dadansoddiadau.

Gall canrannau a ddangosir yn y dadansoddiad llawn amrywio rywfaint oddi wrth y rhai a ddangosir yn y dadansoddiadau cymharol. Y rheswm am hyn yw bod y data wedi'i bwysoli i alluogi cymariaethau ystadegol dilys rhwng sefydliadau.

Cyflwynir y dadansoddiadau cymharol canlynol:

- Ymatebion i'r arolwg presennol yng Ngharchar EM a Sefydliad Troseddwy'r Ifanc y Parc yn 2013 wedi'u cymharu ag ymatebion gan garcharorion a holwyd mewn carchardai hyfforddi categori C a chategori B eraill. Mae'r ffigur cymharol yn seiliedig ar bob ymateb o arolygon carchardai a gynhaliwyd mewn 40 carchar hyfforddi categori C a naw categori B ers Ebrill 2008.
- Ymatebion i'r arolwg presennol yng Ngharchar EM a Sefydliad Troseddwy'r Ifanc y Parc yn 2013 wedi'u cymharu ag ymatebion gan garcharorion a holwyd yng Ngharchar EM a Sefydliad Troseddwy'r Ifanc y Parc yn 2010.
- Cymhariaeth yn arolwg 2013 rhwng ymatebion carcharorion gwyn a rhai o grŵp du a lleiafrifol ethnig.
- Cymhariaeth yn arolwg 2013 rhwng ymatebion carcharorion Mwslemaidd a rhai nad ydynt yn Fwslemaidd.
- Cymhariaeth yn arolwg 2013 rhwng ymatebion carcharorion sy'n ystyried bod ganddynt anabledd a rhai nad ydynt yn ystyried bod ganddynt anabledd.
- Cymhariaeth yn arolwg 2013 rhwng rhai sy'n 50 oed a throsodd a rhai o dan 50 oed.
- Cymhariaeth yn arolwg 2013 rhwng rhai sy'n 21 oed ac iau a rhai dros 21 oed.
- Cymhariaeth yn arolwg 2013 rhwng yr adeiniau carcharorion agored i niwed (adeiniau C, D ac X) a gweddill y sefydliad.

⁸ Mae gwahaniaeth ystadegol arwyddocaol rhwng y ddau sampl yn un sy'n annhebygol o ddigwydd drwy siawns yn unig, ac y gellir tybio felly eu bod yn cynrychioli gwahaniaeth gwirioneddol rhwng y ddwy boblogaeth. Pennir ein lefel arwyddocaol ar 0.05 sy'n golygu bod y tebygolrwydd bod y gwahaniaeth yn digwydd drwy siawns yn ddim ond 5%.

Crynodeb o'r arolwg

Adran I: Amcanoch chi

C1.2	Faint yw eich oed chi?		
	<i>O dan 21</i>		22 (11%)
	<i>21 - 29</i>		69 (35%)
	<i>30 - 39</i>		47 (24%)
	<i>40 - 49</i>		34 (17%)
	<i>50 - 59</i>		19 (10%)
	<i>60 - 69</i>		7 (4%)
	<i>70 a throsodd</i>		0 (0%)
C1.3	A gawsoch eich dedfrydu?		
	<i>Do</i>		174 (88%)
	<i>Do – wedi fy ngalw'n ôl</i>		12 (6%)
	<i>Naddo – aros am dreial</i>		8 (4%)
	<i>Naddo – aros i gael fy nedfrydu</i>		3 (2%)
	<i>Naddo – aros i gael fy alltudio o'r wlad</i>		1 (1%)
C1.4	Pa mor hir yw eich dedfryd?		
	<i>Heb gael fy nedfrydu</i>		12 (6%)
	<i>Llai na 6 mis</i>		7 (4%)
	<i>Rhwng 6 mis a blwyddyn</i>		2 (1%)
	<i>Rhwng blwyddyn a 2 flynedd</i>		10 (5%)
	<i>Rhwng dwy flynedd a 4 blynedd</i>		69 (35%)
	<i>Rhwng 4 blynedd a 10 mlynedd</i>		59 (30%)
	<i>10 mlynedd neu fwy</i>		33 (17%)
	<i>IPP (dedfryd amhenodol i warchod y cyhoedd)</i>		4 (2%)
	<i>Oes</i>		0 (0%)
C1.5	A ydych chi'n dod o wlad dramor yn wreiddiol? (h.y. nid ydych yn un o ddinasyddion y DU)		
	<i>Ydw</i>		8 (4%)
	<i>Nac ydw</i>		184 (96%)
C1.6	A ydych chi'n deall Saesneg llafar?		
	<i>Ydw</i>		199 (100%)
	<i>Nac ydw</i>		0 (0%)
C1.7	A ydych chi'n deall Saesneg ysgrifenedig?		
	<i>Ydw</i>		196 (98%)
	<i>Nac ydw</i>		3 (2%)
C1.8	Beth yw eich tarddiad ethnig?		
	<i>Gwyn – Prydeinig (Sais/ Cymrol Albanwr/Gwyddel Gogledd Iwerddon)</i>	167 (84%)	<i>Asiaidd neu Asiaidd Prydeinig - Tsieineaidd</i> 1 (1%)
	<i>Gwyn – Gwyddel</i>	1 (1%)	<i>Asiaidd neu Asiaidd Prydeinig - arall</i> 0 (0%)
	<i>Gwyn - arall</i>	6 (3%)	<i>Tarddiad cymysg – gwyn a du Caribiaidd</i> 9 (5%)
	<i>Du neu Ddu Prydeinig - Caribiaidd</i>	2 (1%)	<i>Tarddiad cymysg - gwyn a du Affricanaidd</i> 1 (1%)
	<i>Du neu Ddu Prydeinig - Affricanaidd</i>	1 (1%)	<i>Tarddiad cymysg – gwyn ac Asiaidd</i> 0 (0%)
	<i>Du neu Ddu Prydeinig - arall</i>	3 (2%)	<i>Tarddiad cymysg - arall</i> 2 (1%)

<i>Asiaidd neu Asiaidd Prydeinig - Indiaidd</i>	1 (1%)	<i>Arabaid</i>	0 (0%)
<i>Asiaidd neu Asiaidd Prydeinig – Pacistanaidd</i>	4 (2%)	<i>Grŵp ethnig arall</i>	1 (1%)
<i>Asiaidd neu Asiaidd Prydeinig - Bangladeshaid</i>	0 (0%)		

C1.9 A ydych chi'n ystyried eich hun i fod yn Sipsiwn/ Romani/ Teithiwr?

<i>Ydw</i>	5 (3%)
<i>Nac ydw</i>	192 (97%)

C1.10 Beth yw eich crefydd?

<i>Dim</i>	100 (51%)	<i>Hindwaid</i>	0 (0%)
<i>Eglwys Loegr</i>	31 (16%)	<i>Iddewig</i>	1 (1%)
<i>Catholig</i>	19 (10%)	<i>Mwslemaidd</i>	20 (10%)
<i>Protestant</i>	2 (1%)	<i>Sikh</i>	1 (1%)
<i>Enwad Cristnogol arall</i>	9 (5%)	<i>Arall</i>	9 (5%)
<i>Bwdhaidd</i>	5 (3%)		

C1.11 Sut fydddech chi'n disgrifio'ch cyfeiriadedd rhywiol?

<i>Heterorywiol/ Strêt</i>	190 (97%)
<i>Gwrygydiol/Hoyw</i>	2 (1%)
<i>Deurywiol</i>	4 (2%)

C1.12 A ydych chi'n ystyried bod gennych anabledd? (h.y. a oes angen help arnoch gydag unrhyw anghenion corfforol, meddyliol neu ddysgu tymor hir)

<i>Ydw</i>	44 (22%)
<i>Nac ydw</i>	154 (78%)

C1.13 A ydych chi'n gyn aelod o'r lluoedd arfog?

<i>Ydw</i>	10 (5%)
<i>Nac ydw</i>	190 (95%)

C1.14 Ai hwn yw'r tro cyntaf i chi fod yn y carchar?

<i>Ie</i>	65 (33%)
<i>Nage</i>	135 (68%)

C1.15 A oes gennych chi blant o dan 18 oed?

<i>Oes</i>	101 (51%)
<i>Nac oes</i>	99 (50%)

Adran 2: Llysoedd, gwasanaethau trosglwyddo a hebrwng**C2.1 Ar eich siwrnai ddiweddaraf yma, am faint o amser oeddech chi yn y fan?**

<i>Llai na 2 awr</i>	150 (75%)
<i>2 awr neu fwy</i>	36 (18%)
<i>Ddim yn cofio</i>	14 (7%)

C2.2 Ar eich siwrnai ddiweddaraf yma, a gawsoch chi gynnig rhywbeth i'w fwyta neu yfed?

<i>Roedd fy siwrnai'n llai na dwy awr</i>	150 (75%)
<i>Do</i>	19 (10%)
<i>Naddo</i>	27 (14%)
<i>Ddim yn cofio</i>	3 (2%)

C2.3 Ar eich siwrnai ddiweddaraf yma, a gawsoch chi gynnig toriad i ddefnyddio'r toiled?

<i>Roedd fy siwrnai'n llai na dwy awr</i>	150 (76%)
<i>Do</i>	1 (1%)

	Naddo	45 (23%)
	Ddim yn cofio	1 (1%)
C2.4	Ar eich siwrnai ddiweddaraf yma, a oedd y fan yn lân?	
	Oedd	119 (60%)
	Nac oedd	62 (31%)
	Ddim yn cofio	18 (9%)
C2.5	Ar eich siwrnai ddiweddaraf yma, a oeddech chi'n teimlo'n ddiogel?	
	Oeddwn	160 (81%)
	Nac oeddwn	30 (15%)
	Ddim yn cofio	8 (4%)
C2.6	Ar eich siwrnai ddiweddaraf yma, sut gawsoch chi eich trin gan y staff hebrwng?	
	Yn dda iawn	43 (22%)
	Yn dda	97 (49%)
	Yr un o'r ddau	46 (23%)
	Yn wael	7 (4%)
	Yn wael iawn	0 (0%)
	Ddim yn cofio	6 (3%)
C2.7	Cyn i chi gyrraedd, a gawsoch chi unrhyw beth neu a ddywedwyd wrthyfych eich bod yn dod yma? (ticiwch bob un perthnasol.)	
	Do, mi ddywedodd rhywun wrthyf fi	129 (65%)
	Do, mi ges i wybodaeth ysgrifenedig	40 (20%)
	Na, ni ddywedodd neb ddim wrthyf fi	31 (16%)
	Ddim yn cofio	6 (3%)
C2.8	Pan wnaethoch chi gyrraedd yma gyntaf a wnaeth eich eiddo gyrraedd yr un pryd â chi?	
	Do	176 (88%)
	Naddo	20 (10%)
	Ddim yn cofio	3 (2%)

Adran 3: Derbyn, y noson gyntaf a chynefino

C3.1	Am faint o amser fuoch chi yn y dderbynfa?			
	Llai na 2 awr	66 (33%)		
	2 awr neu fwy	120 (60%)		
	Ddim yn cofio	13 (7%)		
C3.2	Pan gawsoch chi eich archwilio, a wnaethpwyd hynny mewn ffordd barchus?			
	Do	159 (82%)		
	Naddo	26 (13%)		
	Ddim yn cofio	10 (5%)		
C3.3	Yn gyffredinol, sut gawsoch chi eich trin yn y dderbynfa?			
	Yn dda iawn	35 (18%)		
	Yn dda	105 (53%)		
	Yr un o'r ddau	41 (21%)		
	Yn wael	11 (6%)		
	Yn wael iawn	5 (3%)		
	Ddim yn cofio	0 (0%)		
C3.4	A gawsoch chi unrhyw rai o'r problemau canlynol pan gyrhaeddoch chi yma gyntaf? (Ticiwch bob un sy'n berthnasol i chi)			
	Colli eiddo	16 (8%)	lechyd corfforol	21 (11%)
	Problemau tai	23 (12%)	lechyd meddwl	29 (15%)

<i>Cysylltu â chyflogwyr</i>	1 (1%)	<i>Angen eich amddiffyn rhag carcharorion eraill</i>	7 (4%)
<i>Cysylltu â'ch teulu</i>	44 (23%)	<i>Cael gafael ar rifau ffôn</i>	46 (24%)
<i>Gofal plant</i>	2 (1%)	<i>Arall</i>	12 (6%)
<i>Poeni am arian</i>	31 (16%)	<i>Dim problemau</i>	80 (41%)
<i>Teimlo'n isel neu eich bod am ladd eich hun</i>	26 (13%)		

C3.5 A gawsoch chi unrhyw help/cymorth gan staff i ddelio â'r problemau hyn pan wnaethoch gyrraedd yma gyntaf?

<i>Do</i>	38 (20%)
<i>Naddo</i>	72 (38%)
<i>Doedd gennych chi ddim problemau</i>	80 (42%)

C3.6 Pan wnaethoch chi gyrraedd yma gyntaf, a gawsoch chi gynnig unrhyw rai o'r canlynol? (Ticiwch bob un sy'n berthnasol i chi.)

<i>Tybaco</i>	164 (83%)
<i>Cawod</i>	60 (30%)
<i>Galwad ffôn am ddim</i>	127 (64%)
<i>Rhywbeth i'w fwyta</i>	155 (78%)
<i>Credyd ffôn PIN</i>	132 (67%)
<i>Deunydd ymolchi/eitemau sylfaenol</i>	102 (52%)
<i>Ni chawsoch ddim byd</i>	5 (3%)

C3.7 Pan wnaethoch chi gyrraedd yma gyntaf, a gawsoch chi gysylltu â'r bobl neu'r gwasanaeth canlynol? Ticiwch bob un sy'n berthnasol i chi.)

<i>Caplan</i>	104 (54%)
<i>Rhywun o'r gwasanaethau iechyd</i>	130 (68%)
<i>Gwrandäwr/Samariaid</i>	69 (36%)
<i>Siop/ffreutur y carchar</i>	78 (41%)
<i>Ni chawsoch fynediad at ddim un o'r rhain.</i>	34 (18%)

C3.8 Pan wnaethoch chi gyrraedd yma gyntaf, a gawsoch chi gynnig gwybodaeth am y canlynol? (Ticiwch bob un sy'n berthnasol i chi.)

<i>Yr hyn oedd yn mynd i ddigwydd i chi</i>	108 (56%)
<i>Pa gymorth oedd ar gael i bobl a oedd yn teimlo'n isel neu fel lladd eu hunain</i>	101 (53%)
<i>Sut i wneud ceisiadau cyffredinol</i>	102 (53%)
<i>Eich hawl i gael ymwelwyr</i>	99 (52%)
<i>Gwasanaethau iechyd</i>	103 (54%)
<i>Caplaniaeth</i>	95 (49%)
<i>Ni chawsoch gynnig gwybodaeth</i>	38 (20%)

C3.9 A oeddech yn teimlo'n ddiogel ar eich noson gyntaf yma?

<i>Oeddw'n</i>	162 (83%)
<i>Nac oeddw'n</i>	27 (14%)
<i>Ddim yn cofio</i>	7 (4%)

C3.10 Pa mor fuan ar ôl cyrraedd yma aethoch chi ar gwrs cynefino?

<i>Heb fod ar gwrs cynefino</i>	25 (13%)
<i>O fewn yr wythnos gyntaf</i>	111 (57%)
<i>Mwy nag wythnos</i>	45 (23%)
<i>Ddim yn cofio</i>	15 (8%)

C3.11 A oedd y cwrs cynefino'n delio â phopeth roedd angen i chi wybod am y carchar?

<i>Heb fod ar gwrs cynefino</i>	25 (13%)
<i>Oedd</i>	101 (52%)
<i>Nac oedd</i>	51 (26%)

Ddim yn cofio 17 (9%)

C3.12	Pa mor gynnar ar ôl i chi gyrraedd yma gawsoch chi asesiad addysg ('sgiliau bywyd')?	
	<i>Ni chefais asesiad</i>	19 (10%)
	<i>O fewn yr wythnos gyntaf</i>	86 (45%)
	<i>Mwy nag wythnos</i>	66 (34%)
	<i>Ddim yn cofio</i>	21 (11%)

Adran 4: Hawliau cyfreithiol a charcharu parchus

C4.1	Pa mor hawdd ydyw i chi						
		<i>Hawdd iawn</i>	<i>Hawdd</i>	<i>Yr un o'r ddau</i>	<i>Anodd</i>	<i>Anodd iawn</i>	<i>Ddim yn berthnasol</i>
	<i>Cysylltu â'ch cyfreithiwr neu gynrychiolydd cyfreithiol?</i>	27 (14%)	63 (33%)	28 (15%)	39 (20%)	18 (9%)	18 (9%)
	<i>Mynychu ymweliadau cyfreithiol?</i>	28 (16%)	70 (39%)	27 (15%)	15 (8%)	12 (7%)	27 (15%)
	<i>Cael gwybodaeth am fechniaeth?</i>	9 (5%)	15 (9%)	27 (16%)	20 (12%)	20 (12%)	75 (45%)
C4.2	A yw staff yma erioed wedi agor llythyrau gan eich cyfreithiwr neu gynrychiolydd cyfreithiol pan nad oeddech chi gyda hwy?						
	<i>Heb gael dim llythyrau</i>						30 (16%)
	<i>Do</i>						91 (47%)
	<i>Naddo</i>						71 (37%)
C4.3	A ydych chi'n gallu cael llyfrau cyfreithiol o'r llyfrgell?						
	<i>Ydw</i>						66 (35%)
	<i>Nac ydw</i>						20 (10%)
	<i>Ddim yn gwybod</i>						105 (55%)
C4.4	Atebwch y cwestiynau canlynol am yr adain/uned ble'r ydych yn byw ar hyn o bryd:						
				<i>Ydw/oes</i>	<i>Nac ydw/nac oes</i>	<i>Ddim yn gwybod</i>	
	<i>A ydych chi fel arfer yn cael digon o ddillad glân addas am yr wythnos?</i>			157 (82%)	33 (17%)	2 (1%)	
	<i>A ydych chi fel arfer yn gallu cael cawod bob dydd?</i>			186 (97%)	6 (3%)	0 (0%)	
	<i>A ydych chi fel arfer yn cael cynfasau gwely glân bob wythnos?</i>			168 (89%)	20 (11%)	1 (1%)	
	<i>A ydych chi fel arfer yn cael deunydd i lanhau'ch cell bob wythnos?</i>			133 (70%)	53 (28%)	5 (3%)	
	<i>A oes rhywun fel arfer yn ateb cloch eich cell o fewn pum munud?</i>			70 (37%)	86 (45%)	34 (18%)	
	<i>A yw fel arfer yn ddigon tawel i chi allu ymlacio neu gysgu yn eich cell yn y nos?</i>			136 (72%)	51 (27%)	3 (2%)	
	<i>Os oes angen, a ydych chi fel arfer yn gallu cael gafael ar eich eiddo sydd wedi'i storio?</i>			38 (20%)	78 (41%)	72 (38%)	
C4.5	Sut mae'r bwyd yma?						
	<i>Da iawn</i>						3 (2%)
	<i>Da</i>						45 (23%)
	<i>Yr un o'r ddau</i>						51 (26%)
	<i>Gwael</i>						57 (29%)
	<i>Gwael iawn</i>						40 (20%)
C4.6	A yw'r siop/ffreutur yn gwerthu digon o amrywiaeth o nwyddau ar gyfer eich anghenion?						
	<i>Heb brynu dim eto / ddim yn gwybod</i>						5 (3%)
	<i>Ydy</i>						119 (60%)
	<i>Nac ydy</i>						73 (37%)

C4.7	A allwch chi siarad â Gwrandäwr ar unrhyw adeg, os ydych yn dymuno?	
	<i>Gallaf</i>	109 (55%)
	<i>Na allaf</i>	12 (6%)
	<i>Ddim yn gwybod</i>	76 (39%)
C4.8	A yw eich credoau crefyddol yn cael eu parchu?	
	<i>Ydynt</i>	80 (41%)
	<i>Nac ydynt</i>	22 (11%)
	<i>Ddim yn gwybod/ Ddim yn berthnasol</i>	92 (47%)
C4.9	A ydych chi'n gallu siarad â chaplan eich ffydd yn breifat os ydych yn dymuno?	
	<i>Ydw</i>	117 (59%)
	<i>Nac ydw</i>	12 (6%)
	<i>Ddim yn gwybod/ Ddim yn berthnasol</i>	68 (35%)
C4.10	Pa mor hawdd neu anodd yw hi i chi i fynd i wasanaethau crefyddol?	
	<i>Nid wyf yn dymuno mynd</i>	61 (32%)
	<i>Hawdd iawn</i>	36 (19%)
	<i>Hawdd</i>	33 (17%)
	<i>Yr un o'r ddau</i>	11 (6%)
	<i>Anodd</i>	13 (7%)
	<i>Anodd iawn</i>	4 (2%)
	<i>Ddim yn gwybod</i>	34 (18%)

Adran 5: Ceisiadau a chwynion

C5.1	A yw'n hawdd gwneud cais?	
	<i>Ydy</i>	160 (82%)
	<i>Nac ydy</i>	31 (16%)
	<i>Ddim yn gwybod</i>	4 (2%)
C5.2	Atebwch y cwestiynau canlynol am geisiadau (Os nad ydych wedi gwneud cais rhowch dic yn y bwlch 'heb wneud un').	
		<i>Heb wneud un</i> <i>Ydynt</i> <i>Nac ydynt</i>
	A yw ceisiadau'n cael eu trin yn deg?	10 (6%) 104 (58%) 65 (36%)
	A yw ceisiadau'n cael eu trin yn brydlon (o fewn saith diwrnod)?	10 (6%) 67 (39%) 93 (55%)
C5.3	A yw'n hawdd gwneud cwyn?	
	<i>Ydy</i>	96 (51%)
	<i>Nac ydy</i>	39 (21%)
	<i>Ddim yn gwybod</i>	54 (29%)
C5.4	Atebwch y cwestiynau canlynol am gwynion (Os nad ydych wedi gwneud cwyn rhowch dic yn y bwlch 'heb wneud un').	
		<i>Heb wneud un</i> <i>Ydynt</i> <i>Nac ydynt</i>
	A yw cwynion yn cael eu trin yn deg?	85 (45%) 29 (15%) 76 (40%)
	A yw cwynion yn cael eu trin yn brydlon (o fewn saith diwrnod)?	85 (47%) 25 (14%) 71 (39%)
C5.5	A ydych chi wedi cael eich rhwystro rhag gwneud cwyn pan oeddech eisiau gwneud un?	
	<i>Do</i>	37 (21%)
	<i>Naddo</i>	137 (79%)
C5.6	Pa mor hawdd neu anodd yw hi i chi weld y Bwrdd Monitro Annibynnol (IMB)?	
	<i>Ddim yn gwybod pwy ydyn nhw</i>	79 (42%)
	<i>Hawdd iawn</i>	14 (7%)

Hawdd	30 (16%)
Yr un o'r ddau	42 (22%)
Anodd	16 (8%)
Anodd iawn	9 (5%)

Adran 6: Y cynllun cymhellion ac ennill breintiau

C6.1	A ydych chi wedi cael eich trin yn deg yn eich profiad o'r cynllun cymhellion ac ennill breintiau (IEP)? (Mae hwn yn cyfeirio at y lefelau uwch, safonol a sylfaenol.)	
	<i>Ddim yn gwybod beth yw'r cynllun IEP</i>	21 (11%)
	<i>Ydw</i>	95 (49%)
	<i>Nac ydw</i>	61 (32%)
	<i>Ddim yn gwybod</i>	15 (8%)
C6.2	A yw gwahanol lefelau'r cynllun IEP yn eich annog i newid eich ymddygiad? (Mae hwn yn cyfeirio at y lefelau uwch, safonol a sylfaenol)	
	<i>Ddim yn gwybod beth yw'r cynllun IEP</i>	21 (11%)
	<i>Ydy</i>	102 (54%)
	<i>Nac ydy</i>	57 (30%)
	<i>Ddim yn gwybod</i>	9 (5%)
C6.3	Yn y chwe mis diwethaf a oes aelodau o'r staff wedi eich ffrwyno'n gorfforol (C&R)?	
	<i>Oes</i>	19 (10%)
	<i>Nac oes</i>	175 (90%)
C6.4	Os ydych chi wedi treulio noson yn yr uned wahanu/gofal a gwahanu yn y chwe mis diwethaf, sut gawsoch chi eich trin gan y staff?	
	<i>Nid wyf wedi bod i'r uned wahanu yn y 6 mis diwethaf</i>	147 (79%)
	<i>Yn dda iawn</i>	13 (7%)
	<i>Yn dda</i>	9 (5%)
	<i>Yr un o'r ddau</i>	8 (4%)
	<i>Yn wael</i>	3 (2%)
	<i>Yn wael iawn</i>	6 (3%)

Adran 7: Perthynas â staff

C7.1	A yw'r rhan fwyaf o staff yn eich trin yn barchus?	
	<i>Ydynt</i>	153 (80%)
	<i>Nac ydynt</i>	39 (20%)
C7.2	A oes aelod o staff y gallwch droi ato am help os oes gennych problem?	
	<i>Oes</i>	135 (71%)
	<i>Nac oes</i>	55 (29%)
C7.3	A oes aelod o staff wedi eich holi'n bersonol yn yr wythnos ddiwethaf i weld sut rydych yn dod yn eich blaen?	
	<i>Oes</i>	56 (29%)
	<i>Nac oes</i>	139 (71%)
C7.4	Pa mor aml fyddwch chi fel arfer yn siarad â staff yn ystod yn ystod adeg cymdeithasu?	
	<i>Ni fyddaf yn mynd i'r manau cymdeithasu</i>	12 (6%)
	<i>Byth</i>	34 (18%)
	<i>Anaml</i>	43 (22%)
	<i>Weithiau</i>	63 (32%)
	<i>Gan amlaf</i>	25 (13%)
	<i>Drwy'r amser</i>	17 (9%)

C7.5	Pa bryd wnaethoch chi gwrdd â'ch swyddog personol (enwebedig) am y tro cyntaf?	
	<i>Nid wyf erioed wedi ei gyfarfod eflhi</i>	33 (17%)
	<i>Yn yr wythnos gyntaf</i>	80 (41%)
	<i>Ar ôl mwy nag wythnos</i>	56 (29%)
	<i>Ddim yn cofio</i>	24 (12%)
C7.6	Pa mor barod i helpu yw eich swyddog personol (enwebedig)?	
	<i>Does gen i ddim swyddog personol / nid wyf erioed wedi ei gyfarfod eflhi</i>	33 (17%)
	<i>Parod iawn i helpu</i>	53 (28%)
	<i>Parod i helpu</i>	50 (26%)
	<i>Yr un o'r ddau</i>	33 (17%)
	<i>Ddim yn barod iawn i helpu</i>	13 (7%)
	<i>Ddim yn barod o gwbl i helpu</i>	7 (4%)

Adran 8: Diogelwch

C8.1	A ydych chi erioed wedi teimlo'n anniogel yma?			
	<i>Do</i>	49 (25%)		
	<i>Naddo</i>	146 (75%)		
C8.2	A ydych chi'n teimlo'n anniogel yn awr?			
	<i>Ydw</i>	15 (8%)		
	<i>Nac ydw</i>	178 (92%)		
C8.3	Ym mha rannau o'r carchar ydych chi wedi teimlo'n anniogel? (Ticiwch bob un sy'n berthnasol i chi.)			
	<i>Erioed wedi teimlo'n anniogel</i>	146 (76%)	<i>Ar adegau prydau bwyd</i>	10 (5%)
	<i>Ym mhob man</i>	16 (8%)	<i>Yn y gwasanaethau iechyd</i>	10 (5%)
	<i>Yr uned wahanu</i>	1 (1%)	<i>Yn yr ystafell ymweld</i>	2 (1%)
	<i>Mannau cymdeithasu</i>	12 (6%)	<i>Yng nghawodydd yr adain</i>	6 (3%)
	<i>Yn y dderbynfa</i>	2 (1%)	<i>Yng nghawodydd y gampfa</i>	2 (1%)
	<i>Yn y gampfa</i>	4 (2%)	<i>Ar y coridorau/grisiau</i>	7 (4%)
	<i>Yn yr iard ymarfer corff</i>	9 (5%)	<i>Ar eich landing/adain</i>	12 (6%)
	<i>Yn y gwaith</i>	11 (6%)	<i>Yn eich cell</i>	14 (7%)
	<i>Wrth symud o gwmpas</i>	11 (6%)	<i>Mewn gwasanaethau crefyddol</i>	1 (1%)
	<i>Yn y dosbarth addysg</i>	5 (3%)		
C8.4	A oes carcharorion eraill wedi pigo arnoch chi yma?			
	<i>Oes</i>	42 (22%)		
	<i>Nac oes</i>	150 (78%)		
C8.5	Os oes, beth oedd y digwyddiad(au) / rhesymau? (Ticiwch bob un sy'n berthnasol i chi.)			
	<i>Sylwadau sarhaus (amdanoch chi neu eich teulu neu ffrindiau)</i>	23 (12%)		
	<i>Cam-drin corfforol (cael eich taro, cicio neu ymosodiad)</i>	10 (5%)		
	<i>Cam-drin rhywiol</i>	1 (1%)		
	<i>Teimlo dan fygythiad neu'n cael eich bygwth</i>	19 (10%)		
	<i>Eich cantŷn leiddo'n cael ei gymryd oddi arnoch</i>	5 (3%)		
	<i>Moddion</i>	6 (3%)		
	<i>Dyled</i>	6 (3%)		
	<i>Cyffuriau</i>	6 (3%)		
	<i>Eich hil neu darddiad ethnig</i>	5 (3%)		
	<i>Eich crefydd/credoau crefyddol</i>	2 (1%)		
	<i>Eich cenedligrwydd</i>	6 (3%)		
	<i>Eich bod o wahanol ran o'r wlad i'r lleill</i>	10 (5%)		
	<i>Eich bod yn aelod o gymuned y teithwyr</i>	2 (1%)		
	<i>Eich cyfeiriadedd rhywiol</i>	3 (2%)		
	<i>Eich oed</i>	5 (3%)		

<i>Bod gennych anabledd</i>	4 (2%)
<i>Eich bod yn newydd yma</i>	6 (3%)
<i>Eich trosedd</i>	5 (3%)
<i>Materion yn gysylltiedig â gangiau</i>	5 (3%)

C8.6 A oes staff wedi pigo arnoch yma?

Oes	64 (33%)
Nac oes	129 (67%)

C8.7 Os oes, beth oedd y digwyddiad(au) / rhesymau? (Ticiwch bob un sy'n berthnasol i chi.)

<i>Sylwadau sarhaus (amdanoch chi neu eich teulu neu ffrindiau)</i>	25 (13%)
<i>Cam-drin corfforol (cael eich taro, cicio neu ymosodiad)</i>	11 (6%)
<i>Cam-drin rhywiol</i>	1 (1%)
<i>Teimlo dan fygythiad neu'n cael eich bygwth</i>	19 (10%)
<i>Moddion</i>	7 (4%)
<i>Dyled</i>	4 (2%)
<i>Cyffuriau</i>	4 (2%)
<i>Eich hil neu darddiad ethnig</i>	6 (3%)
<i>Eich crefydd/credoau crefyddol</i>	6 (3%)
<i>Eich cenedligrwydd</i>	7 (4%)
<i>Eich bod o wahanol ran o'r wlad i'r lleill</i>	7 (4%)
<i>Eich bod yn aelod o gymuned y teithwyr</i>	2 (1%)
<i>Eich cyfeiriadedd rhywiol</i>	2 (1%)
<i>Eich oed</i>	7 (4%)
<i>Bod gennych anabledd</i>	10 (5%)
<i>Eich bod yn newydd yma</i>	8 (4%)
<i>Eich trosedd</i>	6 (3%)
<i>Materion yn gysylltiedig â gangiau</i>	4 (2%)

C8.8 Os oedd carcharorion neu staff wedi pigo arnoch, a wnaethoch chi ei riportio?

<i>Neb wedi pigo arnaf fi</i>	115 (64%)
<i>Do</i>	23 (13%)
<i>Naddo</i>	43 (24%)

Adran 9: Gwasanaethau iechyd**C9.1 Pa mor hawdd neu anodd yw hi i weld y bobl ganlynol?:**

	<i>Ddim yn gwybod</i>	<i>Hawdd iawn</i>	<i>Hawdd</i>	<i>Yr un o'r ddau</i>	<i>Anodd</i>	<i>Anodd iawn</i>
Y meddyg	14 (7%)	9 (5%)	45 (23%)	20 (10%)	71 (37%)	35 (18%)
Y nyrs	12 (6%)	17 (9%)	73 (39%)	27 (15%)	37 (20%)	20 (11%)
Y deintydd	19 (10%)	4 (2%)	13 (7%)	12 (6%)	40 (22%)	98 (53%)

C9.2 Beth yw eich barn am ansawdd y gwasanaeth iechyd gan y bobl ganlynol?:

	<i>Heb eu gweld</i>	<i>Da iawn</i>	<i>Da</i>	<i>Yr un o'r ddau</i>	<i>Gwael</i>	<i>Gwael iawn</i>
Y meddyg	15 (8%)	21 (11%)	56 (30%)	30 (16%)	37 (20%)	30 (16%)
Y nyrs	14 (8%)	26 (14%)	70 (38%)	30 (16%)	21 (11%)	22 (12%)
Y deintydd	48 (26%)	8 (4%)	29 (16%)	16 (9%)	35 (19%)	48 (26%)

C9.3 Beth yw eich barn am ansawdd cyffredinol y gwasanaethau iechyd yma?

<i>Heb eu defnyddio</i>	8 (4%)
<i>Da iawn</i>	14 (7%)
<i>Da</i>	51 (27%)
<i>Yr un o'r ddau</i>	38 (20%)
<i>Gwael</i>	41 (21%)
<i>Gwael iawn</i>	39 (20%)

C9.4	A ydych chi'n cymryd moddion ar hyn o bryd?	
	Ydw	86 (44%)
	Nac ydw	109 (56%)
C9.5	Os ydych chi'n cymryd moddion, a ydych chi'n cael cadw rhai / y cyfan o'ch moddion yn eich cell?	
	Ddim yn cymryd moddion	109 (56%)
	Ydw, fy moddion i gyd	49 (25%)
	Ydw, rhai o fy moddion	25 (13%)
	Nac ydw	11 (6%)
C9.6	A oes gennych chi unrhyw broblemau emosiynol neu iechyd meddwl?	
	Oes	63 (32%)
	Nac oes	131 (68%)
C9.7	A ydych chi'n cael help gan rywun yn y carchar hwn? (e.e. seicolegydd, seiciatrydd, nyrs, gweithiwr iechyd meddwl, cwnselydd neu unrhyw aelod arall o staff)	
	Does gen i ddim problemau emosiynol nac iechyd meddwl	131 (69%)
	Ydw	22 (12%)
	Nac ydw	38 (20%)

Adran 10: Cyffuriau ac alcohol

C10.1	A oedd gennych chi broblem â chyffuriau pan ddaethoch chi i'r carchar hwn?	
	Oedd	56 (29%)
	Nac oedd	137 (71%)
C10.2	A oedd gennych chi broblem ag alcohol pan ddaethoch chi i'r carchar hwn?	
	Oedd	40 (21%)
	Nac oedd	152 (79%)
C10.3	A yw hi'n hawdd neu'n anodd cael cyffuriau anghyfreithlon yn y carchar hwn?	
	Hawdd iawn	33 (17%)
	Hawdd	27 (14%)
	Yr un o'r ddau	19 (10%)
	Anodd	10 (5%)
	Anodd iawn	7 (4%)
	Ddim yn gwybod	94 (49%)
C10.4	A yw'n hawdd neu anodd i gael alcohol yn y carchar hwn?	
	Hawdd iawn	11 (6%)
	Hawdd	26 (14%)
	Yr un o'r ddau	23 (12%)
	Anodd	12 (6%)
	Anodd iawn	11 (6%)
	Ddim yn gwybod	106 (56%)
C10.5	A ydych chi wedi datblygu problem â chyffuriau anghyfreithlon ers i chi fod yn y carchar hwn?	
	Do	21 (11%)
	Naddo	172 (89%)
C10.6	A ydych chi wedi datblygu problem â moddion wedi'u dargyfeirio ers i chi fod yn y carchar hwn?	
	Do	14 (7%)
	Naddo	176 (93%)

C10.7	A ydych chi wedi cael unrhyw help (er enghraifft, timau camddefnyddio sylweddau) gyda'ch problem gyffuriau, tra'r ydych chi wedi bod yn y carchar hwn?	
	<i>Nid oedd / oes gen i broblem gyffuriau</i>	128 (68%)
	<i>Do</i>	29 (16%)
	<i>Naddo</i>	30 (16%)
C10.8	A ydych chi wedi cael unrhyw help (er enghraifft, timau camddefnyddio sylweddau) gyda'ch problem alcohol, tra'r ydych chi wedi bod yn y carchar hwn?	
	<i>Nid oedd / oes gen i broblem alcohol</i>	152 (82%)
	<i>Do</i>	18 (10%)
	<i>Naddo</i>	15 (8%)
C10.9	A oedd yr help a gawsoch, tra'r oeddech yn y carchar hwn, yn ddefnyddiol?	
	<i>Nid oedd gen i broblem/ ni chefais help</i>	142 (79%)
	<i>Oedd</i>	29 (16%)
	<i>Nac oedd</i>	8 (4%)

Adran 11: Gweithgareddau

C11.1 Pa mor hawdd neu anodd yw hi i gymryd rhan yn y gweithgareddau canlynol, yn y carchar hwn?

	<i>Ddim yn gwybod</i>	<i>Hawdd iawn</i>	<i>Hawdd</i>	<i>Yr un o'r ddau</i>	<i>Anodd</i>	<i>Anodd iawn</i>
Swydd yn y carchar	12 (6%)	29 (15%)	79 (42%)	29 (15%)	23 (12%)	16 (9%)
Hyfforddiant galwedigaethol neu sgiliau	41 (23%)	20 (11%)	52 (29%)	32 (18%)	28 (15%)	9 (5%)
Addysg (gan gynnwys sgiliau sylfaenol)	34 (18%)	33 (18%)	62 (34%)	33 (18%)	17 (9%)	6 (3%)
Rhaglenni ymddygiad troseddol	53 (29%)	11 (6%)	23 (13%)	21 (11%)	36 (20%)	39 (21%)

C11.2 A ydych chi'n cymryd rhan mewn unrhyw rai o'r rhain ar hyn o bryd? (Ticiwch bob un sy'n berthnasol i chi.)

<i>Nid wyf yn cymryd rhan mewn dim un o'r rhain</i>	23 (12%)
<i>Swydd yn y carchar</i>	127 (68%)
<i>Hyfforddiant galwedigaethol neu sgiliau</i>	24 (13%)
<i>Addysg (gan gynnwys sgiliau sylfaenol)</i>	56 (30%)
<i>Rhaglenni ymddygiad troseddol</i>	21 (11%)

C11.3 Os ydych chi wedi bod yn gysylltiedig ag unrhyw rai o'r canlynol tra'r oeddech yn y carchar hwn, a ydych chi yn credu y byddant yn eich helpu ar ôl eich rhyddhau?

	<i>Dim cysylltiad</i>	<i>Ydw</i>	<i>Nac ydw</i>	<i>Ddim yn gwybod</i>
Swydd yn y carchar	22 (13%)	63 (37%)	66 (39%)	19 (11%)
Hyfforddiant galwedigaethol neu sgiliau	36 (26%)	49 (36%)	35 (26%)	16 (12%)
Addysg (gan gynnwys sgiliau sylfaenol)	26 (18%)	64 (44%)	36 (25%)	19 (13%)
Rhaglenni ymddygiad troseddol	40 (30%)	39 (29%)	37 (27%)	19 (14%)

C11.4 Pa mor aml fyddwch chi'n arfer mynd i'r llyfrgell?

<i>Dim awydd mynd</i>	33 (17%)
<i>Byth</i>	48 (25%)
<i>Llai nag unwaith yr wythnos</i>	47 (24%)
<i>Tua unwaith yr wythnos</i>	51 (27%)
<i>Mwy nag unwaith yr wythnos</i>	13 (7%)

C11.5 A oes gan y llyfrgell ddigon o amrywiaeth o ddeunyddiau ar gyfer eich anghenion?

<i>Byth yn ei defnyddio</i>	61 (32%)
-----------------------------	----------

	Oes	90 (48%)
	Nac oes	38 (20%)
C11.6	Pa mor aml fyddwch chi'n arfer mynd i'r gampfa bob wythnos?	
	<i>Dim awydd mynd</i>	34 (18%)
	<i>0</i>	34 (18%)
	<i>Rhwng 1 a 2</i>	51 (26%)
	<i>Rhwng 3 a 5</i>	58 (30%)
	<i>Mwy na 5</i>	16 (8%)
C11.7	Pa mor aml fyddwch chi'n arfer cael ymarfer corff yn yr awyr iach bob wythnos?	
	<i>Dim awydd mynd</i>	16 (8%)
	<i>0</i>	7 (4%)
	<i>Rhwng 1 a 2</i>	46 (24%)
	<i>Rhwng 3 a 5</i>	61 (32%)
	<i>Mwy na 5</i>	61 (32%)
C11.8	Sawl gwaith fyddwch chi'n mynd i gymdeithasu bob wythnos?	
	<i>Dim awydd mynd</i>	6 (3%)
	<i>0</i>	2 (1%)
	<i>Rhwng 1 a 2</i>	11 (6%)
	<i>Rhwng 3 a 5</i>	17 (9%)
	<i>Mwy na 5</i>	152 (81%)
C11.9	Sawl awr fyddwch chi'n eu treulio y tu allan i'ch cell yn ystod yr wythnos? (Dylech gynnwys oriau addysg, yn y gwaith ac ati.)	
	<i>Llai na 2 awr</i>	17 (9%)
	<i>Rhwng 2 a 4 awr</i>	29 (15%)
	<i>Rhwng 4 a 6 awr</i>	25 (13%)
	<i>Rhwng 6 ac 8 awr</i>	23 (12%)
	<i>Rhwng 8 a 10 awr</i>	30 (16%)
	<i>10 awr neu fwy</i>	53 (28%)
	<i>Ddim yn gwybod</i>	14 (7%)

Adran 12: Cysylltiad â theulu a ffrindiau

C12.1	A yw staff wedi eich helpu i gadw mewn cysylltiad â'ch teulu/ffrindiau tra'r oeddech yn y carchar hwn?	
	<i>Do</i>	73 (39%)
	<i>Naddo</i>	114 (61%)
C12.2	A ydych chi wedi cael unrhyw broblemau wrth anfon neu gael post (llythyrau neu barseli)?	
	<i>Do</i>	79 (41%)
	<i>Naddo</i>	113 (59%)
C12.3	A ydych chi wedi cael unrhyw broblemau wrth geisio defnyddio'r ffôn?	
	<i>Do</i>	26 (14%)
	<i>Naddo</i>	166 (86%)
C12.4	Pa mor hawdd neu anodd yw hi i'ch teulu a ffrindiau i gyrraedd yma?	
	<i>Nid wyf yn cael ymwelwyr</i>	24 (13%)
	<i>Hawdd iawn</i>	24 (13%)
	<i>Hawdd</i>	51 (27%)
	<i>Yr un o'r ddau</i>	20 (11%)
	<i>Anodd</i>	34 (18%)
	<i>Anodd iawn</i>	31 (16%)
	<i>Ddim yn gwybod</i>	5 (3%)

Adran 13: Paratoi ar gyfer rhyddhau

C13.1	A oes gennych chi reolwr troseddwy'r enwebedig (swyddog prawf cartref) yn y gwasanaeth prawf?	
	<i>Heb gael fy nedfrydu</i>	12 (6%)
	<i>Oes</i>	148 (79%)
	<i>Nac oes</i>	28 (15%)
C13.2	Pa fath o gysylltiad ydych chi wedi'i gael â'ch rheolwr troseddwy'r ers i chi fod yn y carchar? (Ticiwch bob un sy'n berthnasol i chi.)	
	<i>Heb gael fy nedfrydu / Amherthnasol</i>	40 (21%)
	<i>Dim cysylltiad</i>	57 (30%)
	<i>Llythyr</i>	26 (14%)
	<i>Ffôn</i>	18 (10%)
	<i>Ymweliad</i>	62 (33%)
C13.3	A oes gennych chi oruchwyliwr troseddwy'r yn y carchar hwn?	
	<i>Oes</i>	156 (82%)
	<i>Nac oes</i>	35 (18%)
C13.4	A oes gennych chi gynllun dedfrydu?	
	<i>Heb gael fy nedfrydu</i>	12 (6%)
	<i>Oes</i>	129 (67%)
	<i>Nac oes</i>	51 (27%)
C13.5	Faint o gyfraniad wnaethoch chi at ddatblygu eich cynllun dedfrydu?	
	<i>Heb gynllun dedfrydu / heb gael fy nedfrydu</i>	63 (33%)
	<i>Cyfraniad mawr</i>	29 (15%)
	<i>Wedi cyfrannu</i>	48 (25%)
	<i>Yr un o'r ddau</i>	16 (8%)
	<i>Dim cyfraniad mawr</i>	19 (10%)
	<i>Dim cyfraniad o gwbl</i>	16 (8%)
C13.6	Pwy sy'n gweithio â chi i gyflawni targedau eich cynllun dedfrydu? (Ticiwch bob un sy'n berthnasol i chi.)	
	<i>Heb gynllun dedfrydu / heb gael fy nedfrydu</i>	63 (34%)
	<i>Neb</i>	59 (32%)
	<i>Goruchwyliwr troseddwy'r</i>	48 (26%)
	<i>Rheolwr troseddwy'r</i>	24 (13%)
	<i>Swyddog enwebedig/personol</i>	12 (6%)
	<i>Staff o adrannau eraill</i>	22 (12%)
C13.7	A allwch chi gyflawni unrhyw rai o dargedau eich cynllun dedfrydu yn y carchar hwn?	
	<i>Heb gynllun dedfrydu / heb gael fy nedfrydu</i>	63 (33%)
	<i>Gallaf</i>	87 (46%)
	<i>Na allaf</i>	12 (6%)
	<i>Ddim yn gwybod</i>	28 (15%)
C13.8	A oes cynlluniau i chi i gyflawni unrhyw rai o dargedau eich cynllun dedfrydu mewn carchar arall?	
	<i>Heb gynllun dedfrydu / heb gael fy nedfrydu</i>	63 (34%)
	<i>Oes</i>	15 (8%)
	<i>Nac oes</i>	80 (43%)
	<i>Ddim yn gwybod</i>	30 (16%)

C13.9	A oes cynlluniau i chi i gyflawni unrhyw rai o dargedau eich cynllun dedfrydu yn y gymuned?			
	<i>Heb gynllun dedfrydu / heb gael fy nedfrydu</i>			63 (33%)
	<i>Oes</i>			30 (16%)
	<i>Nac oes</i>			49 (26%)
	<i>Ddim yn gwybod</i>			49 (26%)
C13.10	A oes gennych chi gynllun carchar sy'n seiliedig ar anghenion?			
	<i>Oes</i>			10 (5%)
	<i>Nac oes</i>			78 (41%)
	<i>Ddim yn gwybod</i>			101 (53%)
C13.11	A ydych chi'n teimlo bod aelod o staff wedi eich helpu i baratoi ar gyfer eich rhyddhau?			
	<i>Ydw</i>			24 (13%)
	<i>Nac ydw</i>			168 (88%)
C13.12	A wyddoch chi am unrhyw un yn y carchar hwn a all eich helpu â'r canlynol pan fyddwch yn cael eich rhyddhau?: (Ticiwch bob un sy'n berthnasol i chi.)			
		<i>Dim angen help</i>	<i>Gwn</i>	<i>Na wyddwn</i>
	Cyflogaeth	29 (16%)	49 (27%)	106 (58%)
	Llety	32 (18%)	52 (29%)	96 (53%)
	Budd-daliadau	28 (15%)	55 (30%)	99 (54%)
	Cyllid	33 (19%)	32 (18%)	108 (62%)
	Addysg	29 (17%)	41 (24%)	100 (59%)
	Cyffuriau ac alcohol	43 (25%)	47 (27%)	81 (47%)
C13.13	A ydych chi wedi gwneud unrhyw beth, neu a oes unrhyw beth wedi digwydd i chi yma, a fydd yn eich gwneud yn llai tebygol o droseddu yn y dyfodol?			
	<i>Heb gael fy nedfrydu</i>			12 (7%)
	<i>Oes</i>			85 (46%)
	<i>Nac oes</i>			89 (48%)